

**UNIVERZA V LJUBLJANI
PEDAGOŠKA FAKULTETA**

DOMINIKA ŠTULAR

**USTVARJANJE SPODBUDNEGA UČNEGA OKOLJA ZA JEZIKOVNO
NADARJENE OTROKE V VRTCU**

DIPLOMSKO DELO

Ljubljana 2014

UNIVERZA V LJUBLJANI
PEDAGOŠKA FAKULTETA
Študijski program: Predšolska vzgoja

Dominika Štular

Mentorica: doc. dr. Darija Skubic

**USTVARJANJE SPODBUDNEGA UČNEGA OKOLJA ZA JEZIKOVNO
NADARJENE OTROKE V VRTCU**

DIPLOMSKO DELO

Ljubljana 2014

Dominika Štular izjavljam, da je diplomsko delo z naslovom *Ustvarjanje spodbudnega učnega okolja za jezikovno nadarjene otroke v vrtcu* moje avtorsko delo.

ZAHVALA

Najprej bi se zahvalila svoji mentorici doc. dr. Dariji Skubic za vso pomoč pri mojem pisanju in oblikovanju diplomskega dela. Zahvaljujem se ji za izredno organiziranost, jasnost in konstruktivne kritike, pozitiven odnos do dela in strokovnost ter za vso spodbudo. Hvaležna sem svojim staršem in zaročencu. Vsak posebej so mi stali ob strani v času, ko sem vneto pisala diplomsko delo. Zahvala gre tudi gospe Leonori Drgan, ravnateljici Vrtca Morje, gospe Nataši Doler, ravnateljici Vrtca Velenje in gospe Meti Potočnik, ravnateljici Vrtca Pedenjped Novo mesto ter gospe Sonji Resman, pomočnici ravnateljice Vrtca Pedenjped Novo mesto – vsem gre zahvala za odzivnost in sodelovanje v raziskavi, ki sem jo opravljala v sklopu diplome, saj so to edini vrtci, ki delujejo po NTC-sistemu in raziskave brez njihove privolitve in organiziranosti ne bi bilo mogoče izpeljati.

POVZETEK

V diplomskem delu sem raziskala, kako starši in vzgojitelji predšolskih otrok, ki so v stiku z nadarjenimi otroki, pri teh opažajo nadarjenost. Poleg tega sem raziskala, v katerem starostnem obdobju najpogosteje opažajo otrokovo nadarjenost. Kot drugi ključni dejavnik pa sem raziskala, ali starši doma z otrokom izvajajo določene dejavnosti, ki jih z njim izvaja vzgojiteljica v vrtcu ter v kolikšni meri. V teoretičnem delu sem opredelila razliko med nadarjenostjo in inteligentnostjo, predstavila Gardnerjevo teorijo mnogoterih inteligentnosti ter kritike omenjene teorije. V nadaljevanju sem se osredotočila na vplive NTC-sistema učenja in konstruktivizma na otrokov govorni razvoj. Nadarjenost sem predstavila tudi v povezavi z nacionalnima dokumentoma – Kurikulumom za vrtce (1999) in Belo knjigo o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji (2011) ter na koncu predstavila nekaj dejavnosti za nadarjene otroke na različnih področjih.

V vrtcih, kjer sem izvedla anketo, tako vzgojitelji kot starši sodelujejo med seboj in pri svojem stiku z otrokom izhajajo iz NTC-sistema učenja, vzgojitelji pa se opirajo tudi na Kurikulum za vrtce. Oboji, tako starši kot vzgojitelji, pa z otrokom izvajajo dejavnosti, ki spodbujajo različna področja in izhajajo iz otrokovih močnih področij. Dejavnosti, ki jih starši izvajajo doma skupaj z otroki, pozitivno prispevajo k razvijanju potencialov v predšolskem obdobju.

KLJUČNE BESEDE: nadarjeni otroci, NTC-sistem učenja, Kurikulum za vrtce, Gardnerjeva teorija inteligentnosti, področja dejavnosti, jezik.

ABSTRACT

The BA thesis explores parents and kindergarten teachers work, connected with talented children and also a sphere of action and child's age in which talent is shown the most. As another main factor I explored, if parents are doing activities with their talented children at home and how often are these home activities. The theoretical part of the thesis defines the difference between being talented and intelligent, Gardner's theory of multiple intelligences and its critics. Hereinafter I focused on NTC-learning system and a Social constructivism theory, parallel with children's evolution on a language sphere. I focused on our national documents, Curriculum for kindergartens (1999) and White book for education and learning in Slovenia (2011) and present some activities for talented children on a different activity spheres.

In the kindergartens, where I realised my questionnaires, just as kindergarten teachers, also parents of talented children are cooperating by each other and in their contact with children, they are in touch with NTC-learning system. And kindergarten teachers are considering Curriculum for kindergartens. Both are implementing activities, which encourages different spheres and are considering out of children's strong areas. Parents are realising activities from kindergartens in very high number, and that is perfect and encouraging for their children and their early development.

KEY WORDS: talented children, NTC-teaching system, Curriculum for kindergartens, Gardner's theory of multiple intelligences, activity spheres, language.

KAZALO VSEBINE

UVOD	1
TEORETIČNI DEL	2
1 KAJ JE NADARJENOST?	2
2 KAJ JE INTELIGENTNOST?	5
2.1 GARDNERJEVA TEORIJA NEODVISNIH INTELIGENTNOSTI	7
2.1.1 GLASBENA INTELIGENTNOST	7
2.1.2 LOGIČNO-MATEMATIČNA INTELIGENTNOST	8
2.1.3 PROSTORSKA INTELIGENTNOST	9
2.1.4 TELESNO-GIBALNA INTELIGENTNOST	10
2.1.5 OSEBNI INTELIGENTNOSTI	11
2.1.6 JEZIKOVNA INTELIGENTNOST	12
2.1.7 NARAVOSLOVNA INTELIGENTNOST	13
2.2 KRITIKE TEORIJE O VEČ INTELIGENTNOSTIH	14
2.2.1 GARDNERJEVA KRITIKA LASTNE TEORIJE	14
2.2.2 POGLEDI LOUISE PORTER	15
3 SOCIALNI KONSTRUKTIVIZEM IN RAZVOJ JEZIKOVNIH SPOSOBNOSTI	19
3.1 STOPNJE RAZVOJA GOVORA V TEORIJI VIGOTSKEGA	20
4 NADARJENI OTROCI V VRTCU	21
4.1 ODKRIVANJE NADARJENIH OTROK V PREDŠOLSKEM OBDOBJU	21
4.2 DELO Z NADARJENIMI OTROKI	22
4.2.1 DELO Z NADARJENIMI OTROKI V VRTCU	22
4.2.2 DELO S STARŠI NADARJENIH PREDŠOLSKIH OTROK	24
5 NTC-UČENJE	24
5.1 IZHODIŠČA ZA OBLIKOVANJE SPODBUDNEGA UČNEGA OKOLJA	25
5.2 KAKO SPODBUJATI UČENJE V PREDŠOLSKEM OBDOBJU	25
5.3 VZGOJITELJI V VRTCIH Z NTC-SISTEMOM UČENJA	27
5.4 SKLOPI DEJAVNOSTI NTC-SISTEMA UČENJA	27
5.4.1 SPODBUJANJE RAZVOJA ŽIVČNIH POVEZAV V MOŽGANIH	28

5.4.2 SPODBUJANJE POMNENJA Z ASOCIACIJAMI.....	28
5.4.3 SPODBUJANJE FUNKCIONALNEGA MIŠLJENJA	28
6 OPREDELITEV NADARJENOSTI V KURIKULUMU ZA VRTCE.....	29
6.1 PODROČJA DEJAVNOSTI V KURIKULUMU IN NADARJENOST	30
6.1.2 PODROČJE JEZIKA IN JEZIK KOT POKAZATELJ NADARJENOSTI	31
6.2 BELA KNJIGA O VZGOJI IN IZOBRAŽEVANJU V REPUBLIKI SLOVENIJI.....	32
6.2.1 NAČELA BELE KNJIGE NA PODROČJU PREDŠOLSKE VZGOJE	32
6.2.2 CILJI BELE KNJIGE O VZGOJI IN IZOBRAŽEVANJU, NAMENJENI VRTCEM.....	33
7 DEJAVNOSTI ZA NADARJENE OTROKE, STARE OD 3 DO 5 LET	34
7.1 DEJAVNOSTI ZA OTROKOV MOTORIČNI RAZVOJ	34
7.2 DEJAVNOSTI ZA OTROKOV GLASBENI RAZVOJ	34
7.3 DEJAVNOSTI ZA RAZVOJ OTROKOVIH MATEMATIČNIH SPOSOBNOSTI	35
7.4 DEJAVNOSTI ZA RAZVOJ OTROKOVIH JEZIKOVNIH SPOSOBNOSTI.....	36
EMPIRIČNI DEL	38
1 VZOREC	38
2 POSTOPEK ZBIRANJA PODATKOV	38
3 CILJI.....	38
4 STATISTIČNA OBDELAVA PODATKOV ANKETNIH VPRAŠALNIKOV	39
OPIS VZORCA.....	39
4.1 OPIS VZORCA IZ VPRAŠALNIKOV ZA STARŠE.....	39
4.2 OPIS VZORCA IZ VPRAŠALNIKOV ZA VZGOJITELJE.....	50
SKLEP RAZISKAVE	67
VIRI IN LITERATURA	69
PRILOGI.....	71
1 ANKETNI VPRAŠALNIK ZA STARŠE.....	71
2 ANKETNI VPRAŠALNIK ZA VZGOJITELJE	75

KAZALO DIAGRAMOV

Diagram 1: Spol anketiranih staršev.	39
Diagram 2: Starost anketiranih staršev.....	40
Diagram 3: Področja nadarjenosti otrok.....	42
Diagram 4: Začetna starost opažanja nadarjenosti otrok.	43
Diagram 5: Opažene značilnosti nadarjenih otrok s strani staršev.....	44
Diagram 6: Socialne značilnosti nadarjenih otrok, ki jih opazijo starši.....	46
Diagram 7: Odzivnost staršev na izvajanje vrtčevskih dejavnosti doma z otrokom po vrtcih.	47
Diagram 8: Skupna odzivnost staršev na izvajanje vrtčevskih dejavnosti doma z otrokom....	47
Diagram 9: Primerjava med vrtčevskimi dejavnostmi, ki jih doma največkrat izvajajo starši.	48
Diagram 10: Primerjava med vrtčevskimi dejavnostmi, ki jih doma največkrat izvajajo starši po vrtcih.....	49
Diagram 11: Spol anketiranih vzgojiteljev.....	50
Diagram 12: Starost anketiranih vzgojiteljev v letih.....	51
Diagram 13: Število vzgojiteljic in vzgojiteljev, zaposlenih v oddelkih z nadarjenimi otroki.	53
Diagram 14: Število prepoznanih nadarjenih otrok v anketiranih vrtcih v šolskem letu 2013/2014.....	54
Diagram 15: Močna področja otrok, ki jih najpogosteje opazijo njihove vzgojiteljice in vzgojitelj.....	55
Diagram 16: Povprečna starost otrok, ko so bila prvič opažena njihova močna področja.....	56
Diagram 17: Značilnosti nadarjenih otrok, ki jih najpogosteje opazijo njihovi vzgojitelji.....	57
Diagram 18: Značilnosti nadarjenih otrok, ki jih najpogosteje opazijo njihovi vzgojitelji po vrtcih.....	58
Diagram 19: Najpogosteje opažene socialne veščine nadarjenih otrok.	59
Diagram 20: Najpogosteje opažene socialne veščine nadarjenih otrok glede na vrtec.....	60
Diagram 21: Mnenje vzgojiteljev o klasifikaciji nadarjenih otrok v zgodnjem otroštvu.....	61
Diagram 22: Izhodišča za načrtovanje dejavnosti pri vzgojiteljih.	62
Diagram 23: Izvajane vrtčevske dejavnosti z jezikovnega področja.	63
Diagram 24: Starost otrok, pri kateri vzgojitelji izvajajo načrtovane dejavnosti s področja jezika.	64
Diagram 25: Izobraževanja vzgojiteljev na področju nadarjenosti otrok.....	65
Diagram 26: Vrste izobraževanj na področju nadarjenosti otrok med vzgojitelji.....	66

KAZALO TABEL

Tabela 1: Število otrok, ki obiskujejo posamezne enote znotraj anketiranih vrtcev..... 41

Tabela 2: Število vzgojiteljev, zaposlenih v posameznih enotah anketiranih vrtcev..... 52

UVOD

Za nadarjene predšolske otroke je oblikovanje spodbudnega učnega okolja izrednega pomena. To poudarja dr. Ranko Rajović, ki je pri ustanavljanju programa NTC-učenja upošteval pomen in vpliv okolja na otroka (2013: 5). Sam je program začel tako, da je prve vaje izvajal doma s sinom preko igre in pogovora in sin je dosegel rezultate, ki so bili nad vsakimi pričakovanji. Tu so se v učenje vključili tudi vzgojitelji in starši, otrok pa je razvil željo po nenehnem novem učenju. Torej se je okolje vključilo v interakcijo z otrokom (2013: 5–6).

Na področju jezika je nadarjenost sicer dokaj lahko opaziti v primerjavi z naravoslovno ali znotrajosebno inteligentnostjo. Otrok svoje jezikovne kompetence kaže navzven, zato so te bolj opazne in lažje izmerljive. Ferbežar (2002: 167–168) navaja, da jezikovno nadarjen otrok postavlja veliko nenavadnih vprašanj, brez težav se besedno izraža in ima običajno izredno bogat besednjak. Tak otrok tudi rad bere ali izraža željo po branju ter se nauči brati glede na vrstnike že bolj zgodaj. S tem je povezano tudi dobro pomnjenje in dolga koncentracija (otrok prebere knjigo do konca ali pa želi poslušati branje knjige do konca zgodbe). Ima pa tudi ta vrsta nadarjenosti svoje možne negativne karakteristike. Jezikovno nadarjen otrok se lahko dolgočasi, saj so dejavnosti v vrtcu preveč rutinske in premalo zahtevne zanj ali pa se pojavijo različne oblike nediscipline otroka kot odraz njegove velike radovednosti (Rajović, 2013: 168).

Sama se med šolanjem za vzgojiteljico predšolskih otrok že sedem let srečujem s predšolskimi otroki, vendar pa v vsem tem času nisem nikoli opazila, da bi mi ob prihodu v novo skupino vzgojiteljica povedala, da je določen otrok nadarjen. Po navadi se dogaja ravno obratno – otroci s posebnimi potrebami, ki so za skupino "moteči", so študentom vedno vnaprej predstavljeni. Vzgojiteljice mi vedno opišejo otrokove težave in način, s katerim otrok moti delo v skupini. Želela bi si, da bi mi večkrat predstavili tudi nadarjene otroke. Menim tudi, da se tem ne posvečajo v tolikšni meri. Dejavnosti so običajno zastavljene za vse otroke enako zahtevno, čeprav bi bilo za nadarjene otroke bolj učinkovito, če bi vzgojiteljice dejavnosti lahko razvijale na različnih ravneh težavnosti, zato sem v diplomskem delu z naslovom *Ustvarjanje spodbudnega učnega okolja za jezikovno nadarjene otroke v vrtcu* želela raziskati delo z nadarjenimi otroki v vrtcu z NTC-sistemom učenja in kako nadarjenost otrok zaznavajo njihovi starši.

TEORETIČNI DEL

1 KAJ JE NADARJENOST?

"Nadarjen posameznik je tisti, ki v dejavnostih na katerem koli področju dosega visoko nadpovprečne rezultate in nadpovprečne rezultate večkrat ponovi". Za ugotavljanje nadarjenosti je potrebno okolje, ki ustvarja pogoje, v katerih se izrazi nadarjenost, poleg tega pa morajo biti prisotne spodbude (Glogovec in Žagar, 1990: 9).

Nadarjenost se meri s testi inteligentnosti, kjer je pravilna le ena možna rešitev in gre za ugotavljanje pri reševanju rešitev (konvergentno mišljenje), s testi ustvarjalnosti pa se preverja odkrivanje raznolikih in izvernih rešitev (divergentno mišljenje). S kombinacijo obeh testov se ustvari realna slika o nadarjenosti posameznika (Glogovec in Žagar, 1990: 9–10).

Rajović (2013) pa **nadarjenost** opisuje v skladu s sodobnimi definicijami. Nadarjenost je po njegovem prepričanju "sklop značilnosti, s pomočjo katerih lahko posameznik trajno dosega nadpovprečen uspeh v eni ali več dejavnostih. Pogoji za to sposobnost pa naj bi bila visoka razvitost posameznih umskih značilnosti in njihova sestava ter notranje in zunanje spodbude" (Rajović, 2013: 8). Gre torej za to, da je nadarjenost skupek sposobnosti, s pomočjo katerih je posameznik uspešen pri reševanju nekaterih dejavnosti. Vse skupaj pa se odvija pod vplivom njegove notranjosti in zunanjih vplivov – okolice (staršev, medijev, vzgojiteljev, učiteljev itd.).

Rajović tudi navaja (2013: 10), da je visoka inteligentnost le prvi pogoj, da nekoga označimo kot nadarjenega, saj mora imeti takšen posameznik še nekatere druge lastnosti, kot so

- zgodnja uporaba širokega besednjaka,
- spretnosti pri jeziku in tvorjenju stavkov,
- splošna sposobnost opazovanja,
- interes za knjige (kasneje pa tudi za atlase in enciklopedije),
- zanimanje za čas in datum,
- sposobnost koncentracije ter
- zgodnje odkrivanje vzrokov in posledic (za kar postanejo čustveno občutljivi).

Avtorji R. Subotnik, P. Olszewski-Kubilius in Worrell (2011) opredeljujejo **nadarjenost** kot odsev vrednot družbe; najbolj se nadarjenost manifestira v dejavnostih, ki so vidne navzven (vidni so rezultati) – to je še posebej opazno v odraslosti. Nadarjenost je rezultat bioloških, pedagoških, psiholoških in psiho-socialnih dejavnikov in je lahko opazna pri ljudeh kot običajnost ali neobičajnost (v vedenju itn.) (Subotnik, Olszewski - Kubilius in Worrell, 2011: 5). Posameznikove sposobnosti štejejo; še posebej tiste v obliki dejavnosti, ki izhajajo iz njegovih močnih področij. Različna močna področja za razvoj potrebujejo različne spodbude, ki variirajo glede na začetek, vzpon in konec samega poteka spodbud (kdaj so se pri posamezniku pojavile). Poleg tega so priložnosti za razvoj sposobnosti proizvedene s strani družbe oziroma okolice, v kateri je nadarjen posameznik in so ključnega pomena na vsaki točki procesa, v katerem posameznik razvija svojo nadarjenost (prav tam, 2011: 1).

Nadarjen otrok je, kot pravi K. Distin (2006), posameznik, ki razvija svoje potenciale na različne načine:

- Je *intelektualno* nadarjen; je bolj inteligen ten glede na vrstnike, hitreje dojema učno snov brez večkratnega ponavljanja podatkov. Poleg tega odkriva nove odgovore na neke problemske situacije (tu se posledično lahko pojavi problem, da se nadarjeni otroci dolgočasijo v skupini vrstnikov) (Distin, 2006: 22–23).

- Je uspešen v *jezikovnem razvoju*; nadarjen otrok se sporazumeva in govorno razvija v interakciji s starši in vrstniki. Svoje razumevanje jezika oziroma jezikovnih vzorcev nadarjeni otroci razvijajo že zelo zgodaj v otroštvu, vendar pa so jezikovno neskladni v primerjavi z govorom odraslih – nadarjeni otroci ne zmorejo doseči kompleksnosti besedišča odraslih že v otroštvu (2006: 30–31).

- Pojavljajo se *presenečenja in intelektualna neusklajenost*; nadarjen otrok je empatičen, socialno zrel, uspešen pri delu in inovativen, vendar je omejen na odkrivanje novih rešitev le znotraj urnika oziroma rutine institucij. Nadarjen otrok je notranje časovno naravn an drugače od okolice, zato je sledenje določenim urnikom ali rutini zanj naporno. Poleg tega pa je lahko velikokrat razočaran, ker njegovi praktični izdelki niso tako estetski kot izdelki vrstnikov. Če so nadarjeni otroci z enega vidika hitro učljivi brez dolgega ponavljanja in učenja ter si prvič slišane podatke hitro zapomnijo, so z drugega vidika manj uspešni pri praktičnih dejavnostih – posledično so lahko mnogokrat razočarani nad seboj (2006: 33–35).

- Razvija svoje *čustvene sposobnosti*; kljub temu, da je jezikovni razvoj nadarjenega otroka precej omejen, je z vidika čustvenih sposobnosti nadarjen otrok zelo zrel že v zgodnjem

otročtvu, saj se zgodaj in tudi v večji meri zanima za okolico in jo bolj budno spremlja v primerjavi z vrstniki. Tako že zgodaj razvije čustvene sposobnosti, ki se pojavijo kot odziv na opazovanje okolja. Tako nadarjeni otroci postavljajo množico precej zapletenih vprašanj in iščejo primerjave med resničnostjo in domišljijo, kar jih prevzema. Ti otroci so empatični in prepoznavajo čustva odraslih ter se na socialne situacije odzivajo zelo zrelo (npr. lahko sploh niso ljubosumni, ko dobijo bratca ali sestrico itn.) (2006: 43).

- Razvija svoje *socialne sposobnosti*; nadarjen otrok je lahko zaradi svojih interesov, ki odstopajo od vrstniških, precej zaprt in osamljen, zato se z vrstniki sploh ne družijo, ampak družbo išče pri starejših ljudeh ali otrocih. Lahko pa se pojavi tudi druga skrajnost, da želi nadarjeni otrok "nadvladati" vrstnikom, zato je v njihovih očeh netoleranten in aroganten, saj se želi s svojim znanjem oziroma sposobnostmi dokazati. Tu v obeh primerih trpi samopodoba takšnega otroka, saj je okolica lahko (še posebej v zadnjem primeru) precej odklonilna do njega (prav tam, 2006: 47–48).

- "*Biti drugačen*"; to je dejstvo, ki ga vsak nadarjeni otrok slej kot prej opazi. Otrok že zgodaj v otroštvu dojame, da se razlikuje od okolice. Vsi otroci, tudi nenadarjeni, v nečem odstopajo od večine, vendar so odstopanja bolj opazna pri nadarjenih otrocih. Poleg tega pa nadarjene zaradi drugačnosti vrstniki mnogokrat zasmehujejo. Kasneje v razvoju otrok primanjkuje v socialnih stikih še lahko nadomesti, vendar mu takšni stiki primanjkujejo ravno v otroštvu. Zaradi občutka, da nikjer ni popolnoma sprejet in zaželen, se lahko počuti osamljenega in nedobrodošlega med vrstniki, zato takšen otrok velikokrat poskuša skriti svoje visoke sposobnosti, da je v okolici sprejet (Distin, 2006: 49–50).

Pomembno je, da odrasli otroku takrat, ko začne spraševati o lastni nadarjenosti ali opazati razlikovanje od vrstnikov, razložimo, da ima neke vrline, poleg tega pa lahko skupaj z otrokom naštejemo lastnosti, ki jih deli z okolico ter mu predstavimo druge nadarjene, s katerimi ima skupne nadpovprečne lastnosti. Izrednega pomena je, da otroka ne označujemo, ampak opisujemo njegove sposobnosti, njegova močna področja. Tako omogočimo otroku, da se počuti kot običajen otrok in ne kot nekdo, ki odstopa od večine in je zato drugačen (Distin, 2006: 52–53).

Po dr. B. Klein (2006) pa je nadarjen otrok tisti, ki je sposoben:

- kritičnega mišljenja,
- ustvarjalnega in hitrega učenja,
- radovednosti in dobrega zaznavanja,
- višje oblike komunikacije,
- lahkega ohranjanja informacij,
- predanosti zadani nalogi, ki jo razvijajo z iskanjem novih virov in podrobnosti (Klein, 2006: 15–16).

Poleg tega je nadarjen otrok izjemno občutljiv in v neznanih ali nerazumljenih situacijah celo anksiozen. Vrstniki pa nadarjenega otroka pogosto označijo kot "čudaškega" (Klein, 2006: 16).

Avtorji si niso popolnoma enaki v mnenju, kaj je nadarjenost in kaj inteligentnost, vendar so vsi mnenja, da gre pri obojem za visoko oz. nadpovprečno razvite sposobnosti učinkovitega pomnjenja ali izvajanja nekaterih dejavnosti, visoko mero radovednosti in ustvarjalnosti.

V prvem poglavju sem govorila o nadarjenosti po opredelitvah različnih domačih in tujih avtorjev. V drugem poglavju bom predstavila inteligentnost, prav tako z vidikov različnih domačih in tujih avtorjev, osredotočila se bom na Teorijo mnogoterih inteligentnosti in njene kritike.

2 KAJ JE INTELIGENTNOST?

Obstajale naj bi precej samostojne intelektualne sposobnosti, ki jih ima človek, zato je Gardner (1995) razvil teorijo mnogoterih inteligentnosti. Izraz "**inteligentnost**" naj bi po Gardnerjevem mnenju označeval skupek spretnosti, ki so potrebne za reševanje problemov oz. spretnosti, ki človeku omogočajo reševanje težav ali pa ustvarjanje nekega novega izdelka. Izraz naj bi označeval tudi človekov potencial za odkrivanje ali ustvarjanje novih problemov, s katerimi konstruira novo znanje. Inteligentnost sestavljajo splošne enote obdelovalnih mehanizmov, hkrati pa so ti ožjega pomena kot samo postopki pomnjenja oz. najsplošnejše zmožnosti pomnjenja (analiza, sinteza ...). Inteligentnost se je sposobna uresničiti prek povezanosti več čutilnih sistemov (Gardner, 1995 a: 95–97).

Gardner (1995 a: 97–106) je razvil teorijo osmih inteligentnosti, izmed katerih naj bi vsaka delovala po svojem vzorcu delovanja z lastno biološko osnovo. Vsaka od inteligentnosti mora ustrezati več dejavnikom, da jo lahko opredelimo kot to. Za prepoznavanje inteligentnosti obstajajo merila, po katerih je inteligentnost mogoče prepoznati. Merila vključujejo osem postavk, ki preverjajo, ali neka sposobnost ustreza pomenu inteligentnosti.

Postavke vključujejo:

- *Možnost osamitve ob možganski poškodbi*: če lahko ob možganski poškodbi neko sposobnost uničimo ali obdržimo v delovanju neodvisno od drugih zmožnosti, že lahko govorimo o ločenih zmožnostih, ki so bistvo človeške inteligentnosti.
- *Obstoj izjemnih posameznikov – čudežnih otrok in genijev*: obstajajo ljudje, ki imajo izredno neenakomerno razporejene zmožnosti in primanjkljaje na enem ali več področjih sposobnosti. Tu imajo veliko vlogo genski dejavniki in povezanost s specifičnimi deli živčevja, hkrati pa se pojavlja odsotnost druge miselne sposobnosti.
- *Opredeljiv osnovni postopek ali niz postopkov*: gre za osnovne sisteme obdelave miselnih informacij. Sistemi se razlikujejo med posamezniki, po sestavljenosti postopkov pa se razlikujejo posamezniki, ki imajo na določenem področju boljši pretok in konstruiranje informacij od tistih posameznikov, ki le-teh niso zmožni v tolikšni meri.
- *Samosvoj potek razvoja in opredeljiv niz strokovnih dosežkov*: potrebno je spremljanje razvoja inteligentnosti posameznika in ustvariti ugodne pogoje za razvijanje oziroma urjenje posamezne inteligentnosti.
- *Evolucijski potek in evolucijska verodostojnost*: za razumevanje razvoja posameznikovega napredka znotraj inteligentnosti, je ključnega pomena predhodno poznavanje evolucijskega poteka v razvoju specifičnih inteligentnosti.
- *Podpora eksperimentalnih psiholoških nalog*: proučevanje nalog psiholoških testov, ki vplivajo druga na drugo, je tisto, kar nam pomaga razumeti, na kakšen način delujejo kognitivni obdelovalni sistemi.
- *Podpora psihometričnih dognanj*: poleg rezultatov psiholoških eksperimentov so pomemben vir informacij še rezultati standardiziranih testov, vendar je potrebna osredotočenost, da ti testi preverjajo tisto, kar je njihov namen in so zares osredotočeni na ugotavljanje določene inteligentnosti.

- *Dovzetnost za vkodiranje v simbolni sistem*: vsaka neodvisna vrsta inteligentnosti ima težnjo po vkodiranju v določen simbolni sistem – celo inteligentnosti, ki temeljijo na fizični dejavnosti (Gardner, 1995 a: 98–103).

2.1 GARDNERJEVA TEORIJA NEODVISNIH INTELIGENTNOSTI

Gardner (1995a) je v svoji teoriji neodvisnih inteligentnosti te razdelil. Vsaka izmed njih se pri posamezniku kaže v izrednem delovanju sposobnosti na posameznem področju. Gardner govori o glasbeni, logično-matematični, prostorski, telesno-gibalni, o osebnih inteligentnostih, ki jo deli na znotrajosebno in medosebno inteligentnost, ter o jezikovni in naravoslovni inteligentnosti.

2.1.1 GLASBENA INTELIGENTNOST

Ta sposobnost se od vseh, ki jih premore človek, pokaže najbolj zgodaj. Pokazatelji glasbene nadarjenosti so poleg okolja, biološke osnove in spodbud iz učnega okolja (te so pogostejše, če je posameznik vključen v ustrezen izobraževalni program, ki je naklonjen razvoju njegovih močnih področij). Če to troje združimo, lahko trdimo, da je od okolja, v katerem človek živi, odvisno, kako in v kolikšni meri bo svojo glasbeno nadarjenost razvil oz. pokazal. Tako se omenjena vrsta nadarjenosti opazi že pri predšolskih otrocih, saj naj bi otroci ob vstopu v šolo že imeli nekakšno predstavo o tem, kaj naj bi pesem bila in bili sposobni ponoviti melodije, ki jih pogosteje slišijo v svoji okolici. Nasprotno s tem pa naj bi glasbeno nadarjeni otroci v času obiskovanja osnovne šole glasbeno nazadovali – njihov napredek ni več tako očiten, saj glasbenega razvijanja sposobnosti nihče posebej ne poudarja. V zgodnjem razvoju otrok svojo glasbeno nadarjenost do določene mere sicer lahko razvije sam zgolj na intuitivni ravni, vendar se kasneje pojavi potreba po figuralnem poznavanju – da lahko posameznik s simboli zapiše, kar sliši, kar bi rad zaigral itd. (Gardner, 1995 a: 135–144). Razvoj glasbene inteligentnosti sledi življenjskemu razvoju – tako posameznik doseže prvo "krizo" v času adolescence, ko se zave, da brez lastne participacije, odrekanj in angažiranosti svojih glasbenih sposobnosti ne bo zmožen razvijati v prihodnosti. To je v nasprotju z njegovim predhodnim načinom življenja, kjer so veliko vlogo odigrali starši. Tako ima veliko vlogo v odločilnem obdobju ravno posameznikova osebnost, od katere je odvisno, ali bo ta vztrajal z razvijanjem svojih kompetenc, ali pa bo le-te opustil. Tisti, ki svoje glasbene sposobnosti razvija, je osredotočen na to, kako bi glasbene vzorce, ki jih že dobro pozna, ustvaril drugače, po lastni zamisli. Tako išče svoje, nove rešitve in konstruira znanje (Gardner, 1995 a: 144–150).

Glasbena inteligentnost je po Gardnerjevi ugotovitvi (1995 a) samostojna oz. neodvisna sposobnost, čeprav jo strokovnjaki pogostokrat želijo povezati z jezikom. Tako je posameznik ob poškodbi leve možganske hemisfere, ki je zadolžena za jezikovne sposobnosti, še vedno dovzeten za razvijanje svojih glasbenih sposobnosti (za katere je zadolžena desna možganska hemisfera) neodvisno od poškodb druge hemisfere. To dokazuje, da je glasbena inteligentnost samostojna in neodvisna od drugih vrst inteligentnosti. Glasbena inteligentnost se sicer pogosto povezuje z gibalno dejavnostjo; že pri najmanjših otrocih je ob poslušanju glasbe opazno njihovo gibanje. Poleg tega so povezave vidne s prostorsko inteligentnostjo; intenziteta in barve črt, ki so jih risali posamezniki glede na predvajano glasbo, dokazuje vzporednost obeh inteligentnosti. Pojavi se tudi povezava z osebno inteligenco, saj se ob poslušanju glasbe človeku spreminjajo čustva glede na slišano. Na področju logično-matematične inteligentnosti pa sloni celotna glasbena inteligentnost, saj v glasbi prevladuje red in matematični sistem razmerij med toni, harmonijami itd. Vendar pa glasbena inteligentnost vse druge vrste inteligentnosti vključuje le na osnovni stopnji, ki jo premore večina ljudi (Gardner, 1995 a: 158–163).

2.1.2 LOGIČNO-MATEMATIČNA INTELIGENTNOST

Ta vrsta inteligentnosti izhaja iz posameznikovega soočenja s svetom predmetov. Gre za močno razvito sposobnost abstraktnega in logičnega mišljenja. Ta sposobnost se začne pri otrocih razvijati že zgodaj; sprva s konkretnimi operacijami, kjer otrok rokuje z realnimi predmeti in le-te uvršča v skupine, jih šteje ..., kasneje pa poseže po formalnih operacijah, ki mu olajšajo oz. prihranijo čas za razvrščanje, štetje itd. (Piaget v Gardner, 1995 a: 165).

Malček v najzgodnejšem obdobju razvoja logično-matematičnih sposobnosti raziskuje vse predmete, ki ga obdajajo. Sledi razvijanje sposobnosti konzervacije predmetov, ko pa otrok že kot nekoliko starejši dodobra usvoji pojem stalnosti predmetov, poseže po štetju predmetov, ki se počasi razvija – najprej šteje brez razumevanja, nato šteje predmete na način, da se vsakega preštetega predmeta dotakne in glasno šteje, kasneje predmete šteje na daljavo in še vedno glasno šteje, na koncu pa predmete lahko šteje tudi samo v mislih, ne da bi ob tem glasno izgovarjal števila. V času otroštva je tovrstno nadarjenost mogoče prepoznati po izjemno hitrem računanju oziroma izvajanju številskih in miselnih operacij (Piaget v Gardner, 1995a: 165–167; Gardner, 1995 a: 190–191). Otrok z odraščanjem usvaja nove matematične pojme in zakonitosti, kot so množice in elementi le-teh, dojetje pojmov "vzrok" in "posledica", nauči se osnovnih računskih operacij in jih uporablja v vsakdanjem življenju.

Sčasoma vse logično-matematične postopke ponotranji in tu se začne intenzivneje razvijati logika (Piaget v Gardner, 1995 a: 168–169).

Nadarjeni na tem področju iz dolgih matematično zahtevnih verig podatkov tvorijo nove, preprostejše oziroma iščejo nove rešitve že dobljenih podatkov. Logično-matematično nadarjeni posamezniki nikoli niso popolnoma zadovoljni s podanimi rešitvami – sami iščejo nove rešitve oziroma preverjajo stare, že znane. Včasih prej najdejo končno rešitev (ali pa več različic le-te), kot pa sam postopek, kako priti do nje po korakih. Ko celoten postopek tudi zapišejo, je s tem izpolnjeno njihovo poslanstvo. Pri vseh teh miselnih procesih prevladuje delovanje leve možganske hemisfere, ki je zadolžena za asociativno in logično-matematično mišljenje (Adler in Hardy v Gardner, 1995 a: 174–175). Razvoj logično-matematične inteligentnosti izhaja najprej iz eksperimentiranja, nadaljuje pa se s povezavo rezultatov eksperimenta v teoriji. Na koncu posameznik išče nove rešitve problema, dokler jih ne najde in zapiše v ustrezni obliki. Glavna sila, ki te posameznike vodi k odkrivanju, je zanimanje za predmete in njihovo delovanje (Piaget v Gardner, 1995 a: 181). Logično-matematična inteligentnost se v veliki meri povezuje z glasbeno inteligentnostjo. Nadarjeni namreč tudi na glasbenem področju čutijo težnjo po urejanju informacij, tonov in glasbenih harmonij, ki izhajajo iz matematične urejenosti logično-matematične inteligentnosti (Gardner, 1995 a: 202–204).

2.1.3 PROSTORSKA INTELIGENTNOST

"Za prostorsko inteligentnost je kot najpomembnejša osnova potrebno pravilno zaznavanje vidnega sveta, spreminjanje in pretvarjanje začetnih dobljenih zaznav ter podoživljanje dobljenih zaznav, tudi z odtegnitvijo določenih čutnih poti". Najosnovnejša operacija prostorske inteligentnosti je zmožnost zaznavanja likov oziroma objektov. Lahko se pojavi kot zmožnost prepoznavanja različnih pojavljanj istega objekta, zmožnost preoblikovanja oziroma prepoznavanja preoblikovanja enega objekta v drugega, tudi kot zmožnost ustvarjanja miselnih predstav in kasnejšega preoblikovanja le-teh ali pa kot zmožnost grafične predstavitve prostorskih podatkov. Te operacije se lahko razvijejo kot samostojne, ali pa so med seboj povezane; nadgrajujejo ena drugo. Prostorska inteligentnost se tako kaže kot dobra orientacija posameznika v prostoru, presojanje o razmerjih predmetov v prostoru in kot sposobnost posameznikovega dobrega predstavljanja tridimenzionalnih predmetov. Gre za samostojno vrsto inteligentnosti, vendar pa največkrat nastopi v povezavi z jezikovno inteligentnostjo. Prostorsko inteligentnost upravlja desna možganska hemisfera (Gardner, 1995 a: 208–211).

Ta vrsta inteligentnosti se pri otrocih začne razvijati s senzomotoričnim razumevanjem prostora, vse na konkretni ravni, ko je otrok v stiku s predmeti. Na koncu te faze je otrok zmožen tvorjenja miselnih predstav; tudi o objektih in dogodkih, ne da bi bili tisti trenutek prisotni ob njih. Ko otrok kasneje usvoji pojem *decentracije*, je sposoben predstaviti določen predmet kot bi ga videla oseba v drugem kotu sobe ali na mestu, kjer bi bil predmet drugače zasukan. Posameznik nato v času mladostništva doseže abstraktno raven mišljenja. V obdobju uporabe formalnih operacij je torej zmožen razumevanja pojmov abstraktnih prostorov in pravil, ki veljajo v prostoru. Seznan se z geometrijo in oblikuje predstave (Piaget v Gardner, 1995 a: 213–215).

Prostorska inteligentnost se povezuje z logično-matematično inteligentnostjo, kjer si posameznik s pomočjo matematičnih zakonov oziroma operacij predstavlja prostor in objekte. Poleg omenjene inteligentnosti je prostorska inteligentnost v veliki meri prisotna v umetnosti, kjer mora posameznik za likovno upodabljanje prostora najprej pred seboj miselno priklicati prostor, ki ga nato prenese v fizično obliko; prostor nariše na papir (Gardner, 1995 a: 236).

2.1.4 TELESNO-GIBALNA INTELIGENTNOST

Ko govorimo o telesno-gibalni inteligentnosti, pravzaprav govorimo o povezavi dveh inteligentnosti; osnovni prvini telesne inteligentnosti sta obvladovanje telesnih gibov in spretno ravnanje s predmeti, osnova gibalne inteligentnosti pa je gibanje telesa kot objekta in v prostoru. Gre za usklajevanje gibov glede na čas, začetno točko ter celoten potek gibanja telesa do končne točke položaja telesa. Tako telesno-gibalna inteligentnost zavzema uporabo celotnega telesa ali grobih motoričnih dejavnosti za doseg nekega gibalnega cilja oz. za izvedbo dejavnosti. Sem sodi tudi razvoj fine motorike, uporaba roke in prstov in izvajanje gibov, ki zahtevajo natančen nadzor. Ta drobna gibanja so izrednega pomena za posameznikove gibalne dejavnosti (Gardner, 1995 a: 241–242).

Telesno-gibalna inteligentnost je sposobnost posameznikovega hkratnega nadzorovanja, usklajevanja in koordinacije delovanja telesa in možganov, ki gibe usklajujejo. Ta usklajuje dve vrsti gibov; hotene in nehotene oziroma avtomatizirane gibe. Hoteni so tisti, ki jih posameznik izvaja na zavednem nivoju, nehoteni pa tisti, ki jih človek izvaja nezavedno, brez želenega nadzora. Tudi pri človeku se gibalni razvoj začne z refleksi, nezavednimi gibi, ki jih telo izvaja samo od sebe (Gardner, 1995 a: 245). Najprej se razvijejo obrojstveni refleksi, ki do prvega leta otrokove starosti izzvenijo. Nato otrok sega za predmeti, da bi z njimi lahko rokoval. Postopoma se z odraščanjem nauči kobacati, sedeti,

stati in hoditi, na koncu tudi teči in plezati ter obilico drugih gibalnih spretnosti, ki jih nato nadgrajuje tekom življenja glede na interes in zmožnosti (Piaget v Gardner, 1995a: 254–256). Posameznik med razvojem oblikuje zrele oz. dobro razvite oblike telesnega izražanja. Mednje sodijo ples in druge izvajalske vloge. Skozi ples posameznik usklajuje gibanje glede na glasbo; ritem in melodijo skladbe. V sklop drugih izvajalskih vlog pa sodijo igra, šport in izumljanje. V igranju mora imeti posameznik dobro razvito sposobnost uživanja in posnemanja drugega posameznika, na področju športa se mora gibalno inteligen ten posameznik gibati elegantno, močno, hitro, natančno in v sodelovanju s skupino. Izumitelj v nasprotju z ostalimi oblikami telesnega izražanja svoje telo zelo malo uporablja, vendar zna delovanje le-tega raziskati in opisati do podrobnosti (Gardner, 1995 a: 257–267).

2.1.5 OSEBNI INTELIGENTNOSTI

”Osebni inteligenci sta znotrajosebna in medosebna inteligentnost. Znotrajosebna je osredotočena na sposobnost posameznikovega zavedanja in razumevanja lastnega doživljanja in vedenja, s pomočjo katerega je le-ta zmožen razumeti vzroke in posledice svojega doživljanja”. Tako se posameznik zaveda svojih močnih in šibkih področij ter je zmožen svoje delovanje nadzorovati in uravnati. Gre za posameznikovo pojmovanje o sebi in se kaže v njegovi samopodobi (Gardner, 1995 a: 273). Medosebna inteligentnost pa je sposobnost razumevanja drugih ljudi in sposobnost uravnavanja medčloveških odnosov. Posameznik je spreten pri navezovanju stikov in komuniciranju z drugimi ljudmi; razume njihove težave, jim zna svetovati, jih potolažiti in je odziven na njihovo vedenje. Znotrajosebna in medosebna inteligentnost se med seboj prepletata, saj gre pri obeh za obdelovanje podatkov, ki pa so v prvem primeru obrnjeni navznoter, v drugem primeru pa navzven; na okolico (Gardner, 1995 a: 273–277). Kot vse ostale inteligentnosti, imata tudi osebni inteligentnosti svoj razvoj, ki poteka po določenih stopnjah. Po Piagetu (v Gardner, 1995a) dojenčki v začetku svojega življenja doživljajo velik razpon čustev in doživljanj. Pri dojenčkih je tako opaziti univerzalni vzorec obrazne mimike, ki nakazuje njihovo trenutno počutje; pokaže izraze, ki ustrezajo čustvom strahu, začudenja, gnusa, veselja, žalosti in jeze. Dojenček počasi odrašča in razvija svojo identiteto, ki jo gradi preko svojih dotedanjih izkušenj. Z odraščanjem v otroka začne zaradi napredka v intelektualnem razvoju uporabljati simbole, ki vsebujejo govor, igro in likovno izražanje, da opiše sebe in druge. Ob prehodu otroka v čas šolanja se razvija njegovo družbeno vedenje, kjer gre za bonton, pojmovanje sebe in drugih na podlagi doživljanj skozi prijateljske in uradne odnose. Otrok sčasoma postaja vedno bolj družbeno občutljiv, prevzema različne družbene vloge in identitete. V času mladostništva vloži veliko napora v vzdrževanje

dobrih prijateljskih vezi, ki se krepijo z zorenjem mladostnika. Ni več odnosov z drugimi, ki bi temeljili na fizičnih nagradah, ampak le-te zamenjajo nagrade, kot so poglobljeni odnosi z manjšim številom prijateljev. Ti odnosi so za posameznika dragocenejši od prijateljskih odnosov v mladosti. Tako z odraščanjem in zorenjem posameznik spoznava tudi lastno osebnost, ki se skozi čas spreminja. Začenjata se razvijati njegovo razumevanje in sposobnost vživljanja v čustva drugih. Na tem pa posameznik gradi v nadaljnjem življenju, ko se osebnostno izpopolnjuje. V življenju pa lahko pride do preobratov, ko se zaradi nekega dogodka spremeni posameznikovo vedenje – zaradi pečata, ki ga je dogodek pustil na čustvih osebe. Tako se oseba lahko začne vesti drugače, se zapre vase/se odpre ali pa spremeni krog prijateljev oz. oseb, s katerimi je bila do tedaj v stiku (Piaget v Gardner, 1995 a: 278–287).

2.1.6 JEZIKOVNA INTELIGENTNOST

"Jezikovna inteligentnost je glavna oblika človeške inteligentnosti. Je sposobnost učinkovitega besednega izražanja in razumevanja kompleksnih besednih sporočil". Označuje jo občutljivost za pomen besed in za različne funkcije jezika. To pomeni, da je posameznik sposoben ravnanja po slovničnih pravilih in jih občasno krši, v okoliščinah, ki to dopuščajo. Sem sodi tudi posameznikova občutljivost za metriko in ritem. Kot prikrita zmožnost pa se pojavi posameznikova sposobnost posredovanja vznemirjenosti, prepričevanja ali spodbujanja preko prenesenega sporočila v besedilu oz. ugajanja prejemniku besedila. Splošno rečeno, gre za upoštevanje glasoslovja, skladnje, semantike in pragmatike jezika (Gardner, 1995 a: 109–112).

Ta vrsta inteligentnosti zajema štiri vidike jezikovnega znanja. V družbi se pojavlja govorniški vidik, ki zajema zmožnost prepričevanja drugih v določena dejanja z uporabo jezika. Ta vidik uporabljajo tako odrasli politični voditelji kot tudi triletnik, ki želi določen objekt. Drugi vidik je mnemonični potencial, ki je pravzaprav sposobnosti rabe jezika kot orodja za pomoč pomnjenja najrazličnejših podatkov. Temeljni vidik jezika je vloga jezika pri razlaganju, kjer gre za poučevanje in učenje preko uporabe jezika. Zadnji vidik pa trdi, da jezik uporabljamo za metajezikovno zmožnost, za naše razmišljanje o jeziku (Gardner, 1995 a: 113–114). Že na samem začetku človeškega življenja se začne razvijati jezikovna kompetenca posameznika. Malček začne čebeljati; tvori glasove, ki ne sodijo k nobenemu jeziku. Postopoma razvija izgovarjavo vsaj dveh enakih zlogov, ki ju ponavlja v večkratnem zaporedju. Zloge začne počasi sestavljati v smiselne dvojice, ki ob izgovarjavi v okolici povzročijo določen odziv. Starejši, kot je malček, večji je njegov obseg govornih besed in natančneje je strukturirana njegova skladnja. Tako petletni otrok že govori precej tekoče in

odpravlja manjše skladenjske pomanjkljivosti, ki so še prisotne v govoru. Tu je skladnja otroka že precej blizu skladnji odraslega. Otrok namreč svoj govorni vzorec konstruira preko slišanih odraslih govornih vzorcev, ki jih vgrajuje v lastni govorni aparat (1995a: 115–117). Otroci morajo za razumevanje okolice usvojiti sposobnost hitrega dekodiranja jezikovnih sporočil. Le na ta način so sposobni razumeti povedano vsebino. Poleg tega je dekodiranje izrednega pomena zato, ker je pisni jezik vezan na govornega. Torej posameznik ne more normalno brati, če pred tem nima dodobra razčiščenih pojmov na govornem področju jezika. Otroci postopoma s starostjo in razvojem izgrajujejo kompleksnost stavkov, pravilnost postavitve besed v stavku, predvsem pa si postopoma širijo besedišče. Na vse omenjeno vpliva desna možganska hemisfera, od katere je odvisno, kako bodo posameznikove jezikovne zmožnosti delovale. Z leti namreč leva hemisfera slabi, desna pa ohranja svojo prvotno formo dlje časa (Gardner, 1995 a: 122–125).

V področje jezikovne inteligentnosti spadajo tudi sposobnost črkovanja, iskanja ustreznih besedam, sposobnost priklica informacij v spomin, pomnjenje besed in razbiranje nejezikovnih virov govornega sporazumevanja, kot so gibi in ton glasu ter okoliščine govorjenja – te nejezikovne vire moramo biti nato sposobni vključiti v besedilo. Jezikovno inteligentnost uporabljamo pri poslušanju, branju, opisovanju in pripovedovanju besedil (Gardner, 1995 a: 133–134).

2.1.7 NARAVOSLOVNA INTELIGENTNOST

Naravoslovna inteligentnost je bila odkrita in uvrščena med neodvisne vrste inteligentnosti šele nekoliko kasneje. Dodal jo je Gardner, vendar uradno šele leta 1996. Sicer pa se je njegova definicija naravoslovne inteligentnosti pojavila že prej (1995 b) in pravi, da je: "Naravoslovna inteligentnost pravzaprav sposobnost raziskovanja in presojanja različnih vidikov rastlinstva in živalstva ter organiziranje tega po nekem ključu ter produktivna uporaba tega znanja".

Campbell (1996) navaja, da se omenjena vrsta inteligentnosti kaže v opazovanju, razumevanju in organizaciji vzorcev v naravnem okolju. Naravoslovno je nadarjen posameznik, ki v okolju organizira živali in rastline po nekem ključu na višji ravni. Tako lahko naravoslovno inteligentnost prepoznamo, če otrok razvršča kamne, insekte, rastline ali druge predmete po nekem ključu ali pa med seboj primerja prstne odtise. Sem sodi tudi npr. urejanje športnih kartic ali pa primerjanje različnih zvokov med seboj. Vse to sodi v skupino lastnosti visoko naravoslovno nadarjenih posameznikov (Campbell, 1996).

M. Mayer (1997) je skozi svoje delo ugotovila, da otroci, ki imajo visoko razvito naravoslovno inteligentnost, bolje opažajo okolico ozirom stvari, ki jih drugi ne. Opazijo, da se je določen grm posušil in posadijo novega, skrbijo za okolico in iščejo malenkosti, ki jih drugi ne opazijo. Avtorica poudarja pomen učnega okolja – za posameznike, ki imajo visoko razvito naravoslovno inteligentnost, mora biti učno okolje zunaj in ne v učilnicah, saj jim je stik z naravo blizu (Mayer, 1997: 1–2). Poleg tega je naravoslovna inteligentnost tista, ki je lahko vodilo v ekologijo in skrb za okolje. Poleg tega naravoslovna inteligentnost otrokom ponuja možnost, da uporabijo svoja močna področja in hkrati uživajo – to je najboljša kombinacija učnih pogojev, ki ustvarjajo trajno znanje in pomagajo vsem vključenim, da se učijo drug od drugega (Mayer, 1997: 3).

2.2 KRITIKE TEORIJE O VEČ INTELIGENTNOSTIH

Gardnerjeva teorija mnogoterih inteligentnosti je pri različnih avtorjih sprožila dvome. V nadaljevanju sledita dve kritiki omenjene teorije. Prva kritika je nastala izpod rok samega avtorja teorije mnogoterih inteligentnosti, ki je v svoji teoriji našel pomanjkljivosti. Drugo kritiko pa je oblikovala Louise Porter, ameriška psihologinja, ki navaja dvanajst mitov, ki nasprotujejo Gardnerjevi teoriji o med seboj neodvisnih inteligentnosti.

2.2.1 GARDNERJEVA KRITIKA LASTNE TEORIJE

Ob postavljanju teorije raznoterih inteligentnosti se pojavi vprašanje, ali so to zares vrste inteligentnosti ali le močna področja oziroma bolj razviti mehanizmi za obdelovanje informacij. Vsak posameznik namreč razvije svoj način obdelovanja, kar pa še ne pomeni, da je zato na tem istem področju visoko inteligenten. Vsekakor pa lahko posameznik iz teh mehanizmov razvije nadpovprečne zmožnosti in na koncu inteligentnost (Gardner, 1995a: 314). Poleg zapisanih dvomov se pojavlja tudi vprašanje, ali so opisane inteligentnosti zares tiste bistvene, hkrati pa ni nujno, da obstajajo le te vrste inteligentnosti. Posameznik namreč deluje po spoznavnih zmožnostih, kot so zdrav razum, ki mu omogoča presojo na osnovi splošne človeške logike in smiselnosti. Gardner (1995 a) se je tako osredotočil le na osnovnih šest inteligentnosti, vendar ni bilo nič govora o motivaciji in pozornosti, ki morda tudi spadata v sklop obdelovalnih mehanizmov posameznika (Gardner, 1995 a: 320–321). Druga spoznavna zmožnost je izvirnost, ki zajema spretnost oblikovanja nekih novih objektov, posredovanje idej in realizacijo le-teh. Prisposobnost se kaže v zmožnosti ustvarjanja prisposodob oz. metafor in v opažanju podrobnosti. Kot najsplošnejša oblika inteligentnosti pa se pojavlja modrost – oblika sposobnosti povezovanja oz. sintetiziranja. Ta je očitnejša

predvsem pri starejših ljudeh, ki na podlagi svojih preteklih izkušenj oblikujejo neke zaključke o dogodkih ali o ravnanju v njih. Ne glede na vse, se mora posameznik najprej zavedati samega sebe. To je zelo pomembna spoznavna zmožnost, saj lahko z zavedanjem sebe in svojih potreb oz. čustev, usvojimo nadaljnje inteligentnosti, ta zmožnost pa se kar hitro lahko razvije v osebno inteligentnost (Gardner, 1995a: 322–330).

2.2.2 POGLEDI LOUISE PORTER

Prvi mit, ki ga opisuje L. Porter trdi, da vsi starši mislijo, da so njihovi otroci nadarjeni. Tako so raziskave pokazale, da vzgojitelji otroke v zgodnjem otroštvu veliko lažje prepoznajo kot nadarjene kot pa učitelji otroke, ki so v obdobju osnovnega šolanja. Poleg tega je bilo dokazano, da so otroci staršev, ki trdijo, da so njihovi otroci zelo bistri, pravzaprav le nekoliko nadpovprečni, otroci staršev, ki pa svoje otroke označijo kot rahlo nadpovprečne, so pravzaprav bolj nadpovprečni, kot so mislili. Starši tako v primerjavi z učitelji podcenjujejo sposobnosti svojih otrok, učitelji pa občutno precenjujejo njihove sposobnosti. Tu Louise Porter poudari razliko med vizualno nadarjenimi otroki, ki svoje misli pretvarjajo v slike in zanje dostikrat učitelji menijo, da so zaostali. In na drugi strani intelektualno nadarjenimi otroki, za katere starši menijo, da so miselno nadarjeni, učitelji pa, da niso zelo nadpovprečno nadarjeni na vseh področjih. In oboji imajo prav; ti otroci imajo višje sposobnosti, vendar ne izstopajo občutno na vseh področjih (Porter, 2006: 1–3). Drugi mit naj bi poudarjal, da nihče ni nadarjen. L. Porter ovrže tudi ta mit in pojasni z dejstvom, da večina učiteljev nadarjenih ne opazi, ker ne izstopajo preveč oz. ti posamezniki z vidika učiteljev niso prepoznani kot nadarjeni, ker njihova nadarjenost ne sodi v učiteljevo miselno sliko, kaj je nadarjen otrok. Tudi mit, ki trdi, da je vsak nadarjen za nekaj, avtorica ovrže z dejstvom, da bi bili v tem primeru testi inteligentnosti brezpredmetni. Vendar pa se strinja, da je posameznik, prepoznani kot nadarjen na enem področju, običajno nadarjen tudi na nekaterih drugih področjih ter da se nadarjeni lažje soočijo oz. vidijo probleme in jih rešijo z manjšim naporom (Porter, 2006: 3–5). Naslednji mit, ki ga avtorica ovrže, trdi, da so testi inteligentnosti neučinkoviti za odkrivanje nadarjenosti. L. Porter to zanika z dejstvom, da so otroci, ko se enkrat seznanijo z dejstvom, da so nadarjeni, zadovoljni, ker vedo, kaj se v njihovih možganih dogaja. Poleg tega nadarjenost pripomore k njihovi samopodobi, v nasprotju s preteklimi oznakami, da so ti otroci vedenjsko težavni, starše pa rezultati testov inteligentnosti otrok spodbudijo, da nadgradijo svojo starševsko vlogo in se ob tem povežejo s šolo. Testom inteligentnosti je bilo očitano, da merijo le določene sposobnosti, kar pa drži. Fizičnih sposobnosti ni mogoče meriti s pisnimi testi, zato ti niso primerni za odkrivanje vseh vrst inteligentnosti. Vendar pa je

boljše imeti natančne teste za druge vrste inteligentnosti, kakor pa odkrivati te brez merskih instrumentov (Porter, 2006: 5–6). Med nadarjenostjo in norostjo je namreč tanka meja, poleg tega so nadarjeni izredno osebno navdušeni, hkrati pa so perfekcionisti in slabše prilagodljivi okolici. Slabša prilagodljivost se pojavi zaradi dejstva, da se morajo nadarjeni adaptirati v družbo, družba se njim ne prilagaja, kljub temu, da so sicer socialno in čustveno bolje razviti v primerjavi z nenadarjenimi vrstniki. Nadarjeni otroci znajo na primernejši način pristopiti k problemom in jih reševati. Na vse te občasno protislovne sklepe pa vpliva kar nekaj dejavnikov, in sicer:

- država, v kateri nadarjeni živi (gre za kulturno pogojenost),
- razlika med proučevanjem celotnih skupin nadarjenih otrok ali pa nadarjenih posameznikov,
- razlike med nadarjenimi, ki imajo pozornost staršev in tistimi, ki je nimajo,
- vpliv starosti (v času adolescence se pri nadarjenih pojavlja več težav prilagajanja, v primerjavi z otroštvom ali časom študija),
- vrste sposobnosti (verbalno nadarjeni posamezniki so socialno bolj opazni od nadarjenih na matematičnem področju),
- stopnje sposobnosti (četudi so bili nadarjeni prepoznani kot posamezniki s problemi prilagajanja, ti problemi najpogosteje izzvenijo zaradi neupoštevanja potreb nadarjenega, celo pogosteje kot zaradi same izjemne nadarjenosti),
- primerjalna skupina (kadar nadarjene otroke primerjamo z otroki enake mentalne starosti, nadarjeni dosegajo enako stopnjo prilagojenosti. Ko pa primerjamo nadarjene z otroki enake starosti, pa so nadarjeni v primerjavi z vrstniki bolj prilagojeni – delno na področju socialnih veščin),
- vpliv drugih problemov prilagajanja (veliko nadarjenih otrok doživlja prilagoditvene probleme kot rezultat okoliščin njihove nadarjenosti. Večina nadarjenih, ki kaže slabe prilagoditvene sposobnosti, ima pravzaprav nezaznavne učne težave. Gre za to, da imajo nadarjeni v primerjavi z vrstniki *drugačne* socialne težave).

Vsi otroci ali adolescenti lahko občutijo težave v odzivanju na življenjske okoliščine. Nekateri nadarjeni otroci občutijo težave, ki predvidoma izvirajo iz nadarjenosti; ker njihove potrebe niso upoštevane. To je lahko velik izziv za vzgojo in učenje ter lahko sproži začetek strategij posnemanja pri nadarjenih, to pa ne pomeni, da se ti ne znajo prilagoditi oz. vključiti.

Pomeni, da je te otroke treba podpirati, da bodo lahko reševali težave, dokler jih ne bodo razrešili (Porter, 2006: 6–9).

Nadarjeni otroci naj bi bili po nekaterih prepričanjih pretirano navdušeni. V njih se zares pojavlja potreba po raziskovanju oz. odkrivanju novega – predvsem pri dečkih. Vendar pa raziskave kažejo, da so nekateri nadarjeni zares pretirano navdušeni nad raziskovanjem, vendar pa so prav takšni tudi nekateri nenadarjeni. Vse je odvisno od vsakega posameznika. Vendar pa poleg tega velja tudi prepričanje, da so nadarjeni otroci perfekcionisti; imajo višje standarde zase, višje kot za učitelje in starše. To se pojavlja pri:

- otrocih, ki imajo več nadpovprečno razvitih sposobnosti,
- tistih, ki menijo, da se morajo biti sposobni naučiti vsega brez najmanjšega napora,
- tistih, ki imajo perfekcionistične starše, ki se na svoje napake odzovejo tako, da svoje otroke učijo, kako se negativno odzvati na lastne napake (prav tam, 2006: 9–11).

Tak perfekcionizem je slab; perfekcionizem naj bi otroke vodil pri odrivanju sveta in raziskovanju, tu pa jih zadržuje pri napredku zaradi negativnih reakcij. Poleg tega L. Porter (2006) še izpostavlja prepričanje nekaterih, da se otroci slabše prilagajajo, če vedo, da so nadarjeni. Ti otroci naj bi imeli slabšo samopodobo in bili bolj zaskrbljeni, ker jim nadarjenost predstavlja problem; socialno oviro med njimi in vrstniki. V primerjavi z otroki se adolescenti lažje sprijaznijo z lastno nadarjenostjo in jim ta predstavlja priložnost za izboljšanje svojih učnih sposobnosti, kljub občasnemu stresu. Tako naj bi bilo označevanje posameznikov za nadarjene pozitivno, kadar oznaka v posamezniku utrdi motivacijo, sicer je takšno označevanje lahko negativno ali pozitivno. Otroci pa bodo motivirani, če jih seznanimo z njihovo nadarjenostjo; tako lažje razumejo svojo drugačnost v primerjavi z vrstniki in hitreje razvijajo svoje sposobnosti. Poleg tega otrokom pomaga učenje v povezavi z lastno nadarjenostjo, da dosežejo svoje potencialne zmožnosti. Vsak otrok ima pravico, da te zmožnosti razvije – ne glede na raven sposobnosti. Nadarjeni otroci zaradi svojih sposobnosti nimajo nobenih višjih zahtev za doseganje potenciala glede na ostale otroke, kakor so prepričani nekateri odrasli. Nadarjen otrok ima obvezujočo nalogo, ki se tiče le njega. In sicer, da svojo nadarjenost izraža glede na svojo osebnost in vrednote, na način, ki ga izpopolnjuje, ne pa, da bi zadostil ambicijam drugih. Odrasli nimajo pravice izživljati svojih ambicij skozi nadarjene otroke. Te je treba usmerjati v prihodnost; učiti jih, da bodo dosegali svoje življenjske cilje (Porter, 2006: 11–14).

Veliko nadarjenih otrok naj bi bilo socialno popolnoma nezrelih za učno nadpovprečno hitrost v napredku. Takšni otroci imajo željo biti v razredu oz. skupini starejših otrok, saj so jim ti umsko enakovredni. Sicer se nadarjeni otroci v družbi svojih vrstnikov dolgočasijo in so nemotivirani. Učitelji oz. vzgojitelji so zato pogosto prepričani, da so ti otroci nezreli za hiter napredek v šoli ali vrtcu, povezan s preskokom med razredi oz. skupinami. Vendar je treba vsakega otroka obravnavati individualno in prisluhniti njegovim željam ter željam staršev. Prav učitelji in drugi strokovni delavci so edini strokovno usposobljeni, da lahko primerno ukrepajo in poskrbijo za ustrezno spodbudno učno okolje ter zapolnijo učne in socialne primanjkljaje, nastale ob preskokih nadarjenega med razredi. Tu pa se pojavi dolgčas, ki naj bi bil intelektualen, vendar pa ta mit ne drži, saj je dolgčas čustven. Tisti otroci, ki so čustveno nadarjeni, so lažje preskočili skupino, kot nadarjeni na drugih področjih (matematika, jezik). Gre za to, da intelektualno nadarjeni otroci v predšolskem obdobju težje nadomestijo primanjkljaj, ki so ga ob preskoku okolja ustvarili, saj gre v tem primeru za izredno zgodnje učenje pisanja in računanja, česar pa zaradi kombinacije trenutne fizične in umske stopnje razvitosti še niso zmožni (Porter, 2006: 14–16). Poleg tega L. Porter opozarja na dejstvo, da celo kurikularna diferenciacija ni ustrezno opredeljena na področju nadarjenosti. Kurikularna diferenciacija naj bi pomenila početi stvari drugače, vendar to ni tako preprosto. Kurikulum sicer trdi, da gre že samo za diferenciacijo, če z nadarjenimi otroki delamo stvari drugače in da so otroci še nevedni, odrasli pa nato otrokom posredujejo informacije. To na področju nadarjenosti ne drži, saj so nadarjeni otroci večji že marsičesa in vedo precej podatkov v primerjavi z vrstniki. Druga neustreznost v dokumentaciji je princip dela "od zgoraj navzdol", ki predvideva, da se otroci učijo vse informacije in spretnosti od začetka in jih nato gradijo. Vendar pa nadarjeni otroci ne začenjajo z učenjem od začetka na vseh področjih, ampak je to res le na redkih področjih. Potrebno je namreč upoštevanje otrokovih kompetenc. Teh pa princip "od zgoraj navzdol" ne upošteva, saj se ne ozira na zanimanje, sposobnosti in potrebe nadarjenih otrok, ampak je to zgolj formula za učiteljeva pričakovanja. Strokovni delavci ne smejo delati po takšnih principih, ampak morajo biti namesto tega bolj prilagodljivi posameznikom glede na njihove sposobnosti, te pa na ustrezen način razvijati (Porter, 2006: 16–17).

V drugem poglavju so zajeta pojmovanja inteligentnosti in njene kritike, v tretjem poglavju pa bom pozornost namenila socialnemu konstruktivizmu kot teoriji, ki spodbuja otrokov razvoj govora. Predstavila bom tudi posamezne stopnje razvoja govora po socialnokonstruktivistični teoriji Vigotskega.

3 SOCIALNI KONSTRUKTIVIZEM IN RAZVOJ JEZIKOVNIH SPOSOBNOSTI

Vzgojitelji naj bi pri svojem delu z nadarjenimi otroki izhajali iz pojmovanj Vigotskega o otrokovem razvoju. Vodila naj bi jih spoznanja *socialnokonstruktivistične teorije*, ki poudarja pomembno vlogo socialnega okolja v povezavi z otrokovo starostjo in izkušnjami. Tako je časovno obdobje enega meseca pri malčku zelo dolgo časovno obdobje – obdobje, v katerem razvoj otroka zelo hitro napreduje. Če enako časovno obdobje predstavimo pri najstniku, je ta čas zanemarljiv – možno je, da se v tem času ne bo pojavila nobena bistvena razvojna sprememba (Vigotski v Marjanovič Umek, 2010: 378–379).

”Otrok starosti treh let, pri razvoju govora počasi dohiti stopnjo podobnosti govora odraslemu”. Celoten pomen rabe jezika pa se še vedno razlikuje v primerjavi z odraslim govorom. Tu imajo pomemben vpliv otrokove izkušnje – otroci iz različnih okolij bodo govor tudi temu primerno različno uporabljali, glede na izkušnje se bo pomen izrečenih besed razlikoval. Ker otroci prevzemajo govorne vzorce, v svojem okolju potrebujejo idealnega govorca, s katerim so v interakciji in od katerega bodo povzemali miselne vzorce in jih vgrajevali v svoj govorni aparat. Tu ima posebno mesto drugi odrasli; t. i. *mentalno razvitejši partner*, ki je otroku zgled tega, kar lahko doseže. Otroku znanje konstruira oz. gradi preko socialne interakcije. Vzgojitelj mora v vlogi mentalno razvitejšega partnerja upoštevati, da je treba pri nadarjenih otrocih dejavnosti usmerjati v *območje bližnjega razvoja*; to pomeni, da so dejavnosti zastavljene na nekoliko zahtevnejši ravni glede na to, koliko otrok že zmore. Otroku je na ta način omogočeno doseganje ciljev, ki jih zmore z nekaj truda. Vigotski loči otrokov *dejanski razvoj* – nanj vpliva dednost. Gre za raven otrokovega miselnega razvoja (kar zmore in razume sam). Na drugi strani pa Vigotski opredeli *potencialni razvoj* – razvoj, ki ga otrok lahko doseže ob spodbudi odraslega (mentalno razvitejšega partnerja). Med dejanskim in potencialnim razvojem se nahaja t. i. *območje bližnjega razvoja*. To je območje med tem, kar otrok zmore sam in tem, kar otrok lahko doseže, če dobi primerno spodbudo iz okolice (od mentalno razvitejših partnerjev) (Vigotski v Marjanovič Umek, 2010: 387–391).

Naloga vzgojitelja na poti doseganja otrokovih ciljev je skrb za spodbudo otroku, predhodno poznavanje vseh zakonitosti razvoja in jih pri načrtovanju upoštevati; biti morajo korak pred otrokovim razvojem, otroke pa aktivno vključevati v učenje – jim omogočati maksimalno participacijo (Vigotski v Marjanovič Umek, 2010: 381–384).

3.1 STOPNJE RAZVOJA GOVORA V TEORIJI VIGOTSKEGA

Vigotski je pri oblikovanju svojih spoznanj izhajal iz Piagetovih spoznanj, ki jih je preoblikoval oz. komentiral. Med njima je prišlo do razlikovanj oz. odstopanj, saj je Vigotski posebej poudarjal, da je egocentričen govor oblika otrokovega glasnega razmišljanja, kar je bilo nasprotujoče Piagetovemu prepričanju, da je ta vrsta govora izraz otrokove egocentričnosti (Vigotski in Piaget v Marjanovič Umek, 2010: 385).

Vigotski je oblikoval štiri *stopnje razvoja otrokovega govora*. Najprej se razvije *primitivni govor*, ki se pri otroku oblikuje do 2. leta starosti. Ta zajema jok, smeh in otrokove prve besede, s katerimi izraža svoja občutja, želje in potrebe ter manipulira s predmeti. Ta oblika govora ima emocionalno in socialno funkcijo. Stopnja otrokovega govora, ki sledi primitivnemu, je *socialni* ali t. i. "*zunanji govor*". Ta se pri otroku razvija od starosti 2. let naprej in otroku omogoča interakcijo z okolico. Pri 3. letu govorni razvoj preide na stopnjo *egocentričnega govora*. To obdobje je zelo dolgo in kompleksno – traja do 6. leta otrokove starosti. Egocentrični govor se kaže kot otrokov glasni monolog, ki spremlja otrokovo dejavnost in je pravzaprav orodje otrokovega mišljenja; način kako otrok razmišlja. To je v nasprotovanju s Piagetom, ki pravi, da gre tu zgolj za egocentrizem – razvojno stopnjo otroka. Vigotski pa egocentrični govor otroka predstavi kot podajanje napotkov samemu sebi. Ta oblika govora je najbolj razvidna v otrokovi igri in nastane zaradi nerazvitosti socialnega govora s strani otroka. Ta še nima usvojenih nekaterih pojmov skozi socialno interakcijo in je na individualni ravni še ni vgradil v svoj govorni aparat. Tu se otrokovo mišljenje in govor sicer že začneta prepletati (v zgodnejši starosti otroka sta kognitivno in govorno področje še povsem ločeni, z odraščanjem, pa se začneta približevati in dopolnjevat). Otrok tako postopoma izreče tisto, kar je mislil – besede imajo zanj in za okolico vedno bolj enak pomen. S tem otrok postopoma preide na *stopnjo notranjega govora*, kjer gre pravzaprav za mišljenje. Ta stopnja se razvija od 6. leta dalje in ima nasprotujočo funkcijo v primerjavi z vsemi predhodnimi stopnjami. Ta vrsta govora je obrnjena v otrokovo notranjost; otrok premišljuje o sebi in drugih, v glavi si ponavlja pesmico, kaj bo povedal, naredil (Piaget in Vigotski v Marjanovič Umek, 2010: 385–387).

V tretjem poglavju sem zajela razvoj govora otroka v povezavi s socialnim konstruktivizmom, v naslednjem poglavju pa bom predstavila nadarjene otroke v vrtcu – kako poteka odkrivanje nadarjenosti predšolskih otrok in delo z njimi s strani vzgojiteljev in staršev nadarjenih otrok.

4 NADARJENI OTROCI V VRTCU

Nadarjeni otroci naj bi imeli nekatere osebnostne lastnosti, ki so v primerjavi z drugimi otroki bolj izrazite ali pa so celo prisotne le pri nadarjenih. Prvi znaki nadarjenosti se kažejo že zelo zgodaj – kmalu po rojstvu otroka in opozarjajo na nadaljnjo nadarjenost (Glogovec in Žagar, 1990: 10).

4.1 ODKRIVANJE NADARJENIH OTROK V PREDŠOLSKEM OBDOBJU

Glogovec in Žagar (1990: 11–12) sta ugotovila, da je lahko pomemben pokazatelj nadarjenosti v prvih mesecih že otrokovo nezanimanje za ponavljajoče se oz. odvečne dražljaje iz okolja. Gre za posledico otrokovega zgodnjega pomnjenja, saj si otroci, ki kažejo potencial za nadarjenost, dražljaje hitreje zapomnijo in posledično ne reagirajo več nanje, kot so prvič, ko so prišli v stik z njimi. V prvem letu starosti so ti otroci vedno bolj vztrajni in motivirani za reševanje problemov, ki jih z razvojnega vidika že zmorejo. Večina potencialno nadarjenih otrok tudi že rešuje probleme s poskušanjem. Zaradi dobre storilnosti imajo ti otroci tudi boljšo samopodobo na tem področju, kar pa je ravno nasprotno od njihovih komunikacijskih spretnosti, ki običajno ne izstopajo oz. so slabše razvite in zato nadarjeni nimajo tolikšne samozavesti v socialnih stikih. Ker okolica ne sprejema njihove drugačnosti, se nadarjeni otroci osamijo ali pa svojo nadarjenost usmerijo stran od socialnih stikov.

Pri otrocih, ki že obiskujejo vrtec, torej pri otrocih od 2. do 6. leta starosti, pa so najboljši pokazatelji nadarjenosti njihove osebnostne lastnosti in njihovo vedenje. Tako velja nekaj dejstev, ki vzgojiteljem in ostalim strokovnim delavcem pomagajo pri odkrivanju nadarjenih. Ti otroci:

- imajo zelo razvite jezikovne sposobnosti,
- znajo brati že pred vstopom v šolo,
- veliko vedo o najrazličnejših stvareh (in kažejo velik interes za nove informacije),
- dojemajo odnose med vzrokom in posledico ter uvidijo bistvo,
- so dobri in hitri opazovalci,
- so radovedni,
- imajo dober spomin (v primerjavi z drugimi se lažje in hitreje učijo),
- presenečajo z logičnim mišljenjem,
- so zelo samostojni,
- kažejo vodstvene sposobnosti med vrstniki,
- so dovetni za estetiko (v glasbi, likovni umetnosti, plesu ...),
- imajo izreden smisel za humor (Glogovec in Žagar, 1990: 12–13).

Za odkrivanje nadarjenih otrok sicer obstajajo merski instrumenti – *testi inteligentnosti*, *testi ustvarjalnosti* in različne *opazovalne tehnike*. Testi inteligentnosti označijo kot nadarjene otroke tiste, katerih inteligenčni kvocient je višji od 130. Vendar pa imajo ti testi svoje pomanjkljivosti in ne zagotavljajo zanesljivih rezultatov. Pogosteje od testov inteligentnosti, se za odkrivanje nadarjenih otrok uporabljajo testi ustvarjalnosti. Ti merijo divergentne sposobnosti otroka: fluentnost (sposobnost odkrivanja velikega števila idej), fleksibilnost (odkrivanje različnih idej), originalnost (sposobnost odkrivanja novih in nenavadnih oz. redkih odgovorov) in elaboracijo (sposobnost natančne izdelave idej). Vendar pa tudi ti testi velikokrat ne zadoščajo, zato so pomembni viri informacij o otrokovi nadarjenosti različne opazovalne tehnike. Največkrat se posega po t. i. "check" listah, kjer opazovalec beleži opažene lastnosti pri otroku. Sicer se uporabljajo tudi priložnostni vprašalniki za vzgojitelje in starše. Pokazatelji nadarjenosti so tudi otrokovi izdelki (likovni, pisni, glasbeni, gibalni ...) (Glogovec in Žagar, 1990: 14–18).

4.2 DELO Z NADARJENIMI OTROKI

Vzgojitelji naj bi ob pozornejšem opazovanju zgoraj naštetih osebnostnih lastnosti dobili hitrejši vpogled v sposobnosti otrok in bi si olajšali prepoznavanje nadarjenih. V skladu s tem pa bi bilo delo s potencialno nadarjenimi otroki ustrezneje strukturirano, saj bi vzgojitelji vedeli, katera so otrokova močna področja. Poleg vzgojiteljev v vrtcu pa naj bi z otrokom delali tudi starši doma in otroka spodbujali k učenju in konstruiranju lastnega znanja. Ko odrasli enkrat poznajo otrokova področja nadarjenosti, lahko temu primerno ukrepajo. Otroku prilagodijo dejavnosti v tolikšni meri, da bo imel ta pred seboj dosegljiv cilj, za katerega pa se bo moral potruditi (Glogovec in Žagar, 1990: 19; 24).

4.2.1 DELO Z NADARJENIMI OTROKI V VRTCU

Glogovec in Žagar (1990: 19–20) poudarjata, da v splošnem pri otrokovem delovanju v vrtcu vzgojitelj pri nadarjenih otrocih lahko opazi:

- dolgotrajno pozornost,
- sposobnost organiziranja stvari na otrokov lastni način,
- sposobnost opažanja stvari z različnih vidikov,
- raziskovanje pred formalnimi navodili, najprej predmet sami raziščejo,
- željo po natančnem spoznavanju stvari z manipulacijo predmeta,
- uporabljanje domišljije pri reševanju problemov, kot je npr. risanje slik,

- sposobnost pripovedovanja zgodb in izmišljanja pesmi, ki se kaže že med samo komunikacijo ali ob načrtovanih dejavnostih.

Te sposobnosti so podlaga za otrokove dejavnosti, ki izhajajo iz njegove ustvarjalnosti. Naloga vzgojiteljev je oblikovanje spodbudnega okolja oz. ustvarjanje pogojev, ki bodo spodbujali razvoj otrokovih področij nadarjenosti. Vzgojitelji morajo biti pri tem pozorni na stopnjo otrokovega razvoja (Glogovec in Žagar, 1990: 20).

Najprej je treba otroku dati na voljo pogoje, ki mu bodo omogočali

- 1) Manipulacijo s predmeti – s tem otrok ustvarja nove kombinacije.
- 2) Razvijanje ustvarjalnega mišljenja preko tvorjenja več možnih kombinacij in novih odnosov med njimi – gre za prehod iz predhodnega spontanega mišljenja in ustvarjanja v premišljeno, prepoznavanje manjkajočih elementov v neki množici – elementi so najprej veliki, nato jih vzgojitelj odvzema, poleg tega pa število elementov v množici ne sme biti preveliko.
- 3) Izdelovanje novih sestavljenih kombinacij s pomočjo manipulacije in premišljenih eksperimentov – otrok razvija abstraktno mišljenje in preko pridobljenih izkušenj že ve, kako naj bi bila končna podoba izdelka videti.
- 4) Uvidenje različnih možnosti preko kombiniranja različnih predmetov – otrok mora imeti na voljo več različnih množic elementov.
- 5) Interpretacijo novo nastalih kombinacij – s to dejavnostjo otrok razvija iskanje mnogih rešitev preko govora.
- 6) Izdelavo sinteze svojih znanj z različnih področij – otrok daje naslove pesmim, zgodbam.
- 7) Urjenje v spretnosti pri postavljanju vprašanj o manjkajočih elementih množice – otrok postavlja veliko vprašanj, da dobi manjkajoče informacije (Glogovec in Žagar, 1990: 20–22).

Za učinkovito delo z nadarjenimi otroki mora vzgojitelj upoštevati še nekatera druga dejstva. Otroci morajo imeti na voljo dovolj časa za ustvarjanje in raziskovanje, zato jih vzgojitelj ne sme preveč časovno omejevati in jim mora biti na voljo za morebitna vprašanja. Ko otroci zbirajo informacije, morajo vedno dobiti povratno informacijo – tudi o doseženih rezultatih. V celotnem procesu učenja pa mora vzgojitelj spodbujati radovednost otrok, saj je ta ključna za njihovo motivacijo pri raziskovanju (Glogovec in Žagar, 1990: 22–23).

4.2.2 DELO S STARŠI NADARJENIH PREDŠOLSKIH OTROK

Poleg dejavnosti, ki jim je otrok izpostavljen v vrtcu, so pomemben člen v učnem procesu nadarjenih prav starši teh otrok. Vrtec lahko veliko naredi na področju otrokovega učenja in napredka, vendar pa so starši tisti, ki začnejo s skrbjo za otroka. Glogovec in Žagar (1990: 24) staršem svetujeta, da otroku oblikujejo spodbudno okolje tudi doma. Vendar pa raziskave kažejo na to, da so starši v zvezi z nadarjenostjo svojih otrok premalo seznanjeni in zato nadarjenosti otrok sploh ne prepoznajo ali pa svojo pozornost pretirano namenjajo nadarjenemu otroku, ostalim svojim otrokom pa ne v tolikšni meri. Tako so drugi otroci zavistni, kar pa vzbudi negativne občutke tudi v nadarjenem otroku. V skladu s tem morajo starši nadarjenega otroka podpirati in spodbujati, vendar pa morajo paziti, da nadarjenemu otroku ne namenjajo vse svoje pozornosti, saj je tudi ta le otrok in potrebuje svojemu razvoju primeren pristop. Otrok naj bi tako imel doma:

- starše, ki ne smejo imeti preveč pokroviteljskega odnosa do otroka,
- občutek varnosti in ljubezni v družini,
- dosegljive cilje, ki mu jih postavijo starši (upoštevanje območja bližnjega razvoja).

Poleg vsega tega je dobro, da ima nadarjen otrok možnost pogovora, igre, branja s starši ter pogoje, ki mu omogočajo izražanje nadarjenosti. To otroku omogočajo slikanice, lutke, enostavna glasbila, pripomočki za likovno izražanje, glasba ter obiski različnih razstav in drugih dogodkov (Glogovec in Žagar, 1990: 24–25).

V četrtem poglavju sem zajela delo z nadarjenimi predšolskimi otroki, v petem poglavju pa bom predstavila NTC-sistem učenja; predstavila bom izhodišča sistema NTC-učenja in načine organizacije spodbudnega učnega okolja, ki jih NTC-sistem učenja omogoča otrokom. Poleg tega bom pisala o dejavnostih, ki jih organizirajo vzgojitelji v vrtcih z NTC-sistemom učenja ter predstavila metode dela teh vzgojiteljev, ki jih narekuje NTC-sistem.

5 NTC-UČENJE

Ena izmed poti, kako pri otroku v zgodnjem otroštvu razvijati vse vrste inteligentnosti, je NTC-učenje. Beseda je nastala kot okrajšava za Nikola Tesla center, kjer se nahaja Mensin – oddelek za nadarjene (Rajović, 2013: 5), in pomeni tudi Nurture of Talented Children. Gre za učenje otrok z mreženjem. Sistem je razvil Ranko Rajović s svojimi sodelavci na Oddelku za nadarjene otroke v Novem Sadu ter s pomočjo mednarodne organizacije Mensa, ki pod svojim okriljem zbira in združuje zelo inteligentne ljudi skozi socialne interakcije (Jurišević,

2010: 3). Sistem NTC-učenja sestavlja organizacija učnega okolja, organiziranega s pomočjo razumevanja nevroloških osnov otrokovega mišljenja in razvijanja otrokovih bioloških zmožnosti. Otroci prek različnih iger gradijo in utrjujejo posamezna miselna področja. To učenje je učinkovitejše v obdobju zgodnjega otroštva; od rojstva pa vse do desetega leta. Sistem NTC-učenja zajema celosten razvoj otroka (Juriševič, 2010: 3).

Avtor sistema NTC-učenja dr. Ranko Rajović (2013) poudarja, da inteligentnost ni odvisna zgolj od števila živčnih povezav, temveč k tej prispeva tudi čim večje število povezav med nevroni. Ker se otrok najintenzivneje razvija v obdobju do sedmega leta starosti, je ta čas smiselno izkoristiti v namen razvoja otrokovih dispozicij. Vrtci z NTC-sistemom učenja tako izhajajo iz prepričanja dr. Rajovića, da se določen nadarjen posameznik intenzivneje razvija na močnih področjih, če je v interakciji z drugim nadarjenim posameznikom, kjer imata oba večje možnosti za razvoj svojih dispozicij (Rajović, 2013: 5–13).

5.1 IZHODIŠČA ZA OBLIKOVANJE SPODBUDNEGA UČNEGA OKOLJA

Osnovno izhodišče za oblikovanje spodbudnega učnega okolja zajema poznavanje usklajenosti delovanja leve in desne možganske hemisfere. Z dejavnostmi, ki spodbujajo delovanje obeh hemisfer, se utrjujejo živčne povezave med hemisferama in posledično boljše sposobnosti na vseh področjih. Upoštevanje dejstva, da se v predšolskem obdobju pri otroku do desetega oz. dvanajstega leta razvije več kot 70 % živčnih povezav, je ključnega pomena pri oblikovanju dejavnosti. Iz poznavanja vseh nevroloških značilnosti otroka izhaja NTC-sistem učenja, ki že v predšolskem obdobju razvija otrokove biološke potenciale (Juriševič, 2010: 5–6). V predšolskem obdobju namreč obstajajo obdobja, ko je posamezno področje najbolj dovzetno za razvoj. Ta obdobja je smiselno izkoristiti in ravno to počnejo v vrtcih z NTC-sistemom učenja. Tako v obdobju od prvega do tretjega leta otrokove starosti namenijo razvijanju govora, v obdobju do četrtega leta se osredotočajo tudi na usvajanje osnovnih gibalnih spretnosti, v obdobju od četrtega do osmega leta pa razvijanju zaupanja v lastne sposobnosti (Juriševič, 2010: 8). Poleg tega se v času od četrtega do šestega leta otrokove starosti hitreje ustvarjajo nevrnske povezave v možganih, zato lahko otrok s pomočjo spodbud iz okolja aktivira nekatere povezave in posledično razvija svoje biološke potenciale, ki bi sicer v nasprotnem primeru tekom nadaljnega razvoja odmrli (Rajović, 2013: 6).

5.2 KAKO SPODBUJATI UČENJE V PREDŠOLSKEM OBDOBJU

Odrasel oz. vzgojitelj ima v otrokovi mladosti zelo odgovorno nalogo. Otroka mora namreč skozi različne učne dejavnosti spremljati, spodbujati, varovati in občasno tudi

usmerjati. Izrednega pomena je, da je odrasla oseba fleksibilna in občutljiva za otrokove učne posebnosti. To od odraslega zahteva, da oblikuje takšne učne situacije, ki bodo v otroku vzbudile zanimanje. Če vzgojitelj upošteva, da otroka žene radovednost in da raziskuje svet okrog sebe glede na interes, poleg tega pa do učenja nima zadržkov, lahko oblikuje dejavnosti, ki izhajajo iz najpreprostejših dejavnosti otrokovega vsakdanjika. Hkrati mora vzgojitelj vedeti, da se otrok najintenzivneje uči skozi lastno dejavnost in spoznanja v njem na ta način ostanejo najdlje; bodisi ob načrtovanih dejavnostih, kjer vzgojitelj pripravi in izvede neko učno situacijo za določen čas, ali pa ob spontanem učenju otroka v prosti igri, kjer vzgojitelj pripravi učno okolje, v katerem se otrok poljubno udeležuje dejavnosti, ki si jih sam konstruira (Juriševič, 2010: 8).

Tudi starši pogosto delajo napako in otrokom nezavedno odtegujejo koristne učne situacije, kot so zgodnje učenje zavezovanja vezalk – z nakupom čevljev na "ježke" otroka prikrajšajo za novo učenje. Ravno otroci, za katere so starši pogosto prepričani, da nekaterih stvari še ne zmorejo (v starosti od četrtega do šestega leta), so najbolj dovtetni za raznovrstne oblike učenja in pomnjenja, vendar le ob zunanji spodbudi. Otroci so med drugim in tretjim letom starosti sposobni visoko razviti abstraktno mišljenje, vendar jim morajo starši to omogočiti – na poti iz vrtca domov lahko starši skupaj z otroki prepoznavajo simbole avtomobilskih znamk, prometne znake ... Tako so splošni življenjski in delovni pogoji zelo pomembni – družba lahko s pravočasnim odkrivanjem nadarjenih posameznikov le-tim z ustreznim delom omogoči doseganje lastnih bioloških potencialov (Rajović, 2013: 6–8).

K razvoju jezikovnih kompetenc izredno prispevajo tudi starši v času, ko je otrok izven vrtca, tako da z otrokom ponavljajo različne črke in druge simbole, ki so pomembni za nadaljnje učenje branja in pisanja ter govora (Rajović, 2013: 6). Otroci v starosti od štirih do šestih let so se namreč sposobni naučiti na desetine simbolov. To je izrednega pomena za otroke pri nadaljnjem opismenjevanju. Vsak otrok, ki se je naučil maternega jezika, naj bi s tem že premagal težje umske izzive ter si razvil preddispozicije za razvoj nadaljnjih jezikovnih sposobnosti. Tako je izrednega pomena, da otrok maksimalno razvije svoje biološke potenciale, saj je na področju jezika to pomembno za celoten narod. Vsak nadarjeni posameznik, ki je razvil svoje potenciale, bo po prepričanju dr. Rajovića, prispeval k ohranjanju jezika celotnega naroda (2013: 6–8).

5.3 VZGOJITELJI V VRTCIH Z NTC-SISTEMOM UČENJA

Vzgojitelji v vrtcih z NTC-sistemom učenja sistematično usmerjajo otroke k tistim dejavnostim, ki spodbujajo miselni razvoj. Izbrane dejavnosti prepletajo otrokove izkušnje iz vsakdana na različnih področjih dejavnosti Kurikuluma (1999). Vzgojitelji so tisti, ki poleg sodelovanja s starši in omogočanja dostopa do virov, kjer lahko otroci pridobivajo nove informacije, skrbijo tudi za oblikovanje učnega okolja. To je pomembno zaradi razvoja motivacije otrok, razvoja njihovih pozitivnih stališč glede znanja in izobraževanja ter koristno za oblikovanje interesa otrok ter oblikovanje visokih pričakovanj pri sebi in otrocih (prav tam, 2013: 13).

Poleg staršev je za otroka pomembno delovanje z vzgojno-izobraževalnimi ustanovami ter strokovnjaki, ki v njih delujejo ter povezovanje s širšim družbenim okoljem, v katerem je otrok. Vsak izmed teh mora otroku omogočati dostop do najrazličnejših virov, ki jih imajo na voljo ter preko pogovora z otrokom pri tem razvijati interes za različna področja. Če omenjeni strokovnjaki in institucije nimajo dovolj znanja, je treba otroka usmerjati do mentorjev in drugih ustanov, ki lahko s svojim znanjem in viri pomagajo otroku do višjega nivoja znanja (Rajović, 2013: 14).

NTC-sistem učenja se uporablja v nekaterih, sicer redkih, vrtcih v Sloveniji. Po omenjenem sistemu delujejo Vrtec Pedenjped (Novo mesto), Vrtec Lucija (Lucija) in Vrtec Velenje (Velenje).

5.4 SKLOPI DEJAVNOSTI NTC-SISTEMA UČENJA

Program NTC-sistema učenja vsebuje tri sklope dejavnosti za razvijanje živčnih povezav med možganskima hemisferama in za spodbujanje razvoja. Dejavnosti pri otroku spodbujajo funkcionalno mišljenje in boljše pomnjenje (Juriševič, 2010: 12).

Razliko med dejavnostmi vrtcev z NTC-sistemom učenja in javnih vrtcev, ki delujejo po Kurikulumu za vrtce, lahko opazim na točki, kjer se javni vrtci v zvezi z nadarjenostjo opirajo zgolj na Kurikulum za vrtce. Ta pa nadarjenosti nima posebej opredeljene oziroma ne vsebuje posebnih smernic za delo z nadarjenimi, vendar pa kljub temu izhaja iz načel Kurikuluma za vrtce, ki je enak za vse otroke. V nasprotju s tem se NTC-sistem učenja posebej posveča prav nadarjenim otrokom oziroma utrjevanju močnih področij otrok.

5.4.1 SPODBUJANJE RAZVOJA ŽIVČNIH POVEZAV V MOŽGANIH

Ta sklop dejavnosti zajema telesno-gibalne igre za razvijanje osnovnih oblik gibanja (vrtenje, vaje ravnotežja, skakanje in hojo). Poleg telesno-gibalnih iger so v sklopu zajete vaje za akomodacijo oz. prilagajanje očesne leče sliki. To je osnova za kasnejše branje, učenje, pisanje in koncentracijo. Namen dejavnosti je razvijanje funkcionalnosti na področju predopismenjevanja. Te dejavnosti zajemajo igro z žogo, opazovanje slike ter različne gibalne dejavnosti (tek, plezanje, preskakovanje ...), ki od otroka zahtevajo očesno dejavnost oz. sledenje gibanju telesa oz. premikanju podlage. Tu se pojavijo tudi grafomotorične vaje, ki prav tako, kakor akomodacijske, razvijajo predopismenjevalne sposobnosti otroka. Gre za razvijanje grobe in fine motorike, ki jo razvijajo; preko zunanjih iger (iger z žogo, skakanja, plesa ...) in preko načrtovanih dejavnosti, kot so oblikovanje objektov iz plastelina, navijanje volne v klopčiče itd. (Juriševič, 2010: 12–18).

5.4.2 SPODBUJANJE POMNJENJA Z ASOCIACIJAMI

V tem sklopu so zajete dejavnosti, ki spodbujajo ustvarjanje asociacij in razvijanja sposobnosti pomnjenja. Sem sodijo igre s simboli (učenje prometnih znakov in prepoznavanje le-teh v bivalnem okolju, spoznavanje znamk avtomobilov ...), igre spomina (igra "Potujemo v ...", kjer se otroci učijo zastav držav, iskanje asociacij na določene fotografije, "Potovanje z žogo", kjer otroci na žogi narisane zastave prepoznajo in povedo, zakaj bi šli v določeno državo, učenje pesmi s simboli, kjer otroci glede na besedilo pesmi narišejo simbole in tako lažje sledijo pesmi oz. si hitreje zapomnijo besedilo le-te ...) (Juriševič, 2010: 12; 19–32).

5.4.3 SPODBUJANJE FUNKCIONALNEGA MIŠLJENJA

Tu gre za postavljanje ugank ali problemskih vprašanj ter izvedbo iger, ki od otrok zahtevajo ustvarjalnost, ki se prepleta z miselnimi procesi, kjer prevladuje pomnjenje. Ne gre zgolj za utrjevanje nekih vsebin, temveč tudi za povezovanje že poznanih podatkov v smiselne skupke na izviren način. Otroci občasno ne zmorejo rešiti problemskih situacij sami, zato potrebujejo pomoč vzgojitelja oz. staršev. Takšen način reševanja – delo v skupini, pa je otrokom velikokrat v večje zadovoljstvo, kot če do rešitve pridejo sami (Juriševič, 2010: 32). V to skupino dejavnosti sodijo tudi igre za spodbujanje ustvarjalnega mišljenja, ki povezujejo otrokovo predznanje ter iskanje novih rešitev. Gre za razvijanje funkcionalnega oz. uporabnega znanja. Otrok preko različnih dejavnosti oblikuje neke ideje, ki jih nato nadgrajuje ali pa išče nove, ustrežnejše rešitve. Pomembno je, da so otrokove ideje sprejete s strani vzgojitelja oz. drugega odraslega. Sem spadajo tudi situacije, ki otroku omogočajo

dvosmerno komunikacijo (Juriševič, 2010: 12; 32). V skladu z zgoraj zapisanimi zahtevami se tako otroku oblikujejo dejavnosti, kot so "Mesto", kjer otrok sam posreduje ideje, kako bi izdelal mesto (kakšnega videza bi bilo, kdo bi živel v njem ...), in ga nato tudi oblikuje. Poleg tega lahko otroci v sklopu plesnih dejavnosti posredujejo ideje, kako bi izdelali plesno koreografijo. Nato pa s pomočjo vzgojitelja ideje sestavijo skupaj v neko celoto in izdelajo plesno točko (Juriševič, 2010: 35–37).

V petem poglavju sem pisala o NTC-sistemu učenja, v šestem poglavju pa se bom osredotočila na opredelitev nadarjenosti, ki jo podaja Kurikulum za vrtce. Opisala bom tudi področja dejavnosti, iz katerih Kurikulum za vrtce (1999) izhaja in načela, na katera se Kurikulum za vrtce osredotoča. Kot drugi nacionalni dokument bom predstavila še Belo knjigo o vzgoji in izobraževanju (2011) ter načela in cilje, ki jih ta vsebuje in se nanašajo na predšolsko vzgojo in jih lahko povežemo z delom z nadarjenimi otroki.

6 OPREDELITEV NADARJENOSTI V KURIKULUMU ZA VRTCE

Gre za dokument, ki je vodilo za vzgojitelje predšolskih otrok. Iz tega nacionalnega dokumenta naj bi vzgojitelj izhajal pri načrtovanju dejavnosti za predšolske otroke ter se nanašal na cilje, ki so v dokumentu navedeni. Strokovni delavci naj bi Kurikulum za vrtce (1999) upoštevali in cilje ter dejavnosti prilagajali glede na starost in razvojne značilnosti otrok, s katerimi so v vsakodnevnem stiku (1999: 7–9).

V Kurikulumu za vrtce (1999) je zapisanih nekaj načel, ki jih lahko izpostavimo kot vodilna¹ za delo z nadarjenimi otroki. Tako *načelo demokratičnosti in pluralizma* vzgojiteljem omogoča, da za delo z nadarjenimi otroki uporabljajo različne teoretske pristope in modele ter načine dela z njimi. Otrokom nudijo čim bolj raznolike dejavnosti ter so fleksibilni v času in prostoru (1999: 11). Drugo načelo je *načelo enakih možnosti in upoštevanja različnosti med otroki*. To od vzgojiteljev zahteva, da vsem otrokom omogočijo enakovredne pogoje za razvoj, ob tem pa upoštevajo razvojno stopnjo, individualne in skupinske razlike med otroki. V sklopu tega načela lahko vzgojitelji nadarjenim otrokom omogočijo, da napredujejo v okviru svojih zmožnosti in jim dejavnosti ustrezno prilagodijo (1999: 12). *Načelo omogočanja izbire in drugačnosti* omogoča staršem, da izbirajo med programi vrtcev, otroku pa izbiro dejavnosti glede na zanimanje, razpoloženje in sposobnosti (1999: 12). V povezavi z *načelom uravnoteženosti* vzgojitelji organizirajo dejavnosti, ki bodo poleg razvojnih značilnosti otrok na eni strani, na drugi stran upoštevale Kurikulum (1999:

---

¹ Opisana načela so razvrščena po moji presoji glede na smernice, ki jih daje strokovna literatura.

13). Za delo z nadarjenimi otroki sta pomembni tudi *načeli horizontalne in vertikalne povezanosti*, ki omogočata povezovanje dejavnosti na različnih področjih kurikuluma ter povezavo med vrtcem in družino ter sodelovanje z okolico (1999: 14). Vseskozi pa mora biti vodilo vzgojiteljev *načelo razvojno-procesnega pristopa*, ki vzgojiteljem omogoča, da jih pri načrtovanju dejavnosti vodi otrokov razvoj (1999: 16). V *načelu aktivnega učenja in zagotavljanja možnosti verbalizacije in drugih načinov izražanja* pa otrokom dajejo možnost, da se izražajo na kateri koli način, ki jim ustreza (1999: 16–17).

Ta načela sicer veljajo za delo vzgojiteljev z vsemi otroki, vendar se na nekih točkah stikajo z načeli oziroma smernicami NTC-sistema učenja. Tako so smiselna tudi za delo z nadarjenimi otroki v javnih vrtcih, ki se opirajo na Kurikulum za vrtce.

6.1 PODROČJA DEJAVNOSTI V KURIKULUMU IN NADARJENOST

Kurikulum za vrtce (1999) vsebuje področja dejavnosti, iz katerih naj bi vzgojitelji izhajali pri načrtovanju dejavnosti. Področja zajemajo *matematiko, gibanje, umetnost, družbo, naravo in jezik*. Tako z izhajanjem iz vseh področij dejavnosti pri načrtovanju vzgojitelj upošteva vsa področja otrokovega razvoja, ki jih vključuje v svoje dejavnosti. Otrokom omogoča optimalne pogoje za razvoj na vseh ravneh (1999: 25). Tako vzgojitelj na področju *matematike* otrokom organizira dejavnosti, kjer bo preko dejavnosti v povezavi z vsakdanjim življenjem, spoznaval osnove štetja, razvrščanja itd. ter ostale osnovne operacije in matematične pojme (1999: 64–65). Na področju *gibanja* ima otrok možnost, da razvije gibanje kot svojo primarno zmožnost in usvaja osnovne oblike gibanja (hoja, poskoki, tek, plezanje ...) (1999: 25–26). Otrokom preko področja *umetnosti* razvija svoje izrazne in ustvarjalne zmožnosti. To področje ustvarja pogoje, ki otroku omogočajo izražanje na področju glasbe, plesa, dramske in likovne umetnosti (1999: 37–45). Ker pa je človek stalno vključen v neko družbeno okolje, v katerem biva, mu področje *družbe* omogoča spoznavanje okolice in širših družbenih navad ter ustanov. Hkrati pa otroka vključuje v družbo preko konkretnih izkušenj, ki jih dobi skozi bivanje v socialnem okolju (1999: 48–51). Na področju *narave* pa vzgojitelj upošteva, da lahko v tem sklopu razvija otrokove sposobnosti za vključevanje v neko okolje. Tu izhaja iz otrokovih izkušenj z živimi bitji, kjer razvija spoštljiv odnos do le-teh. Otroke spodbuja, da sodelujejo pri eksperimentih, ki pojasnjujejo fizikalne in kemične procese v naravnem okolju (1999: 55–57).

Vsa opisana področja se razvijajo pri delu z vsemi otroki, vendar je vsako področje zastavljeno dovolj ohlapno, da le s smernicami nakazuje mnoge možnosti za vzgojiteljevo

oblikovanje dejavnosti za otroke. Tako lahko opisana področja vzgojitelji uporabijo in dejavnosti prilagodijo nadarjenim otrokom glede na njihovo starost, sposobnosti in močna področja.

6.1.2 PODROČJE JEZIKA IN JEZIK KOT POKAZATELJ NADARJENOSTI

Izrednega pomena je področje *jezika*, ki je prvi pokazatelj otrokove nadarjenosti, preko razvoja otrokovega govora. V Kurikulumu za vrtce (1999) je zapisano, da jezik vključuje komunikacijo z vrstniki in odraslimi ter seznanjanje s pisnim in govorjenim jezikom. Hkrati otrok spozna domačo in tujo književnost. Dejavnosti torej oblikujejo pogoje za učenje nekaterih jezikovnih dejstev, razvijajo otrokove sposobnosti za komunikacijske dejavnosti (pripovedovanje, opisovanje, razlaganje, argumentiranje, obnavljanje ...) ter preko predopismenjevalnih dejavnosti, razvijajo otrokove sposobnosti za nadaljnje učenje branja in pisanja. Predšolsko obdobje je tisto, ki je ključnega pomena za razvoj vseh teh otrokovih zmožnosti, zato mora vzgojitelj s tem zavedanjem nameniti veliko pozornosti zgoraj omenjenim dejavnostim. Pri načrtovanju dejavnosti z jezikovnega področja ima vzgojitelj za vodilo globalne cilje, ki na področju *jezika* označujejo le-tega kot objekt igre, preko katerega otrok pride do nekaterih jezikovnih spoznanj in ob teh razvija jezikovne spretnosti. Otroku naj bi se zavedal obstoja lastnega jezika in tudi obstoja drugih jezikov. Preko poslušanja, razumevanja in doživljanja jezika pa naj bi razvijal svoje jezikovne in komunikacijske sposobnosti, zadnje pa vključujejo tudi neverbalne oblike komunikacije. Ob doživljanju in spoznavanju domačih in tujih literarnih del pa otrok razvija in spozna simbole pisnega jezika. Vse omenjene dejavnosti morajo izhajati iz otrokovega vsakdanjika in se izvajati na način, ki je otroku blizu – preko igre in otrokove aktivne vpletenosti v dejavnosti (1999: 31–33).

Nadarjenost na jezikovnem področju se pri otrocih kaže v nenavadni uporabi besed, bogatem opisovanju doživetij in občutkov ter dogodkov. Ti otroci se izražajo jasno in slikovito ter so radovedni in ustvarjalni. Poleg tega imajo dober spomin za pravljice, pesmi in zgodbe. Polni so ustvarjalnih in izvirnih idej, radi se igrajo domišljjske igre in imajo dobro razvit smisel za humor ter dobro govorno interpretirajo in so uspešni v dramskih uprizoritvah. Ko ti otroci kasneje pridejo v šolo, se lahko pojavi disharmonija v njihovi psihi – težave se pojavijo pri pisanju, saj njihove misli prehitevajo roko. Tako je pomembno, da so v času obiskovanja vrtca deležni dobre diktacije in imajo ob sebi dobre govornice, kot zgled pravilne rabe jezika (Horvat, 2010: 264–266).

Vendar pa morajo biti odrasli pozorni na to, da se jezikovno nadarjeni otroci večkrat skušajo tudi govorno prilagoditi skupini, saj bi sicer odstopali od večine, po svoji tekočnosti govora in rabi bolj zapletenih besed, ki jih v primerjavi z njimi vrstniki ne poznajo. Jezikovno nadarjeni otroci znajo dobro opisati svoje občutke in težave, vendar se pojavijo problemi, ko ne znajo teh težav reševati, zato jim mora na tej točki pomagati odrasla oseba. Sicer pa ti otroci nimajo težav s sklepanjem prijateljstev in vzdrževanjem vrstniških odnosov. Občasno se sicer vseeno lahko pojavi problem, da jezikovno nadarjeni otroci zaradi zmožnosti samostojnega dela nimajo potrebe, da bi se stalno družili z vrstniki, zato jih ti zavrnejo. V tem primeru je dobro, da odrasla oseba spodbudi nadarjenega oz. pripravi situacije, kjer se bo nadarjeni posameznik družil in sodeloval z vrstniki. Velikokrat pa se lahko pojavi nekoliko drugačna oblika druženja. Jezikovno nadarjeni otrok se začne družiti s starejšimi otroki, saj so ti umsko bližje nadarjenemu, zato se z njimi lažje sporazume (Horvat, 2010: 267–268).

6.2 BELA KNJIGA O VZGOJI IN IZOBRAŽEVANJU V REPUBLIKI SLOVENIJI

V tem dokumentu so zajeta načela, cilji in ureditve sistema za celotno šolstvo (za vrtce, osnovne in srednje šole ter izobraževanja odraslih in strokovnih delavcev) v Sloveniji in tujini. Splošna načela Bele knjige o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji (2011) veljajo za celotno šolstvo in izobraževalne ustanove in zajemajo *upoštevanje človekovih pravic in dolžnosti, avtonomijo*, preko katere želijo oblikovati samostojne in kritične posameznike, *pravičnost*, kjer gre za zagotavljanje enakih možnosti za vse udeležence izobraževanj ter *kakovost*, ki omogoča vsem udeležencem izobraževalnih ustanov, da dobijo dobre informacije oziroma so le-te podane na ustrezen način (2011: 13–15). S splošnimi cilji pa želijo doseči ustrezno oblikovanje pogojev za izvedbo vzgoje in izobraževanja, s pomočjo strokovno usposobljenih strokovnih delavcev. Poleg tega pa razviti posameznikove zmožnosti za vseživljenjsko učenje in oblikovati enakovredne možnosti za vse udeležence vzgojno-izobraževalnih sistemov. Tudi z zagotavljanjem okolja, ki bo poskrbelo za odličnost rezultatov v izobraževanju in bo sodelovalo z okolico ter ustvarjalo demokratično družbo, bo tako doseženo vse, kar si je Bela knjiga zastavila (2011: 16–17).

6.2.1 NAČELA BELE KNJIGE NA PODROČJU PREDŠOLSKE VZGOJE

Načela, ki jih opredeljuje Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji (2011) na področju predšolske vzgoje, zajemajo:

- *načelo demokratičnosti in pluralizma*, ki staršem omogoča svobodno izbiro programa za vključitev svojega otroka,

- načelo enakih možnosti upoštevanja različnosti med otroki in priznavanja pravice do izbire in drugačnosti vsem otrokom omogoča enake možnosti za razvoj in učenje, ne glede na njihove medsebojne razlike,
- *načelo vključujoče obravnave otrok iz različnih robnih skupin* upošteva oblikovanje pogojev, ki bodo izenačili pogoje za vse otroke, tudi tiste iz socialno-ekonomsko ogroženih družin,
- *načelo avtonomnosti, strokovnosti in odgovornosti* skrbi, da so v sistemu vzgoje in izobraževanja zaposleni dobro usposobljeni strokovni delavci, ki imajo stalno možnost izobraževanj oz. izpopolnjevanj,
- *načelo sodelovanja z okoljem* vrtce spodbuja k povezovanju in partnerskem sodelovanju z institucijami in osnovnimi šolami v okolici,
- *načelo ohranjanja ravnotežja med raznimi vidiki otrokovega razvoja* omogoča vzgojiteljem, da načrtujejo dejavnosti, ki bodo spodbujale razvoj otrok na vseh področjih, z upoštevanjem dejstva, da se otroci najbolj učinkovito učijo preko metode igre,
- *načelo stalnega ugotavljanja in zagotavljanja kakovosti ter notranjega razvoja* postavlja vrednost samoevalvacije in sprotnega preverjanja kakovosti vrtcev na visok nivo, saj je le-ta izrednega pomena za kakovostno delovanje vrtcev (2011: 74–75).

6.2.2 CILJI BELE KNJIGE O VZGOJI IN IZOBRAŽEVANJU, NAMENJENI VRTCEM

Iz opredeljenih načel Bele knjige o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji (2011), so na področju predšolske vzgoje oblikovani naslednji cilji, ki zajemajo večje vključevanje 4 do 5 let starih otrok v vrtce ter večjo vključenost otrok iz sociokulturno nesposobnega okolja. Poleg tega pa zagotavljanje spodbudnega okolja za otrokov razvoj vseh področij ob upoštevanju razvojnih značilnosti in posebnosti vsakega otroka, ob tem pa poskrbeti, da bo imel vsak otrok možnosti za učenje posebnih spretnosti in sposobnosti (2011: 75–76). Tako Kurikulum za vrtce (1999) kot tudi Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji (2011) upoštevata enaka načela za delo z otroki in se nanašata na zelo podobne cilje.

V šestem poglavju sem se osredotočila na dva nacionalna dokumenta, iz katerih izhajajo vzgojiteljice javnih vrtcev pri delu z nadarjenimi otroki. V sedmem – zadnjem poglavju teoretičnega sklopa diplomskega dela, pa bom pisala o dejavnostih za nadarjene predšolske otroke, ki jih je izbrala M. Sutherland (2005).

7 DEJAVNOSTI ZA NADARJENE OTROKE, STARE OD 3 DO 5 LET

M. Sutherland (2005) poudarja pomen štirih področij, na katerih naj vzgojitelj posebej dela z nadarjenimi otroki. Tako ima poseben pomen motorični razvoj, glasba, matematika in jezik. Za vsakega od teh področij je navedenih nekaj dejavnosti za otroke, ki pripomorejo k boljšemu napredku na posameznem področju; vse se dogaja skozi poučevanje kot igro oz. zabavo za otroka (Sutherland, 2005: 43).

7.1 DEJAVNOSTI ZA OTROKOV MOTORIČNI RAZVOJ

Otrok v dejavnostih s tega področja razvija svojo *koordinacijo*, *nadzor* nad telesom in objekti ter *gibalne veščine* in *manipulacijo* s predmeti. Vse to se začne z urjenjem *finomotoričnih spretnosti*. Te vzgojitelj lahko spodbuja skozi dejavnosti, kot so odpenjanje in zapenjanje gumbov, striženje papirnih oblik s škarjami v papir, barvanje znotraj črt, obračanje dlani v različne smeri, navajanje na zavezovanje čevljev, uporaba vilic in noža pri jedi, dotikanje vsakega prsta posebej s palcem (na levi in desni roki) ali gradnja stolpa iz kock. Poleg finomotoričnih spretnosti mora otrok razvijati tudi grobo motoriko. Mogoče jo je razvijati ob enako učinkovitem poskakovanju na obe nogi, hopsanju z levo oz. desno nogo spredaj, držanju ravnotežja na eni nogi brez premikanja vsaj 5 sekund, hoji po brvi, kjer otrok postavlja peto pred prste druge noge, metanju žoge z eno roko oz. ujemanju žoge z obema rokama hkrati, sonožnih poskokih, zvijanju in raztegovanju telesa in ob teku po prostoru brez medsebojnega zaletavanja (Sutherland, 2005: 45–46). Poleg omenjenih dejavnosti so za motorični razvoj otroka izrednega pomena osnovne oblike gibanja. Tudi te se razvijajo po posameznih ravneh težavnosti. Pomembno je, da vzgojitelj otroku ustvari spodbudno okolje, ki mu bo omogočalo plezanje, tek, metanje, skakanje, uporabo žoge in kija – vse to je potrebno razvijati stopenjsko. Najprej naj otrok usvoji osnovno stopnjo plezanja in ko bo dovolj star in prepričan vase, bo sam od sebe začel gibanje na zahtevnejši ravni (Sutherland, 2005: 46).

7.2 DEJAVNOSTI ZA OTROKOV GLASBENI RAZVOJ

Otroci so že od malih nog v stiku z glasbo, šumi in drugimi zvoki. Tako se že kot malčki igrajo z zvokom, ki ga tvorijo s svojimi govori. Vzgojitelj skozi glasbo in poslušanjem zvokov razvija otrokov občutek za melodiko besed ter razvija druge glasbene sposobnosti otroka. Glavni trije sklopi dejavnosti na področju glasbe so *petje*, *glasbeno presojanje* oz. *ocenjevanje glasbe* in *glasbeno ter instrumentalno izvajanje*. Dejavnosti petja, v katere je otrok vključen, zajemajo rime, gibalne pesmi oz. banse, izštevanke, pesmi z

odmevanjem ter poslušanje pesmi na zgoščenkah in prepevanje ob njih (Sutherland, 2005: 49–50). Otrok se mora uriti tudi v vlogi glasbenega ocenjevalca oz. sodnika. Te sposobnosti si lahko pridobi ob dejavnostih poslušanja glasbe na zgoščenkah ali filmske glasbe. Ob teh dejavnostih se otrok lažje osredotoča na to, kaj sliši. Ob poslušanju glasbe v živo ga namreč večkrat zmotijo moteči elementi (osredotoča se na izvajalce, videz instrumentov ...), zato je tudi poslušanje posnetkov zelo učinkovito, da se otrok lažje osredotoči na zgolj en element v slišani glasbi (npr. jakost, višino, izvajalca ...). Poleg dejavnosti poslušanja, v katere je vključen otrok, mora imeti možnost, da se sam preizkusi tudi v vlogi izvajalca glasbe (s fizičnimi ali lastnimi instrumenti). Skozi dejavnosti, kot so igranje na melodična (na pianino, ksilofon, zvončke) ali ritmična glasbila (na bobne, palčke, ropotulje, triangel, činele ali tamburin), otroci z ustvarjanjem različnih zvokov razvijajo svojo ustvarjalnost in na ta način raziskujejo zmožnosti glasbil (Sutherland, 2005: 51–52).

7.3 DEJAVNOSTI ZA RAZVOJ OTROKOVIH MATEMATIČNIH SPOSOBNOSTI

Zgodnje seznanjanje otroka z matematičnimi vsebinami je izrednega pomena, ker se otrok tako rekoč vsak dan srečuje z matematiko – ta je povsod okrog njega. Poleg tega lahko s pomočjo matematike reši problem na ustvarjalen in prijeten način. Matematika je za otroke običajno zelo prijetna, saj ne vsebuje "pošolanega" sistema obravnavanja matematičnih vsebin, ampak je zanje matematika igra. Ta naj bi vsebovala področje *števil, obvladovanje informacij, denar in merjenje ter oblike v povezavi s pozicijo, premiki in vzorci*. Števila naj otrok spozna ob dejavnostih doma in v okolici, ki mu bodo omogočale raziskovanje narave števil in jezika skozi števila. Otroci skozi dejavnosti, ki se odvijajo v njihovem vsakodnevem življenju, lažje razumejo kot del vsakdanjika (preko stika s palčkami, kockami, nitmi, slikami, velikimi knjigami in drugimi predmeti ter različnimi okolji, kot sta kavarna, trgovina ...) (Sutherland, 2005: 57–58). Za otroke je obvladovanje informacij, ki ga obdajajo precej zahtevno. Vse informacije iz okolice morajo organizirati v zanje smiselno celoto. Otroku ustvarimo učno okolje za razvijanje tovrstnih veščin s snemanjem in razlaganjem vseh teh informacij, ki jih lahko otrok večkrat pregleda in si jih po svoje razlaga. Dejavnost, ki to spodbuja, je izdelava drevesnih diagramov, razvrščanje ... Ob vseh teh dejavnostih je pomembno, da otrok glasno opisuje, kaj počne – zakaj določen element razvršča v določeno skupino (2005: 58–60).

V današnjem svetu otroci nimajo pogosto priložnosti, da bi rokovali z denarjem, vendar je tudi to pomembno za njihovo prihodnje učenje. Poleg tega so v povezavi z denarjem običajno večkrat izvedene dejavnosti v povezavi z merjenjem. Pri vsem tem je pomembno, da

se otrok že v predšolskem obdobju sreča z vrednotenjem denarja in uporabo le-tega preko pretvarjanja (2:1 itn.); vse pa mora biti s strani vzgojitelja načrtovano na način, da je otroku situacija poznana. Vzgojitelj mora izhajati iz vsakdanjega življenja in situacij, ki jim je otrok priča, ko gre s starši v trgovino, na bankomat ... Te dejavnosti so igra "trgovine", "kavarna", uporaba papirnih kovancev ali bankovcev, merjenje z ravnili ali nestandardnimi enotami. Tu so našteje dejavnosti s področja merjenja in rokovanja z denarjem, ki je za otroka pomembno v nadaljnjem življenju. Vendar se veliko matematičnih vsebin nanaša tudi na vzorce in njihovo medsebojno povezanost. Otrokom je v užitek, če imajo možnost reorganiziranja nekaterih vzorcev ali tvorjenja novih. Z vsem tem opazovanjem pa raziskujejo odnose med obliko, pozicijo, gibanjem in številom. Vzgojitelj mora pri tem izhajati iz otrokovega interesa ter za raziskovanje uporabiti preproste materiale, kot so vrvice ali palčke. Otroku so ti materiali poznani in jih je že več, zato mu je izdelava sestavljanek v zabavo in izziv. Tu otrok razvija logično mišljenje v povezavi s spajanjem enakih delov sestavljanek. Otrok preko razvrščanja v matrice glede na dva kriterija ali razvrščanjem glede na kriterije, ki jih sam izbere, prav tako razvija svoje matematične sposobnosti (Sutherland, 2005: 60–61).

7.4 DEJAVNOSTI ZA RAZVOJ OTROKOVIH JEZIKOVNIH SPOSOBNOSTI

Otroci skozi uporabo jezika izražajo svoje misli in občutke, komunicirajo z okolico in izražajo svoje abstraktne misli. Otroci že od trenutka, ko so rojeni, kažejo težnjo po izražanju svojega mnenja in občutij; tako na verbalni kot neverbalni ravni. Nadarjeni otroci zato dostikrat kažejo zgodnejši razvoj na področju govora v primerjavi s svojimi vrstniki. Zaradi hitrejšega napredka jim je treba ustvariti okolje, ki jih bo vodilo k razvijanju svojih sposobnosti. Glavna področja dejavnosti za razvijanje jezikovnih sposobnosti vsebujejo *govorjenje, poslušanje oz. gledanje, pisanje in branje*. Z uporabo govora se otrok uri v komunikacijskih spretnostih, kljub temu, da smiselnost otrokovega govora še ni blizu odraslih. Otroke je treba zato spodbujati, da v največji meri komunicirajo z lastno participacijo. Ta pa je najučinkovitejša pri otrokovi udeležbi v vsakodnevnih dejavnostih oz. rutini v vrtcu (pri branju in poslušanju pravljic, gledanju slik in fotografij oz. listanju slikanic, umetnostni vzgoji, v času jutranjega kroga ali med obroki) (Sutherland, 2005: 52–53). Poleg govorjenja mora biti otrok vključen v dejavnosti, povezane s poslušanjem oz. gledanjem. Celo odrasli imamo težave s poslušanjem sogovorca na ravni, ko bi ga aktivno poslušali in vedeli, kaj je govorec povedal ali z opazovanjem podrobnosti v okolici. Vseh teh spretnosti je treba učiti tudi otroka. Izurjena pozornost na tem področju se bo v otrokovi prihodnosti obrestovala. Najpogostejše dejavnosti za razvijanje slušnih in opazovalnih sposobnosti so: poslušanje

pravljic na zvočnih kasetah oz. zgoščenkah, listanje slikanic ali poslušanje pesmi (Sutherland, 2005: 54). Iz omenjenih sposobnosti lahko nadaljujemo v seznanjanje otroka z branjem oz. potrebnimi predbralnimi sposobnostmi. Otroci že od malega opazujejo odrasle, kako beležijo informacije. Postopoma nam otroci znajo celo povedati, kaj določen simbol na listu papirja pomeni – naučijo se povezovati simbole z nekimi dejanskimi elementi oz. nekim pomenom. Če otrokom damo na voljo barvice, flomastre, krede, svinčnike ter list papirja ali tablo, bodo ti že skozi prosto igro urili svoje predopismenjevalne sposobnosti (2005: 54–55). Ker te zajemajo navajanje otroka na branje in pisanje, torej pomeni, da je otroka poleg pisanja, treba navajati tudi na branje. Pri razvijanju teh sposobnosti je potrebno vzgojiteljevo zavedanje, da je pri vsakem izmed otrok treba najprej doseči ljubezen do knjig oz. literature. To lahko doseže le, če dejavnosti niso vsiljive, ampak otroka vpeljujejo v svet literature na privlačen način; ko otrok samostojno lista slikanice, ki so po tematiki domišljajske in nedomišljajske ter glede na zvrst umetnostna in neumetnostna besedila, saj se ob branju knjig otrok drugače vživlja v zgodbo, kot ob listanju prospektov, kjer zbira informacije po drugi poti. Različne načine otrokovega seznanjanja z besedilom in navajanja na branje razvijamo tudi ob uporabi računalnika, kjer otrok lahko išče ali gleda slike, besedilo, posluša pravljice, gleda tabele itd. (Sutherland, 2005: 55–56).

Vzgojitelj se mora pri načrtovanju vseh zgoraj opisanih dejavnosti zavedati, da so otroci nenehni raziskovalci, ki na poti do odkrivanja novih spoznanj postavljajo mnoga vprašanja, ki jih vodijo do cilja. Tako mora biti vzgojitelj pripravljen na to, da ga otroci presenetijo, saj znajo biti nad pričakovani vzgojitelja. Znati jim mora postavljati izzive, ki bodo otroke pritegnili k nadaljnjemu odkrivanju; individualno in v sodelovanju z drugimi (Sutherland, 2005: 56).

S tem poglavjem sklenem teoretični del. Sledi empirični del.

EMPIRIČNI DEL

1 VZOREC

Vzorec je namenski. Raziskavo sem opravila v treh slovenskih javnih vrtcih, v Vrtcu Morje Lucija, Vrtcu Pedenjped Novo mesto in Vrtcu Velenje Velenje. V vzorec sem zajela starše predšolskih otrok, ki obiskujejo vrtec v obeh starostnih skupinah (od 1 do 3 let in od 3 do 6 let) in vzgojiteljice predšolskih otrok iz omenjenih dveh vrtcev. Vrtec Morje Lucija ima skupaj 16 oddelkov, Vrtec Pedenjped Novo mesto 45 oddelkov in Vrtec Velenje 78 oddelkov. Razdelila sem 60 vprašalnikov za starše (20 v vsakega izmed vrtcev) in 18 vprašalnikov za vzgojitelje predšolskih otrok (6 v vsakega izmed vrtcev). Vrnjenih sem dobila 19 vprašalnikov za starše iz Vrtca Morje Lucija, 13 iz Vrtca Pedenjped Novo mesto ter 17 iz Vrtca Velenje. Poleg tega pa sem dobila vrnjenih 6 vprašalnikov za vzgojitelje predšolskih otrok iz Vrtca Morje Lucija, 6 iz Vrtca Pedenjped Novo mesto in 6 iz Vrtca Velenje. Skupno pa sem dobila vrnjenih 49 vprašalnikov za starše, kar je 81 %. Od vseh razdeljenih vprašalnikov za vzgojitelje pa sem dobila vrnjenih 18 vprašalnikov, kar je 100 %.

2 POSTOPEK ZBIRANJA PODATKOV

Raziskovalna metoda, ki sem jo uporabila v empiričnem delu, je deskriptivna. Za tehniko zbiranja podatkov sem uporabila anketiranje. Kot pripomoček sem uporabila dve različici anonimnih anketnih vprašalnikov; enega za starše, ki vsebuje 9 vprašanj, in sicer 5 zaprtega in 4 odprtega tipa. Drugi pa je namenjen vzgojiteljem, ki vsebuje 15 vprašanj, in sicer 7 zaprtega in 8 odprtega tipa. Podatke iz anketnih vprašalnikov sem statistično obdelala s programom SPSS in jih prikazala z diagrami in tabelami ter kratkimi interpretacijami.

3 CILJI

Cilj diplomskega dela je bil ugotoviti stališča vzgojiteljev in staršev do učenja predšolskih otrok, ki obiskujejo vrtec s sistemom NTC-učenja.

V raziskavi sem poskušala ugotoviti:

- kako so načrtovane dejavnosti v vrtcih z NTC-sistemom učenja;
- kateremu področju dejavnosti oz. razvijanju katere vrste inteligentnosti se v vrtcu z NTC-sistemom učenja najbolj posvečajo in ali so ta področja enakomerno zastopana;
- katere načrtovane dejavnosti na področju razvijanja jezikovnih zmožnosti običajno vzgojiteljice oz. vzgojitelji izvajajo v vrtcu z NTC-sistemom učenja, in sicer tako v prvem kot v drugem starostnem obdobju;

- ali se usposobljenost vzgojiteljic oz. vzgojiteljev za delo z nadarjenimi otroki razlikuje glede na vrtec, ki izvaja delo po omenjeni metodi;
- katere od značilnosti nadarjenih otrok opazijo njihovi starši in vzgojiteljice oz. vzgojitelji;
- ali se kaže tudi v praksi, da starši nekatere dejavnosti iz vrtca izvajajo tudi doma.

4 STATISTIČNA OBDELAVA PODATKOV ANKETNIH VPRAŠALNIKOV

OPIS VZORCA

4.1 OPIS VZORCA IZ VPRAŠALNIKOV ZA STARŠE

Vprašanje št. 1

Spol

V vprašanju po spolu me je zanimalo, ali večinoma matere opazujejo značilnosti nadarjenega otroka in delo z njim, ali so tu prisotni tudi očetje. V 49 vrnjenih vprašalnikov za starše (81,67 %) je sodelovalo 40 mater (81,63 %) in 9 očetov (18,37 %). Iz dobljenih podatkov lahko sklepam, da otrokovi nadarjenosti v večji meri sledijo matere.

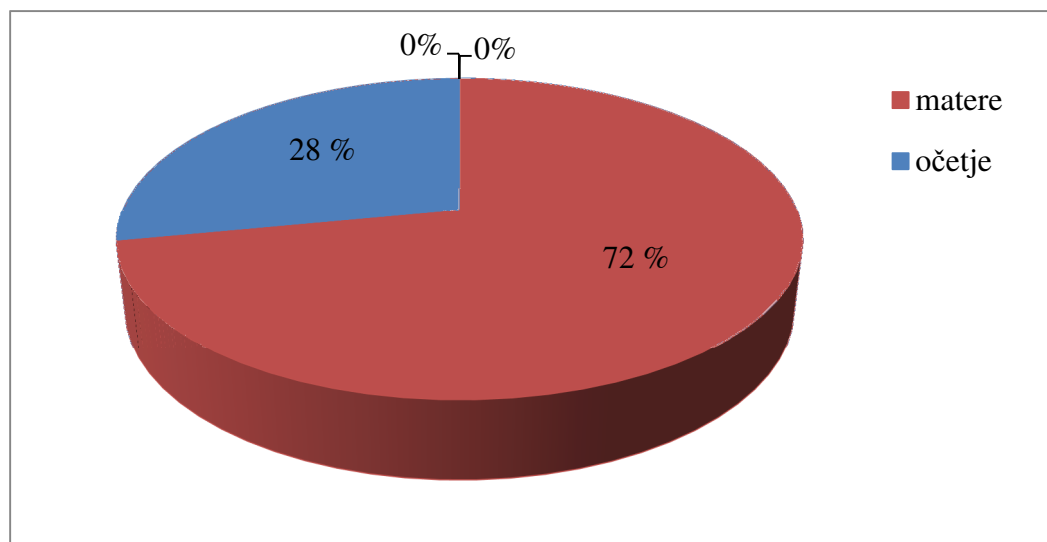
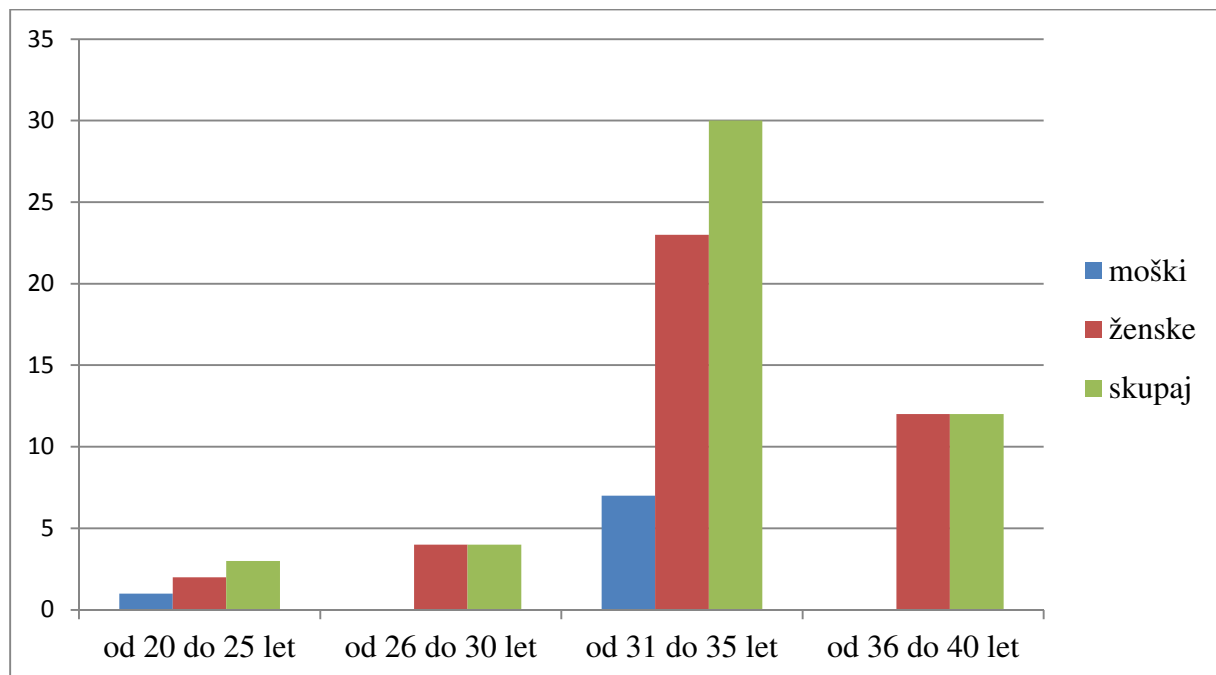

Diagram 1: Spol anketiranih staršev.

Vprašanje št. 2

Starost

Z navedbo starosti sem želela izvedeti starost anketiranih staršev. Starost je prikazana v Diagramu št. 2.

Diagram 2: Starost anketiranih staršev.

Iz Diagrama 2 je razvidno, da je v raziskavi sodelovalo 30 staršev (61,22 %), starih od 31 do 35 let, kar je najvišji odstotek.

Vprašanje št. 3**Imena vrtcev in enot, ki jih obiskujejo otroci**

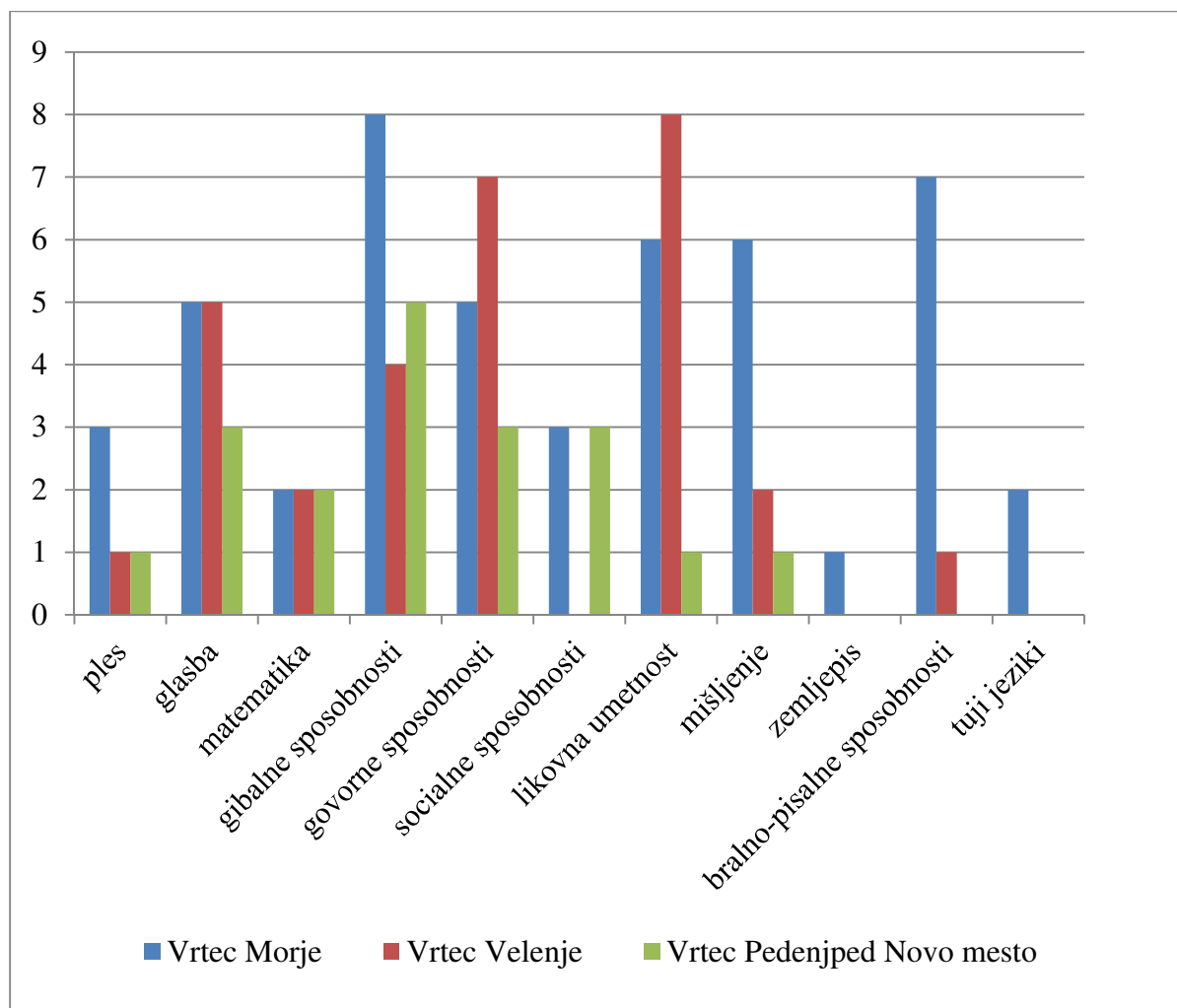
Ime vrtca Ime enote	Vrtec Velenje	Vrtec Morje Lucija	Vrtec Pedenjped Novo mesto	Skupaj (%)
Lučka	12	X	X	70,59
Encibenci	5	X	X	29,41
Ježek	X	4	X	22,22
Centralna enota	X	14	X	77,78
Pedenjped	X	X	4	30,77
Videk	X	X	5	38,46
Škratek	X	X	4	30,77

Tabela 1: Število otrok, ki obiskujejo posamezne enote znotraj anketiranih vrtcev.

Iz Tabele 1 je razvidno, da 14 otrok (77,78 %) obiskuje Centralno enoto Vrtca Morje Lucija, 12 otrok (70,59 %) Enoto Lučka Vrtca Velenje in 5 otrok (38,77 %) Enoto Videk Vrtca Pedenjped Novo mesto.

Vprašanje št. 4

Na katerih področjih ste opazili otrokovo nadarjenost?

Diagram 3: Področja nadarjenosti otrok.

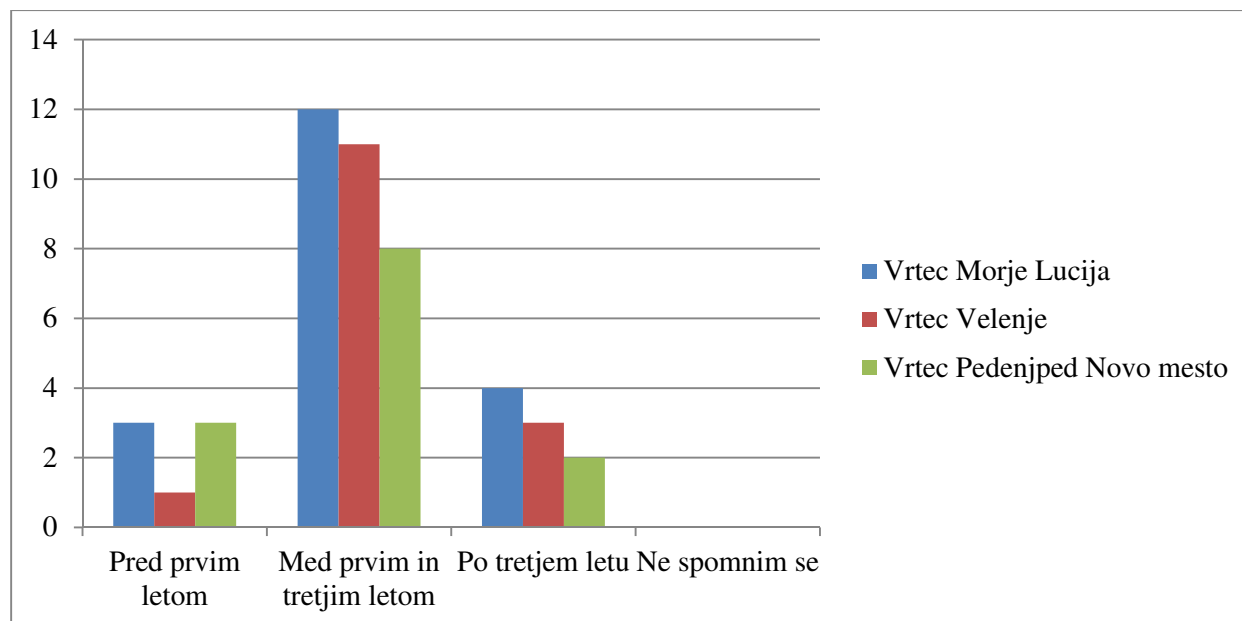
Iz Diagrama 3 je razvidno, da je 8 staršev otrok iz Vrtca Velenje (26,67 %) največjo stopnjo nadarjenosti med otroci opazili na področju likovne umetnosti in 7 staršev otrok iz Vrtca Velenje (23,33 %) na področju govornih sposobnosti. V Vrtcu Morje Lucija je 8 staršev (16,66 %) največjo mero nadarjenosti opazilo na področjih gibalnih sposobnosti in 7 staršev (14,58 %) iz istega vrtca na področju bralno-pisalnih sposobnosti. V Vrtcu Pedenjped Novo mesto je 5 staršev (26,32 %) največjo mero nadarjenosti opazilo prav tako na področju gibalnih sposobnosti otrok.

Iz dobljenih podatkov je opaziti zastopanost na skoraj vseh področjih nadarjenosti, kot jih opisuje Gardner (1995) v Teoriji mnogoterih inteligentnosti. Zajeta je tako nadarjenost na področju glasbe, visoko razvite logično-matematične sposobnosti, telesno-gibalne

sposobnosti, sposobnosti s področja osebne in medosebne inteligentnosti, jezika in narave (Gardner, 1995a). Edino področje, ki ga iz rezultatov ni opaziti, je področje visoko razvitih prostorskih sposobnosti.

5. vprašanje

Pri kateri starosti otroka ste prvič opazili njegovo nadarjenost?

Diagram 4: Začetna starost opažanja nadarjenosti otrok.

Izmed 47 staršev (95,92 %) so iz vseh treh vrtcev v veliki večini prvič opazili nadarjenost svojih otrok med prvim in tretjim letom starosti. V Vrtcu Morje Lucija je tako odgovorilo 12 staršev (63,16 %), v Vrtcu Velenje je enak odgovor podalo 11 staršev (64,71 %) in v Vrtcu Pedenjped Novo mesto 8 staršev (61,54 %).

Anketirani starši so potrdili, kar pravita Glogovec in Žagar (1990), in sicer, da se pri otrocih v največji meri odkriva nadarjenost, ko ti že obiskujejo vrtec (1990: 12).

6. vprašanje

Ali ste pri svojem otroku opazili katero izmed naslednjih značilnosti?

LEGENDA:

- a) Otrok sprašuje nenavadna vprašanja.
- b) Otrok vztraja – razpravlja o odgovorih.

- c) Otrok zahteva pozornost.
- č) Otrok pogosto prekinja pogovor.
- d) Otrok ima širok besednjak.
- e) Otrok je samouk pri branju.
- f) Otrok je samosvoj v razmišljanju, je odločen.
- g) Otrok je zelo aktiven, je vedno v gibanju.
- h) Otrok je socialno zrel, dobro se razume z odraslimi.
- i) Otrok ima voditeljske lastnosti.
- j) Otrok je empatičen do drugih.
- k) Otrok preveč premišljuje.
- l) Otrok je predan praktičnemu delu – sam veliko časa izdeluje stvari, riše ...

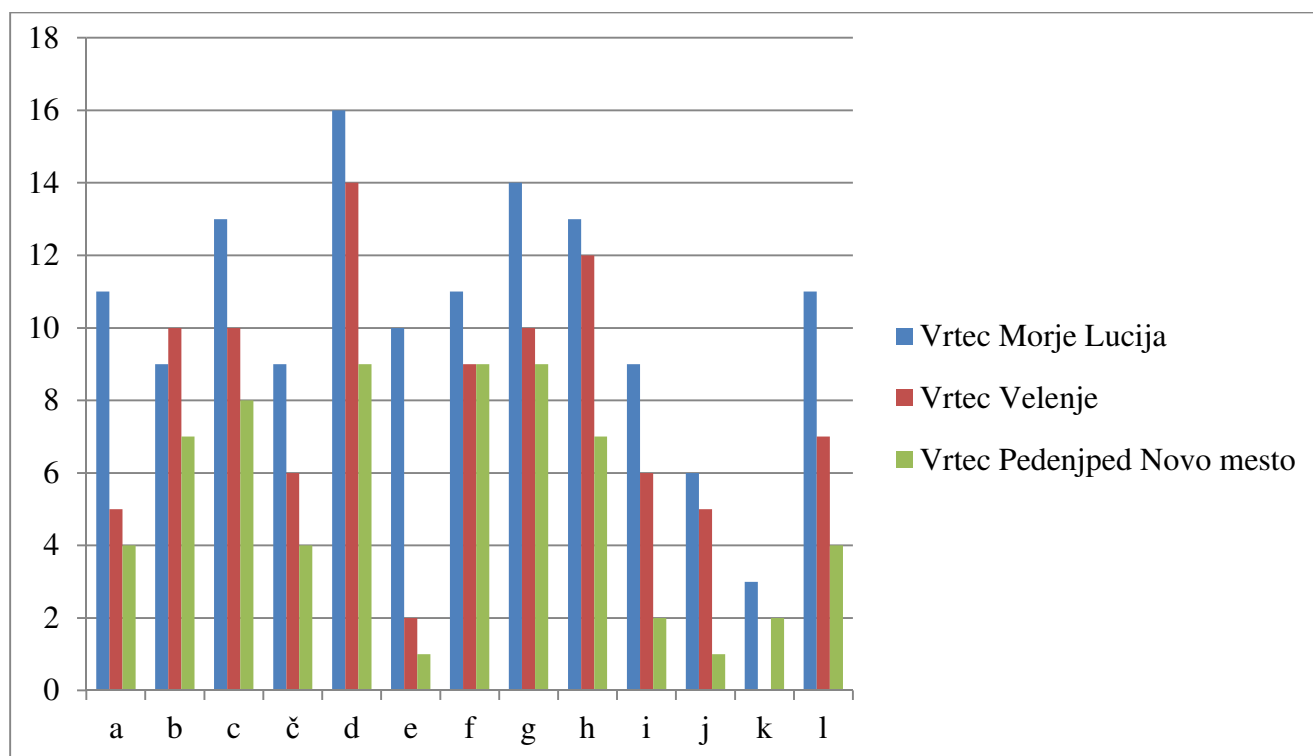

Diagram 5: Opazene značilnosti nadarjenih otrok s strani staršev.

Iz Diagrama 5 je razvidno, da je 16 staršev otrok iz Vrtca Morje Lucija (11,85 %) pri svojem otroku v največji meri opazilo širok besednjak. Isto značilnost je kot najbolj opaženo označilo 14 staršev otrok iz Vrtca Velenje (14,58 %). Poleg 9 staršev otrok iz Vrtca Pedenjped Novo mesto (13,43 %), ki so za najbolj opažene značilnosti svojih otrok navedli širok besednjak, je

prav tako 9 staršev otrok iz istega vrtca (13,43 %) navedlo še otrokovo samosvojost v odločanju, odločnost in enako število staršev otrok iz istega vrtca (13,43 %) še otrokovo nenehno gibanje, otrokovo aktivnost.

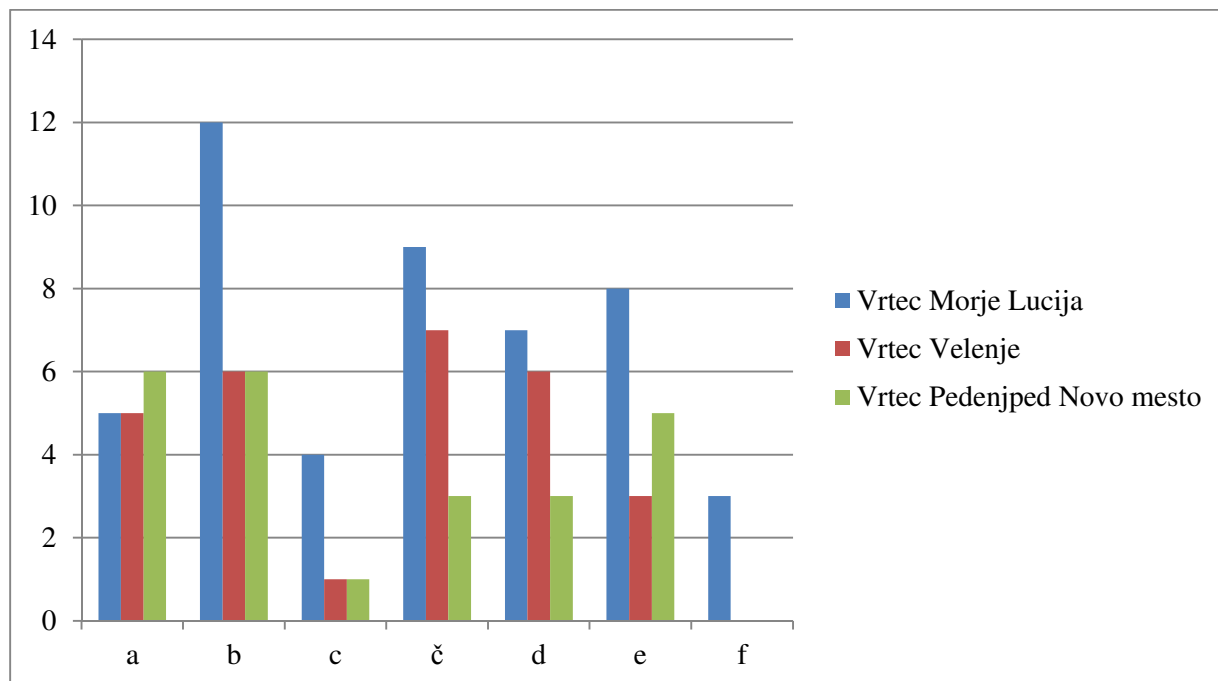
Glogovec in Žagar (1990: 12–13) sta mnenja, da so najboljši pokazatelji nadarjenosti osebnostne lastnosti in vedenje teh otrok. Ti otroci imajo po njunem mnenju zelo razvite jezikovne sposobnosti in veliko vedo (kar se kaže v rezultatih ankete kot širok besednjak), so samostojni in kažejo vodstvene sposobnosti med vrstniki (kar se prav tako potrjuje v anketi kot kazanje vodstvenih sposobnosti).

7. vprašanje

Katere izmed naslednjih značilnosti najpogosteje opazate pri nadarjenih otrocih na področju socialnih spretnosti?

LEGENDA:

- a) Otrok ima izjemen smisel za humor.
- b) Otrok je močno občutljiv in se močno čustveno odziva.
- c) Otrok zavrača pravila in navodila.
- č) Otrok išče družbo starejših prijateljev in odraslih.
- d) Otrok ima težnjo po individualnem delu, samostojnih situacijah učenja.
- e) Otrok pronicljivo opazuje drugega.
- f) Otrok je bolj zaprte narave, v tem se razlikuje od drugih ljudi.

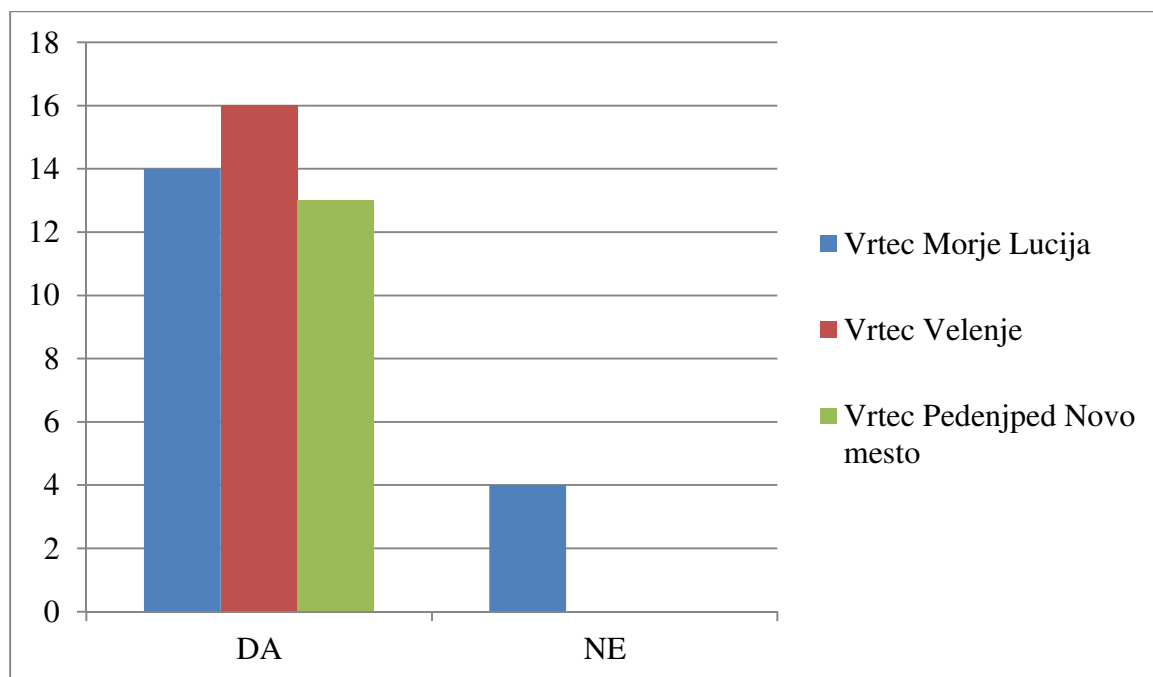
Diagram 6: Socialne značilnosti nadarjenih otrok, ki jih opazijo starši.

12 staršev otrok iz Vrtca Morje Lucija (25 %), je pri svojem otroku opazilo močno občutljivost in čustveno odzivanje otrok, 7 staršev otrok iz Vrtca Velenje (25 %) je na področju socialnih veščin svojih otrok v največji meri opazilo otrokovo iskanje družbe starejših prijateljev in odraslih. Izmed anketiranih staršev otrok iz Vrtca Pedenjped Novo mesto pa je 6 staršev (25 %) v največji meri opazilo otrokov izjemen smisel za humor in prav tako 6 staršev (25 %) močno občutljivost in čustveno odzivanje.

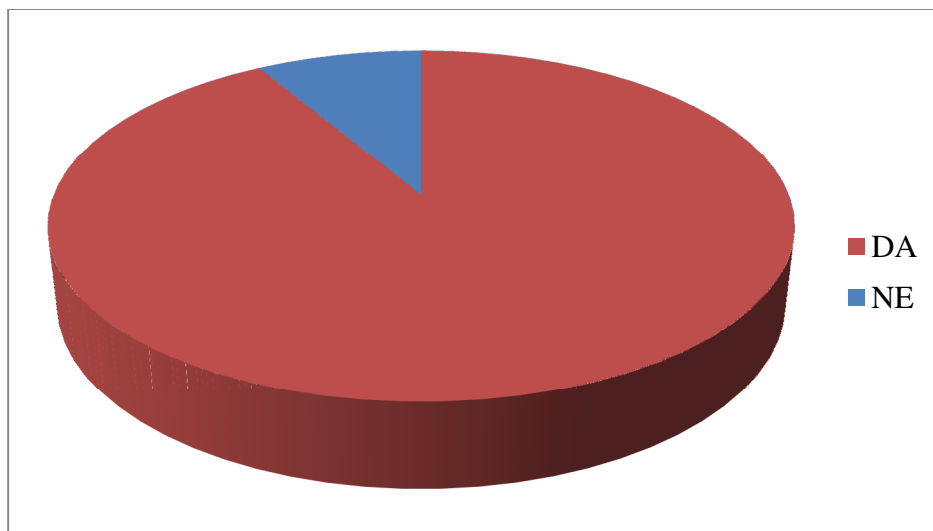

8. vprašanje

Ali izvajate katere izmed vrtčevskih dejavnosti tudi doma z otrokom?

Diagram 7: Odzivnost staršev na izvajanje vrtčevskih dejavnosti doma z otrokom po vrtcih.

Diagram 8: Skupna odzivnost staršev na izvajanje vrtčevskih dejavnosti doma z otrokom.

Izmed 47 staršev (95,92 %) je razvidno, da 43 staršev (91,49 %), kar je velika večina, uporablja vrtčevske dejavnosti tudi doma z otrokom. V največji meri to počne 16 staršev otrok iz Vrtca Velenje (37,21 %), sledi jim 14 staršev otrok iz Vrtca Morje Lucija (32,56 %), nato pa 13 staršev otrok iz Vrtca Pedenjped Novo mesto (30,23 %). Rezultati potrjujejo, kar pravi L. Drgan (2013); NTC-sistem učenja poudarja veliko mero sodelovanja s starši, saj

otroci navdušenje nad dejavnostmi iz vrtca prinesejo domov, kjer starši to izkoristijo za nadgrajevanje otrokovega znanja doma, hkrati pa se sklone krog otrokovega okolja, ki ga spodbuja k učenju (2013: 15).

9. vprašanje

Katere izmed vrtčevskih dejavnosti izvajate doma z otrokom?

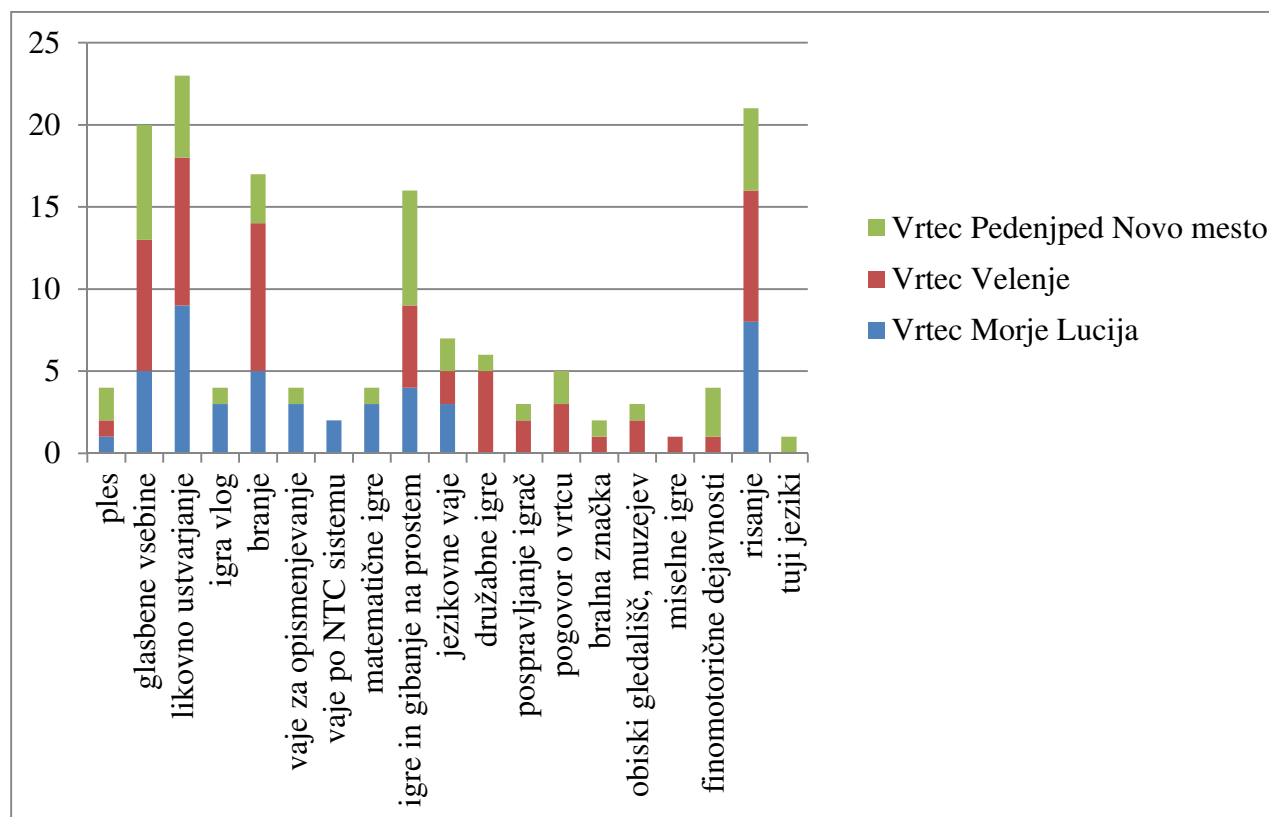
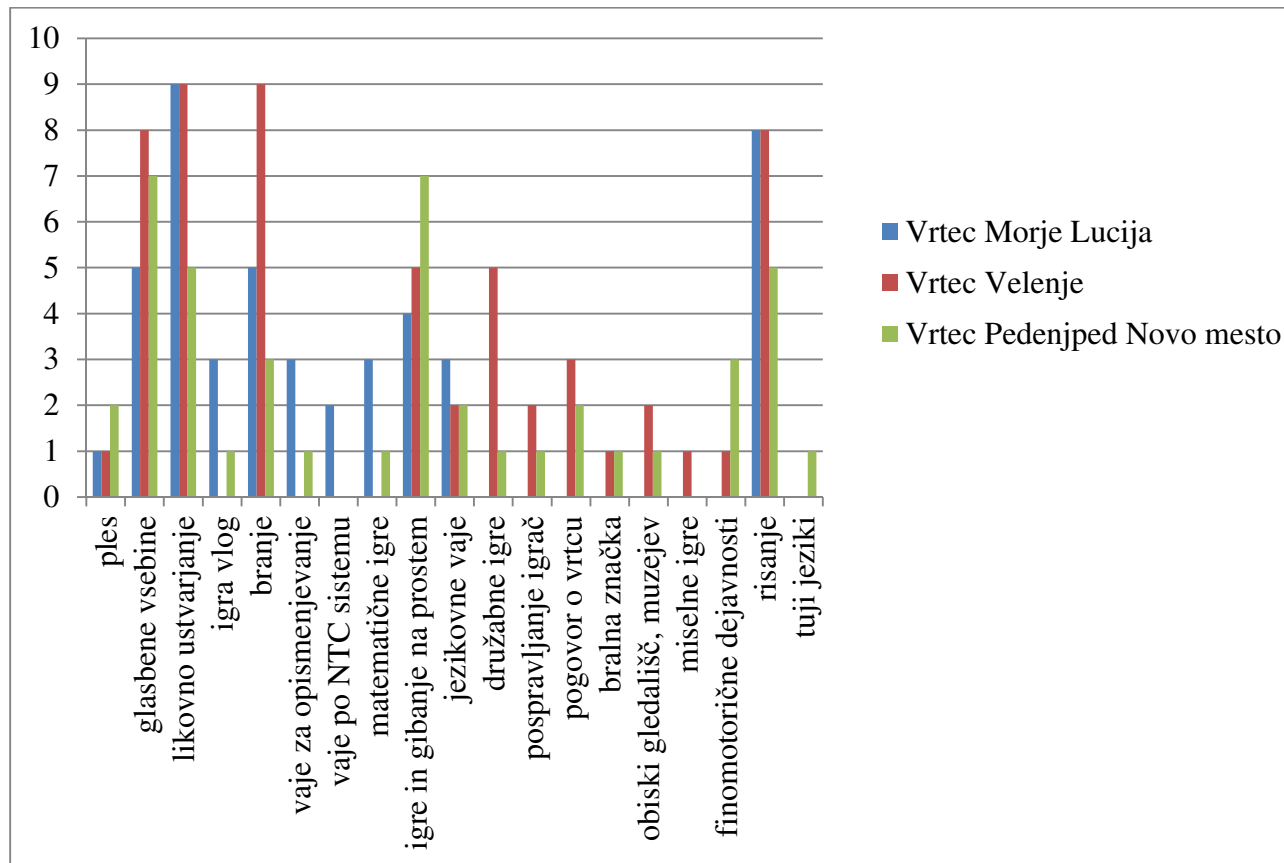

Diagram 9: Primerjava med vrtčevskimi dejavnostmi, ki jih doma največkrat izvajajo starši.

Izmed vseh 40 staršev (93,02 %), ki so pri prejšnjem vprašanju odgovorili pritrdilno, se 23 staršev (16,76 %) doma z otrokom v največji meri posvečajo likovnemu ustvarjanju, 21 staršev (15,22 %) risanju in 20 staršev (14,5 %) se v največji meri posveča glasbenim vsebinam.

Rezultati, prikazani v Diagramu 9 kažejo v korist mnenju Rajovića (2013), ki pravi, da so že majhni otroci sposobni visoko razviti svoje sposobnosti, vendar le ob primernem pristopu odraslih – v primeru zgoraj navedenega anketnega vprašanja, so ti odrasli otrokovi starši. Rajović poudarja pomen spodbudnega okolja že preko vsakodnevnih trenutkov otroka s starši doma, zunaj, na poti v vrtec in iz njega (Rajović, 2013: 6–8). Anketirani starši so s svojimi odgovori potrdili, da z otrokom izvajajo tako dejavnosti, ki jih izvajajo tudi vzgojiteljice v

vtcih kot tudi vsakodnevne dejavnosti, kot je pospravljanje igrač, igre in gibanje na prostem itn.

Diagram 10: Primerjava med vrtčevskimi dejavnostmi, ki jih doma največkrat izvajajo starši po vrtcih.

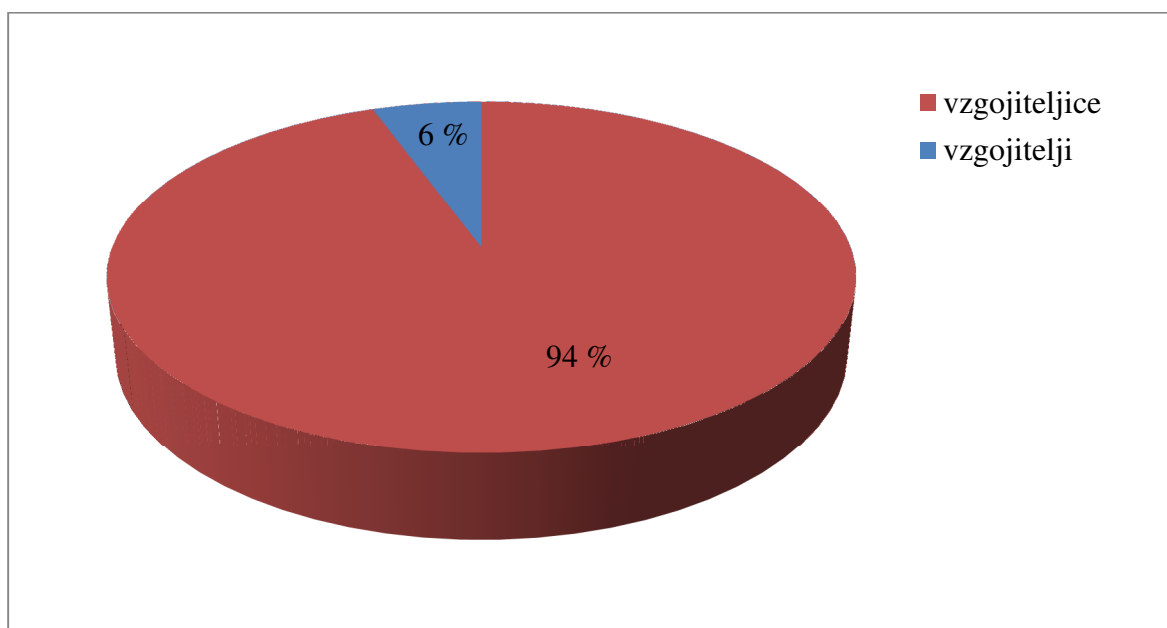
Izmed vseh dobljenih podatkov 12 staršev iz vrtca Morje Lucija (30 %), ki z otrokom izvajajo vrtčevske dejavnosti tudi doma, se 9 staršev (19,57 %) posveča likovnemu ustvarjanju in 8 staršev (17,39 %) risanju. Izmed 15 staršev otrok iz Vrtca Velenje (37,5 %), ki se doma posvečajo izvajanju vrtčevskih dejavnosti z otrokom, se 9 staršev (15,79 %) posveča likovnemu ustvarjanju in branju, takoj za tem pa 8 staršev (14,04 %) še glasbenim vsebinam in risanju. Izmed 13 staršev otrok iz Vrtca Pedenjped Novo mesto (32,5 %), se 7 staršev (17,07 %) najbolj posveča domačemu izvajanju dejavnosti s področja glasbenih vsebin ter iger in gibanja na prostem.

4.2 OPIS VZORCA IZ VPRAŠALNIKOV ZA VZGOJITELJE

Vprašanje št. 1

Spol

V vprašanju po spolu me je zanimalo, ali so vzgojitelji, ki so zaposleni v vrtcih z NTC-sistemom učenja pretežno ženskega ali moškega spola. V 18 vrnjenih vprašalnikov (100 %), je sodelovalo 17 vzgojiteljic (94,44 %) in 1 vzgojitelj (5,56 %). Iz dobljenih podatkov lahko sklepam, da z nadarjenimi otroki v vrtcih z NTC-sistemom učenja v ogromni meri delajo vzgojiteljice, ki so zaposlene v teh vrtcih.

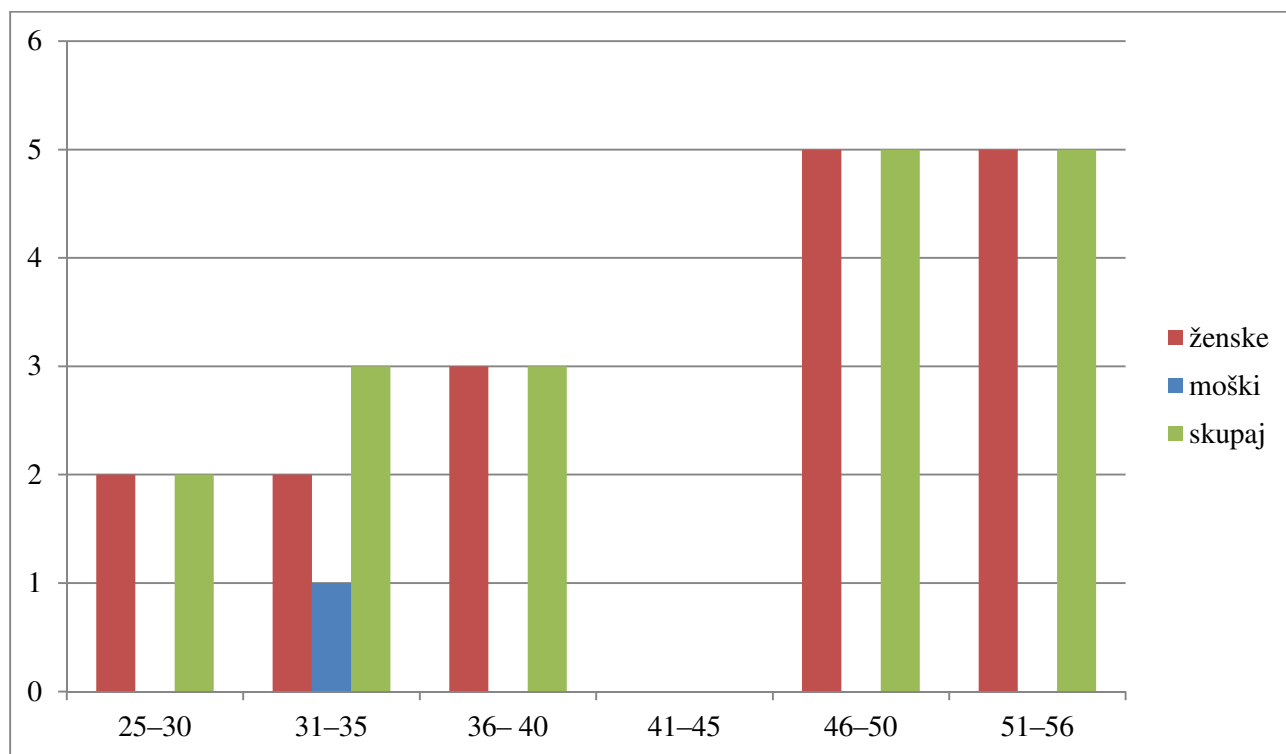

Diagram 11: Spol anketiranih vzgojiteljev.

Vprašanje št. 2

Starost

Z navedbo starosti sem želela izvedeti starost anketiranih vzgojiteljic in vzgojitelja. Starost vzgojiteljic in vzgojitelja je prikazana v Diagramu št. 12.

Diagram 12: Starost anketiranih vzgojiteljev v letih.

Iz Diagrama 12 je razvidno, da je v raziskavi sodelovalo največ vzgojiteljic, starih od 46 do 50 let (29,41 %) in od 51 do 56 let (29,41 %).

Vprašanje št. 3

Imena vrtcev in enot, v katerih so zaposlene anketirane vzgojiteljice in vzgojitelj predšolskih otrok

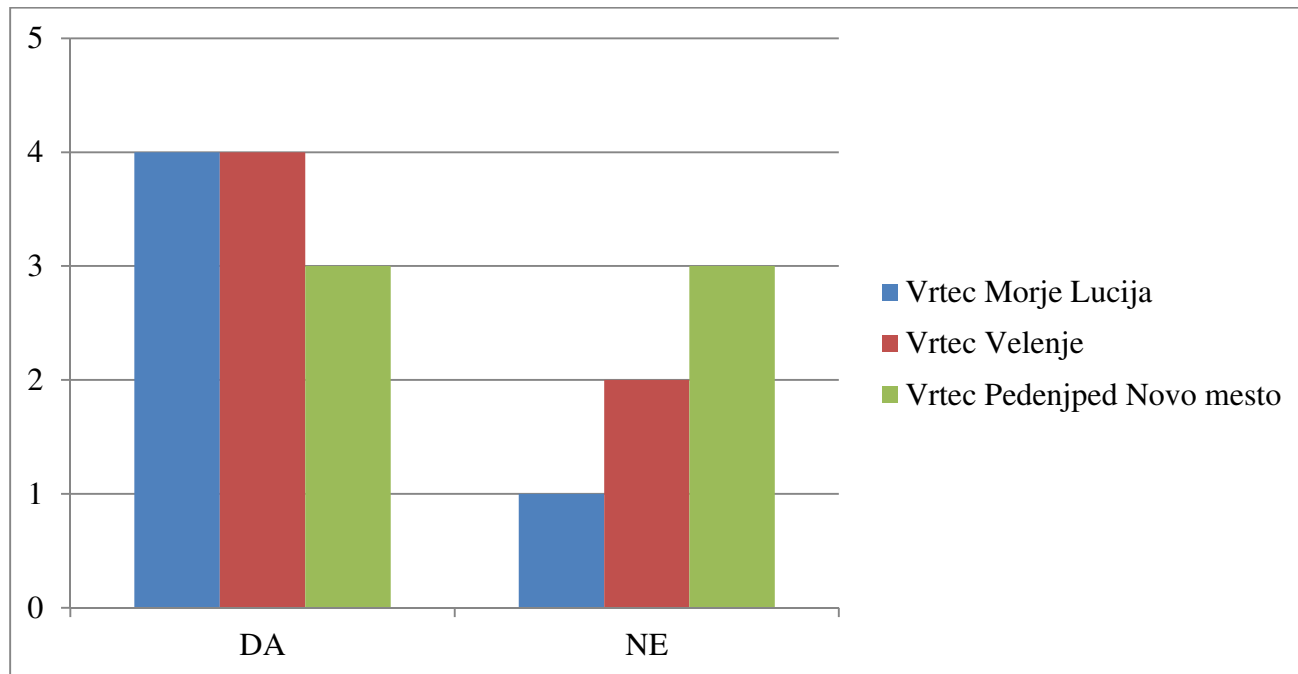
Ime vrta Ime enote	Vrtec Velenje	Vrtec Morje Lucija	Vrtec Pedenjped Novo mesto	Skupaj (%)
Lučka	5	X	X	83,33
Encibenci	1	X	X	16,67
Ježek	X	1	X	16,67
Centralna enota	X	3	X	50
Pedenjped	X	X	2	33,33
Videk	X	X	2	33,33
Škratek	X	X	2	33,33

Tabela 2: Število vzgojiteljev, zaposlenih v posameznih enotah anketiranih vrtcev.

Iz Tabele 2 je razvidno, da 5 vzgojiteljev (83,33 %) prihaja iz Vrtca Velenje, Enote Lučka, 3 vzgojitelji (50 %) iz Vrtca Morje Lucija so zaposleni v Centralni enoti vrtca, poleg tega sta 2 vprašalnika (33,33 %) neveljavna. Vzgojitelji iz Vrtca Pedenjped Novo mesto pa so enakovredno sodelovali v anketi (vse tri enote – 33,33 %).

Vprašanje št. 4

Ali so v oddelku, v katerem ste trenutno na delovnem mestu, vsi otroci prepoznani kot nadarjeni?

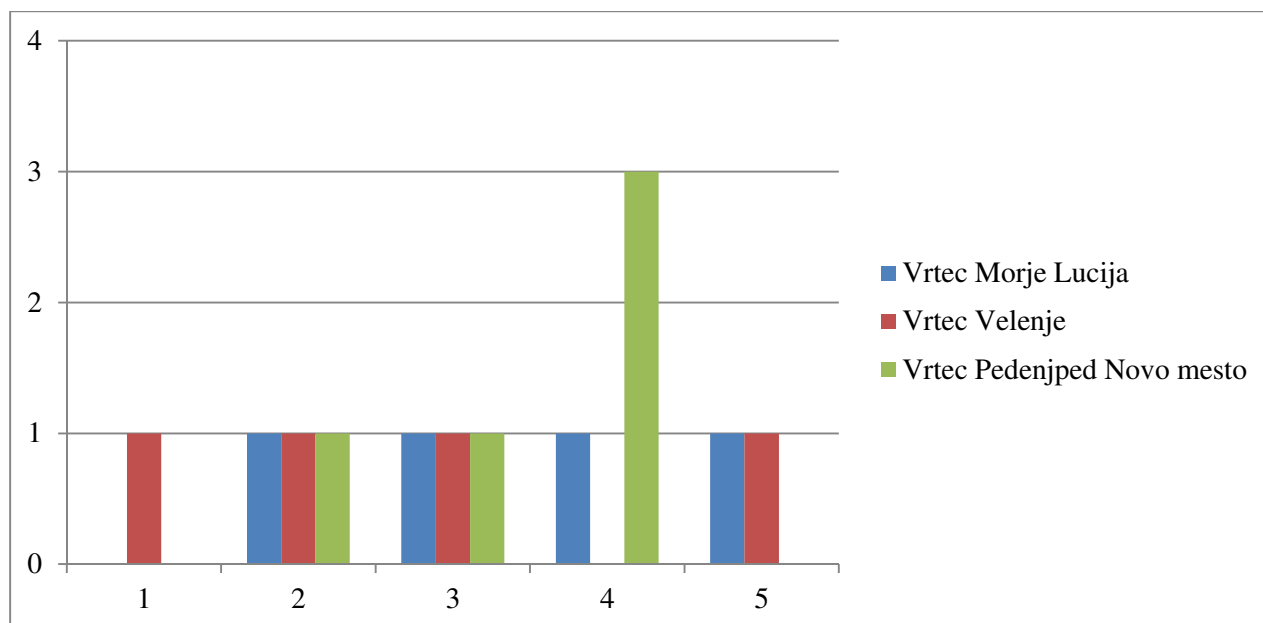

Diagram 13: Število vzgojiteljic in vzgojiteljev, zaposlenih v oddelkih z nadarjenimi otroki.

Izmed 17 vzgojiteljev (94,44 %) so 4 vzgojitelji (36,36 %), ki so na vprašanje odgovorili pritrdilno, zaposleni v Vrtcu Morje Lucija in 4 vzgojitelji (36,36 %) v Vrtcu Velenje. 5 vzgojiteljev (50 %), ki so zaposleni v oddelkih z otroki, ki niso prepoznani kot nadarjeni, pa prihaja iz Vrtca Pedenjped Novo mesto.

Vprašanje št. 5

Koliko takšnih otrok ste imeli v šolskem letu 2013/2014?

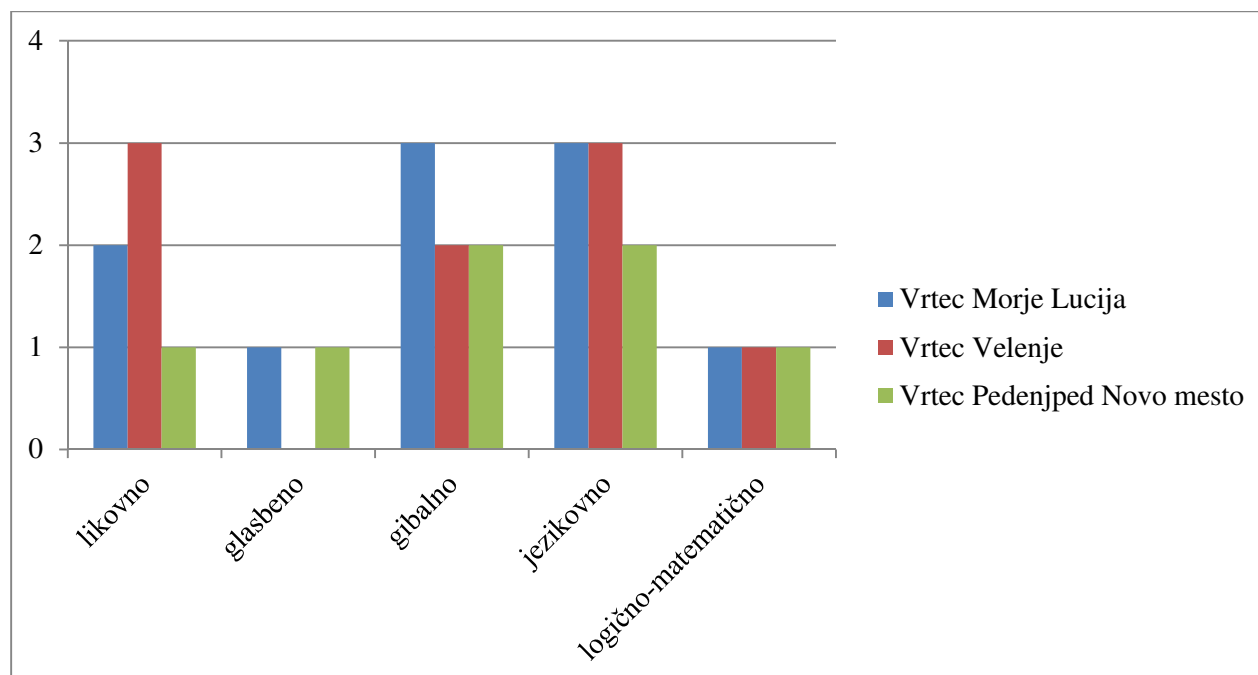
Diagram 14: Število prepoznanih nadarjenih otrok v anketiranih vrtcih v šolskem letu 2013/2014.

Izmed 13 odgovorov vzgojiteljev (72,22 %) so v letošnjem šolskem letu 3 nadarjeni otroci (30,77 %) v oddelku prepoznani v Vrtcu Pedenjped Novo mesto, v drugih vrtcih pa je v oddelku le 1 nadarjen otrok (7,7 %).

Vprašanje št. 6

Katera razvita močna področja se najpogosteje pojavljajo pri otrocih?

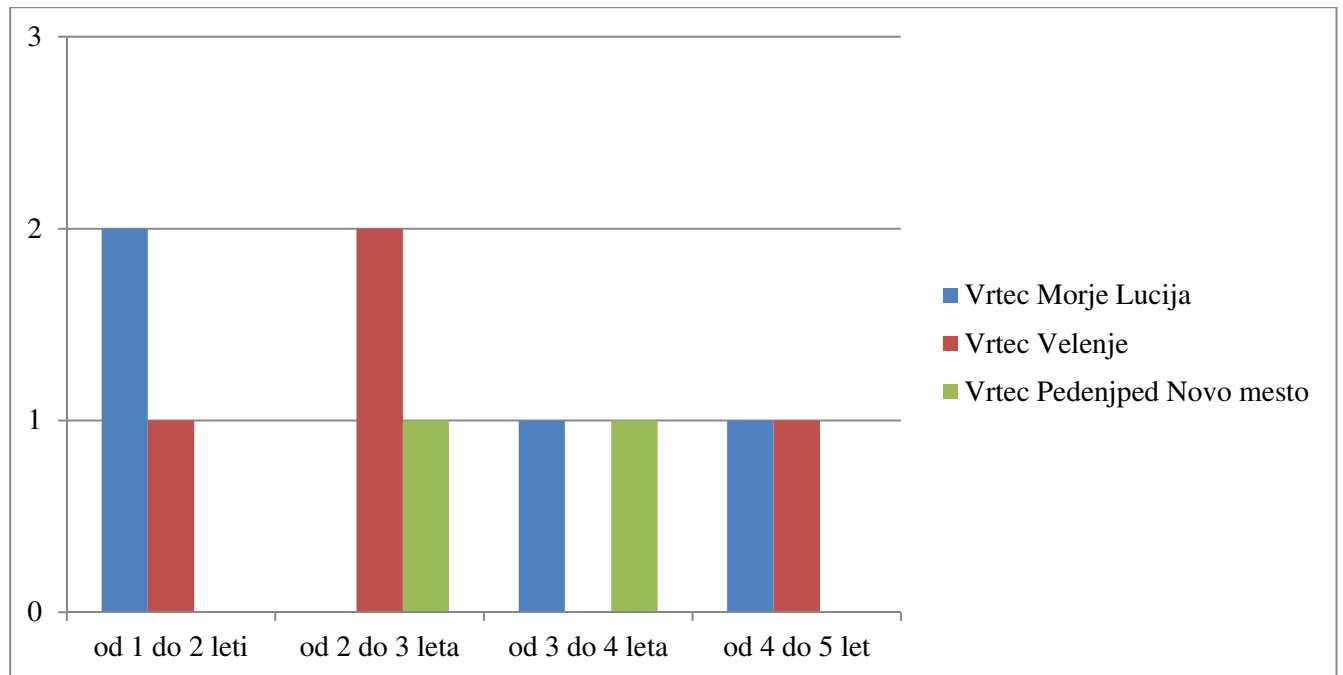
Diagram 15: Močna področja otrok, ki jih najpogosteje opazijo njihove vzgojiteljice in vzgojitelj.

Izmed 11 vzgojiteljev (64,71 %), ki so na vprašanje št. 4 odgovorili pritrdilno, jih je 8 (30,77 %) označilo jezikovno področje kot zelo zastopano močno področje otrok. Najmanj vzgojiteljev – le 2 (7,69 %), pa sta navedla glasbeno področje kot opaženo močno področje otrok.

Podobno kot pri prepoznanih močnih področjih, ki jih pri otrocih zasledijo starši, se dogaja tudi med vzgojitelji. Ti so namreč izpostavili večino Gardnerjevih (1995 a) mnogoterih vrst inteligentnosti. Vzgojitelji so zasledili visoke sposobnosti otrok na področju glasbe, logično-matematičnih vsebin, telesno-gibalnih dejavnosti, jezikovnih sposobnosti ter področja umetnosti. Nihče pa ni (tako kot tudi med starši) opazil visoko razvitih prostorskih sposobnosti otroka. Poleg tega pa vzgojitelji niso zasledili niti socialnih sposobnosti – osebnih in medosebnih, ali pa se jim niso zdele tako izstopajoče.

Vprašanje št. 7

Koliko so bili v povprečju stari otroci, ko ste prvič opazili njihova močna področja?

Diagram 16: Povprečna starost otrok, ko so bila prvič opažena njihova močna področja.

Izmed 10 vzgojiteljev (90,91 %), so ti pri 2 otrocih (20 %) iz Vrtca Morje Lucija prvič opazili njihovo močno področje pri starosti od 1 leta do 2 let in pri 2 otrocih (20 %) iz Vrtca Velenje pri starosti od 2 do 3 let.

Vprašanje št. 8

Katere izmed naslednjih značilnosti najpogosteje opažate pri nadarjenih otrocih?

LEGENDA:

- a) Otrok se lahko uči.
- b) Otrok je izviren, domiseln in ustvarjalen.
- c) Otrok je usmerjen k sebi.
- č) Otrok je radoveden.
- d) Otrok je skeptičen.
- e) Otrok je informiran na nenavadnih področjih.
- f) Otrok je umetniški – ima dober fizični nadzor.

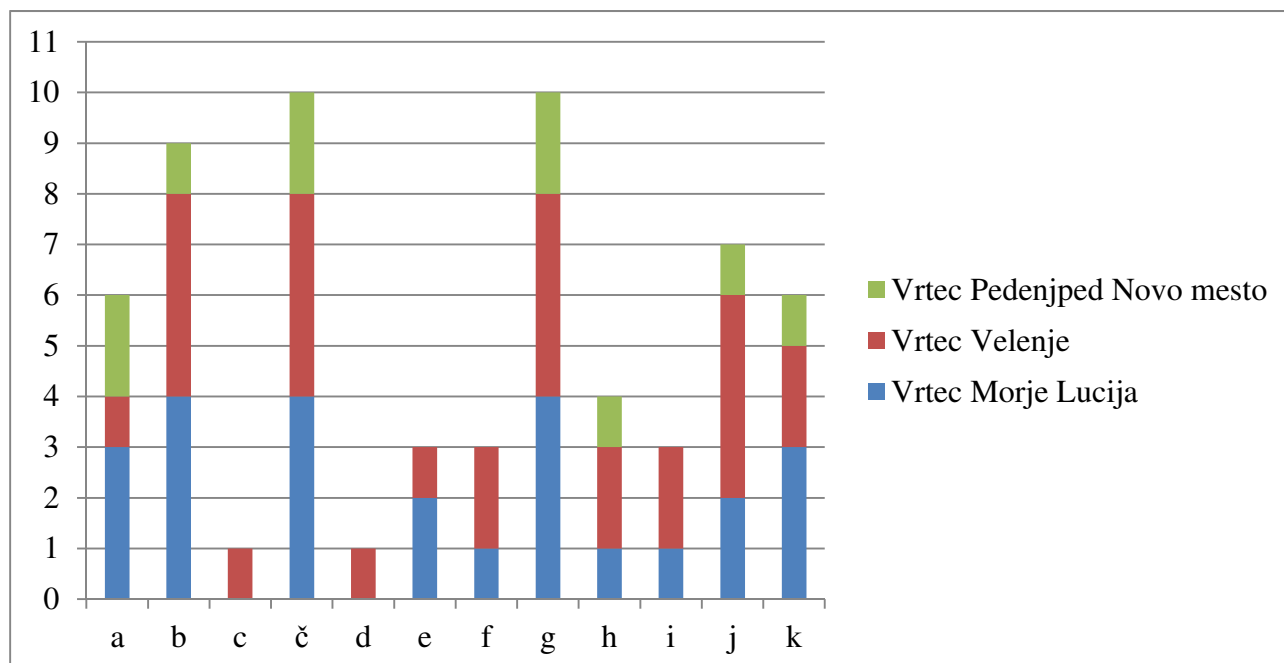
g) Otrok ima izjemen besednjak (glede na svojo starost), govori tekoče.

h) Otrok je muzikaličen.

i) Otrok je neodvisen delavec – večkrat prevzame pobudo.

j) Otrok dobro presoja, je logičen.

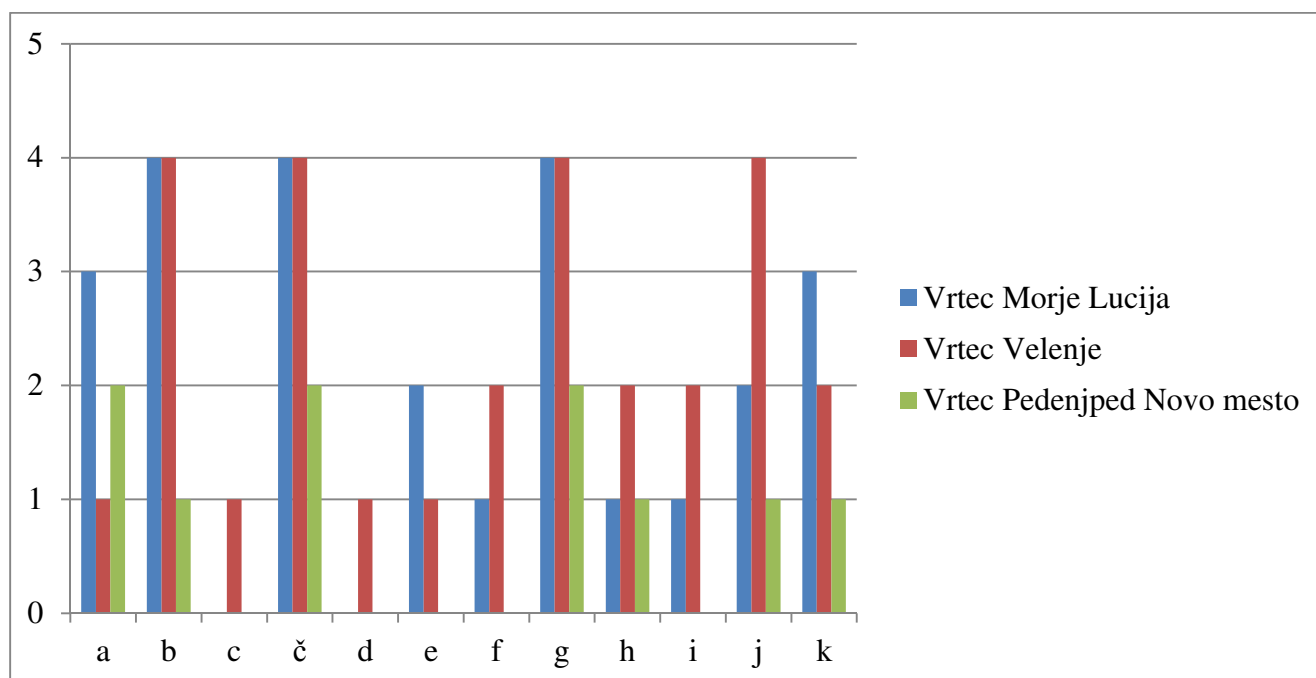
k) Otrok kaže nenavadno sposobnost opazovanja.

Diagram 17: Značilnosti nadarjenih otrok, ki jih najpogosteje opazijo njihovi vzgojitelji.

10 vzgojiteljev (15,87 %) pri nadarjenih otrocih najpogosteje opaža radovednost. Enak odstotek vzgojiteljev je pri nadarjenih otrocih izpostavilo izjemen besednjak oziroma tekoč govor glede na starost otroka. Izvirnost, domiselnost in ustvarjalnost nadarjenih otrok pa je opazilo 9 vzgojiteljev (14,29 %). Najmanj opažena je usmerjenost otroka k sebi in skeptičnost otroka. Oboje je opazil le 1 vzgojitelj (1,59 %).

Podatki Diagrama 17 delno sovpadajo s strokovnimi opredelitvami pogosto opaženih značilnosti nadarjenih otrok. Glogovec in Žagar (1990) poudarjata, da so te značilnosti sposobnost pripovedovanja (kar je v anketi opredeljeno kot izjemen besednjak oziroma tekoč govor), uporabljanje domišljije pri reševanju problemov (kar v raziskavi lahko opredelimo kot izvirnost, domiselnost in ustvarjalnost) (1990: 19–20). Nekatere izmed teh značilnosti je zaznalo tudi nekaj vzgojiteljev.

Diagram 18: Značilnosti nadarjenih otrok, ki jih najpogosteje opazijo njihovi vzgojitelji po vrtcih.

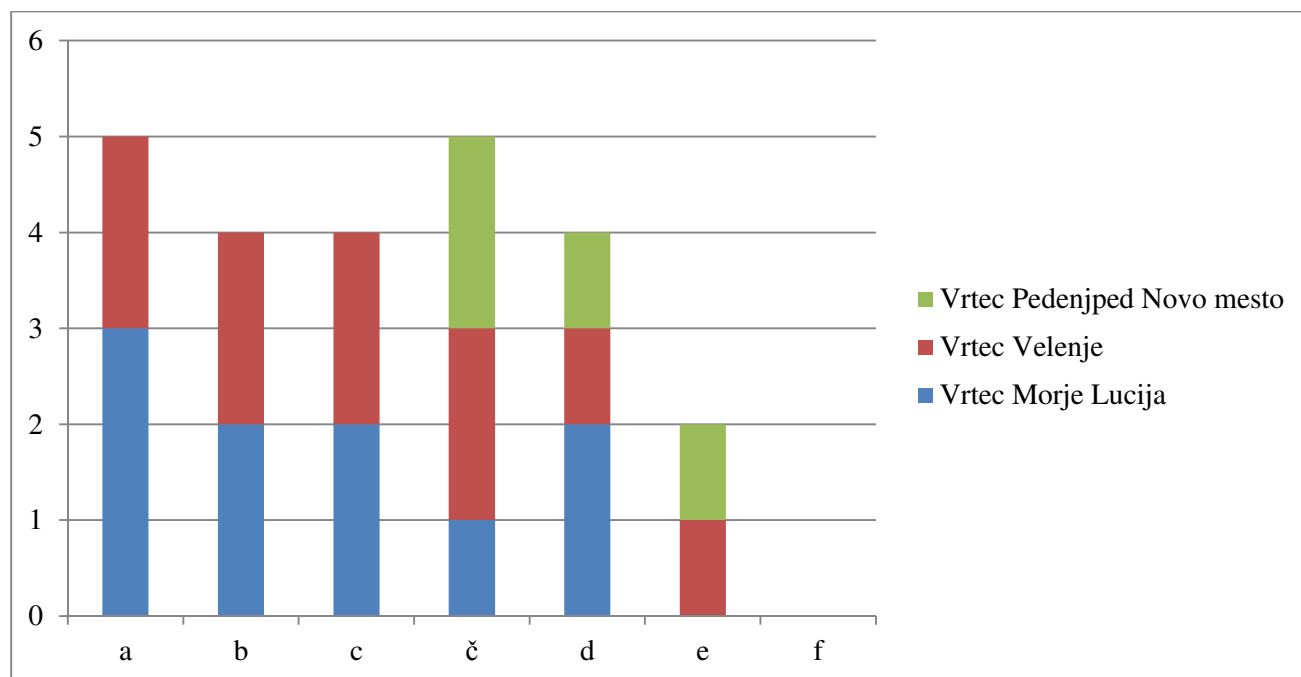
V Vrtcu Morje Lucija so po 4 vzgojitelji (16 %) pri nadarjenih otrocih najpogosteje opazili izvirnost, domiselnost in ustvarjalnost otroka ter njegovo radovednost in izjemen besednjak oz. tekoč govor otroka glede na njegovo starost. V Vrtcu Velenje so se kot najpogosteje opažene značilnosti nadarjenih otrok, enako kot v Vrtcu Morje Lucija, 4 vzgojitelji (14,29 %) v največjem številu opazili izvirnost, domiselnost in ustvarjalnost otroka ter njegovo radovednost in izjemen besednjak oz. tekoč govor otroka glede na njegovo starost in poleg tega še otrokovo dobro presojo oz. logičnost. V Vrtcu Pedenjped Novo mesto sta 2 vzgojitelja (20 %) pri nadarjenih otrocih najpogosteje opazila lahko učljivost in radovednost ter izjemen besednjak oz. tekoč govor otroka glede na njegovo starost.

Vprašanje št. 9

Katere izmed naslednjih značilnosti najpogosteje opazate pri nadarjenih otrocih na področju socialnih spretnosti?

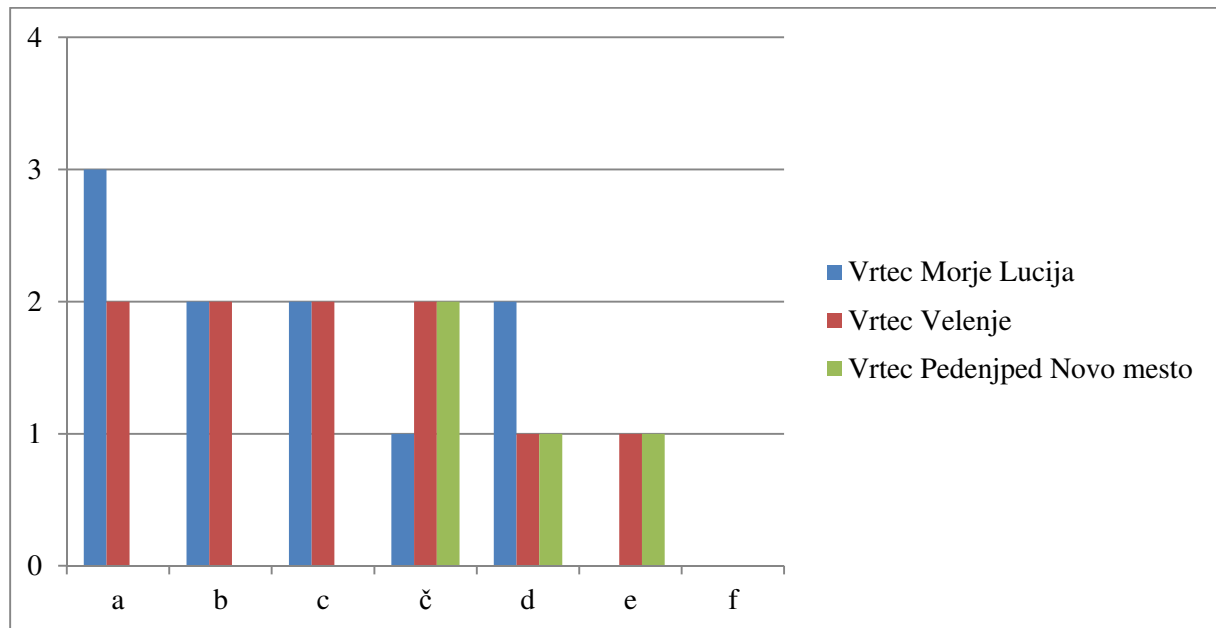
LEGENDA:

- a) Otrok ima izjemen smisel za humor.
- b) Otrok je močno občutljiv in se močno čustveno odziva.
- c) Otrok zavrača pravila in navodila.
- č) Otrok išče družbo starejših prijateljev in odraslih.
- d) Otrok ima težnjo po individualnem delu, samostojnih situacijah učenja.
- e) Otrok pronicljivo opazuje drugega.
- f) Otrok je bolj zaprte narave, se v tem razlikuje od drugih ljudi.

Diagram 19: Najpogosteje opažene socialne veščine nadarjenih otrok.

Od 10 vzgojiteljev (90,91 %) je 5 vzgojiteljev (20,83 %) pri nadarjenih otrocih v največji meri opazilo otrokov izjemen smisel za humor in otrokovo iskanje družbe starejših prijateljev in odraslih. Noben vzgojitelj (0 %) pa pri nadarjenih otrocih ni opazil zaprte narave otroka.

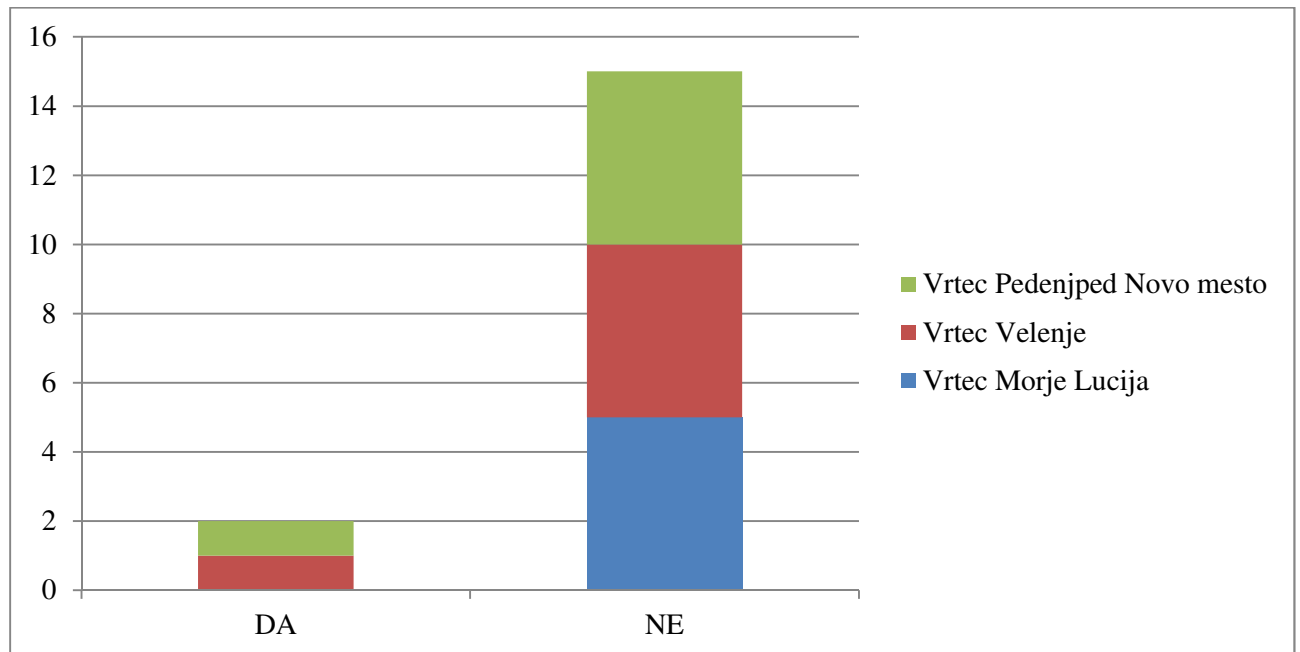

Diagram 20: Najpogosteje opažene socialne veščine nadarjenih otrok glede na vrtec.

Iz podatkov je razvidno, da so 3 vzgojitelji (30 %) iz Vrtca Morje Lucija pri nadarjenih otrocih opazili izjemen smisel za humor, 2 vzgojitelja (20 %) iz Vrtca Velenje sta poudarila izjemen smisel za humor, močno občutljivost in čustveno odzivnost, zavračanje pravil in navodil ter otrokovo težnjo po individualnem delu oz. samostojnih situacijah učenja. V Vrtcu Pedenjped Novo mesto pa sta 2 vzgojitelja (50 %) poudarila otrokovo iskanje družbe starejših prijateljev in odraslih.

Vprašanje št. 10

Ali menite, da bi morali biti nadarjeni otroci v zgodnjem otroštvu klasificirani kot nadarjeni?

Diagram 21: Mnenje vzgojiteljev o klasifikaciji nadarjenih otrok v zgodnjem otroštvu.

Izmed 17 vzgojiteljev (94,44 %) je 15 vzgojiteljev (88,24 %) menilo, da se v zgodnjem otroštvu otrok še ne bi smelo klasificirati kot nadarjene, le 2 vzgojitelja (11,76 %) sta se strinjala s klasifikacijo otrok kot nadarjenih v zgodnjem otroštvu.

Ta podatek morda nekoliko preseneča, saj je velik del vzgojiteljev proti klasifikaciji predšolskih otrok kot nadarjenih, vendar bi se verjetno to razmerje spremenilo, če bi anketno vprašanje preoblikovala in namesto nekoliko negativne konotacije besede "klasifikacija", uporabila ustrežnejši in manj dvoumen izraz "identifikacija".

Vprašanje št. 11

Utemeljitev pritrdilnega odgovora o klasifikaciji nadarjenih otrok v zgodnjem otroštvu

Dva vzgojitelja, ki sta na *Vprašanje št. 10* odgovorila pritrdilno, sta svojo odločitev utemeljila s tem, da ob klasifikaciji nadarjenih otrok v predšolskem obdobju lahko strokovni delavec – vzgojitelj ob prepoznavanju nadarjenih otrok, nadgrajuje njihovo znanje. Druga utemeljitev pa se nanaša na pomen individualiziranega načrta, ki ga lahko na podlagi klasifikacije nadarjenega otroka strokovni delavec sestavi v skladu z otrokovim močnim področjem. V

obeh utemeljitvah je poudarjeno, da je klasifikacija nadarjenih otrok v zgodnjem otroštvu smiselna zaradi lažjega pristopa k oblikovanju načrta dela z otrokom, v skladu z njegovim močnim področjem.

Vprašanje št. 12

Na kaj se opirate pri načrtovanju dejavnosti?

LEGENDA:

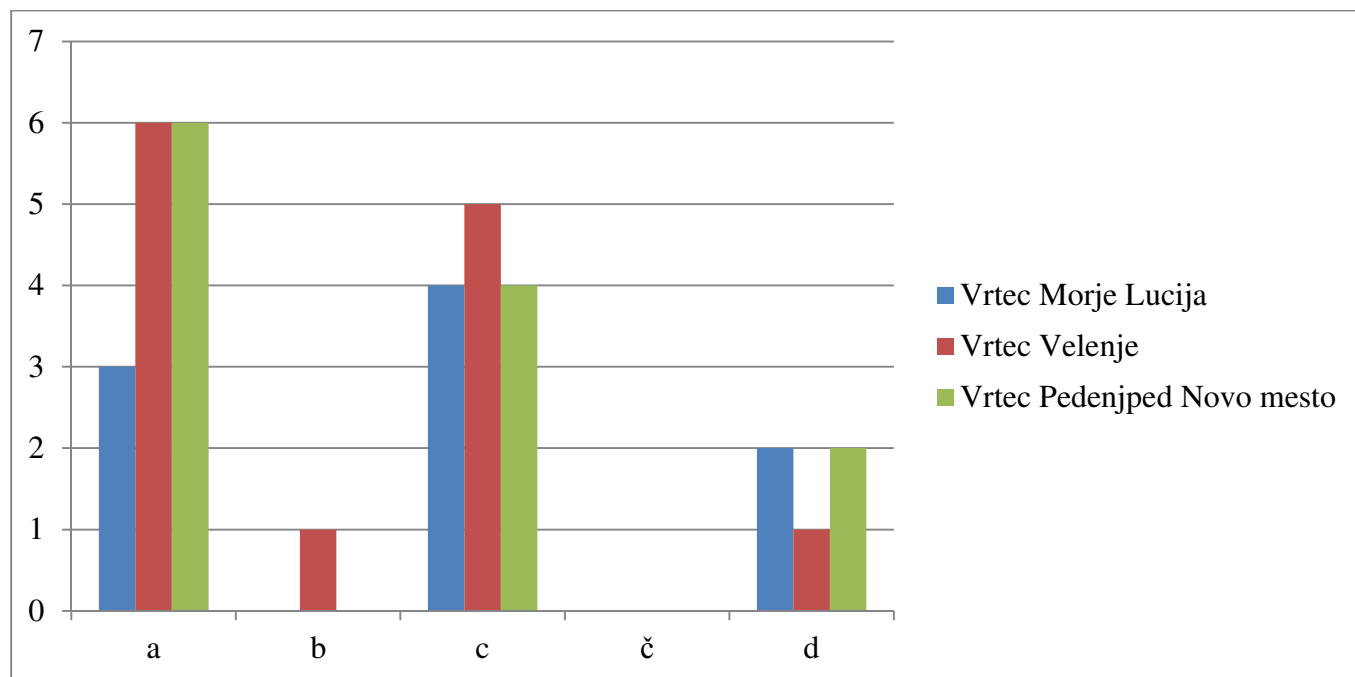
a) Na Kurikulum za vrtce.

b) Na Belo knjigo.

c) Na sistem učenja NTC (sistem dela z nadarjenimi otroki).

č) Nič od naštetega.

d) Drugo: _____

Diagram 22: Izhodišča za načrtovanje dejavnosti pri vzgojiteljih.

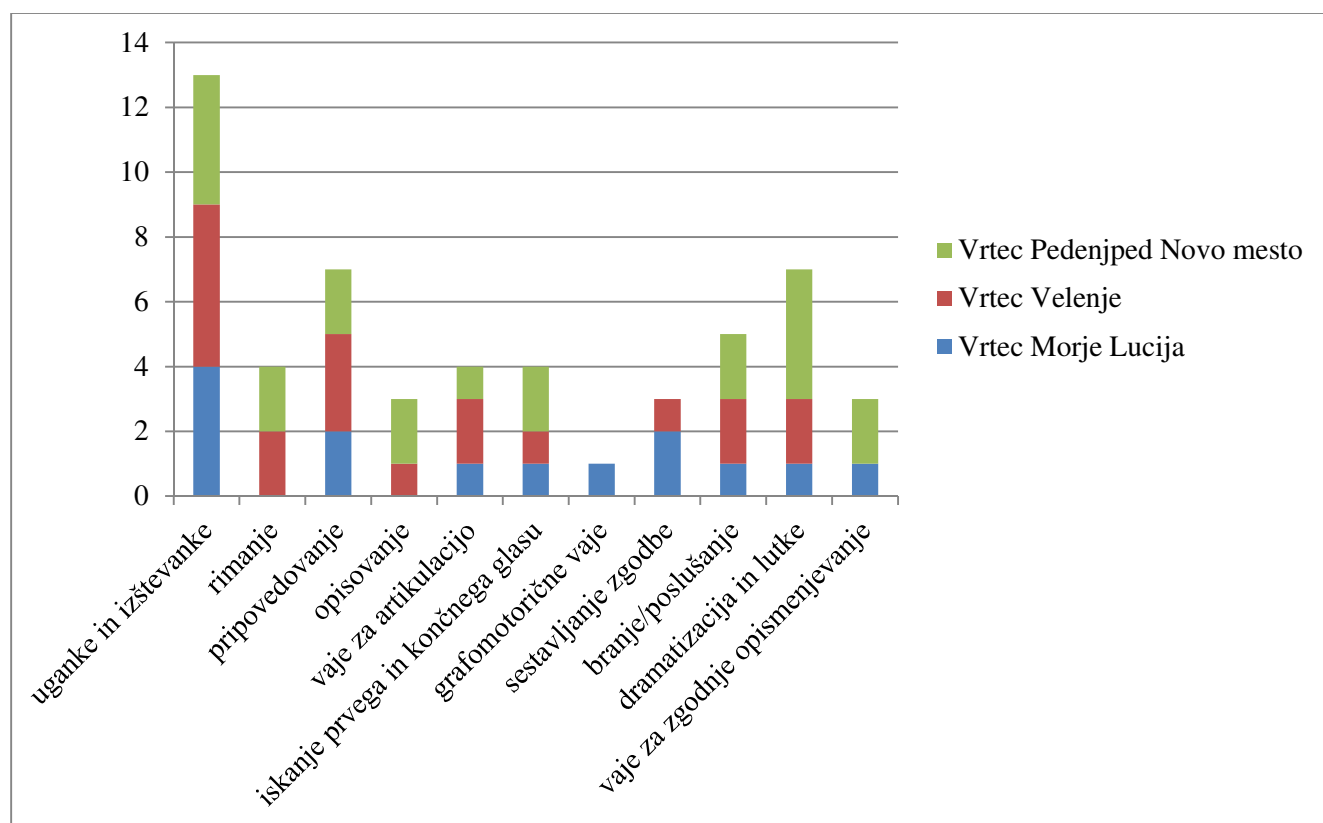
Izmed 16 vzgojiteljev (88,89 %) je 15 vzgojiteljev (44,12 %) pri svojem delu z nadarjenimi otroki podalo odgovor, da se opirajo na Kurikulum za vrtce ter 13 vzgojiteljev (38,24 %) (tudi) na sistem učenja NTC.

Izmed 5 vzgojiteljev (14,71 %), ki so navedli druga sredstva, na katera se opirajo pri svojem delu, so vzgojitelji iz Vrta Morje Lucija navedli uporabo zanimivih materialov in rekvizitov v kombinaciji z organizacijo prostora ter upoštevanjem interesa otrok. Vzgojitelji iz Vrta Velenje so izpostavili vsebine izobraževanj, ki jih vključujejo v svoje del, vzgojitelji iz Vrta Pedenjped Novo mesto pa so navedli sistem Marie Montessori in dejavnosti s področja predopismenjevanja ter etike in družbe.

Vprašanje št. 13

Katere dejavnosti z jezikovnega področja največkrat izvajate z nadarjenimi otroki v vrtcu in v kateri starostni skupini?

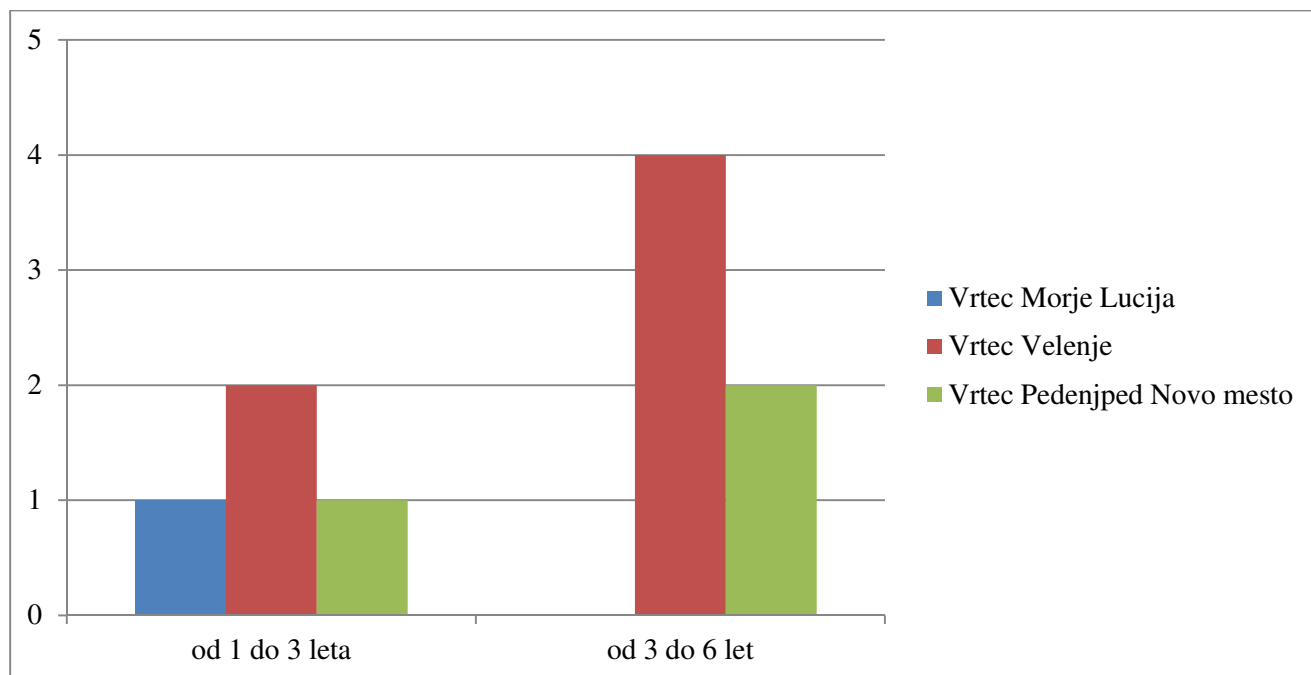

Diagram 23: Izvajane vrtčevske dejavnosti z jezikovnega področja.

Izmed 16 vzgojiteljev (88,89 %) je 13 vzgojiteljev (24,07 %) poudarilo, da izvajajo v vrtcu uganke in izštevanke ter 7 vzgojiteljev (12,96 %) dejavnosti pripovedovanja ter dramatizacijo in lutke.

Rezultati Diagrama 23 delno kažejo na to, kar navaja M. Juriševič (2010), in sicer da morajo vzgojitelji na jezikovnem področju upoštevati spoznanje, da se otroci učijo z uporabo govora. Tako morajo ustvariti okolje, ki bo otroku omogočalo čim več situacij za rabo govora. Otrok

tako uporablja govor za najrazličnejše načine. Otrok pripoveduje o dogajanju, se pogovarja z vrstniki in odraslimi, pojasnjuje, kaj je počel v dejavnostih in v skladu s katerimi postopki (npr. pri poskusih), opisuje živali, predmete, s katerimi je bil v stiku, sprašuje o tem, kar ga bega in razglablja o vseh dejavnostih in situacijah, v katerih je bil udeležen. To pripomore k miselnim procesom razumevanja, posploševanja, povezovanja in razlikovanja učnih situacij. Vse te komponente skupaj pa tvorijo kakovostno znanje (Juriševič, 2010: 9–10). Rezultati Diagrama 23 razkrivajo, da vzgojiteljice sicer precej enakovredno izvajajo različne jezikovne dejavnosti, najbolj pa tu izstopajo uganke in izštevanke, ki sodijo v otrokovo vsakdanje okolje, kot pravi M. Juriševič (2010: 32), in spodbujajo funkcionalno mišljenje otroka ter razvijanje sposobnosti pomnjenja. Manj pa je v vrtcih opaznega pripovedovanja in opisovanja, ki ga izvajajo vzgojiteljice v anketiranih vrtcih.

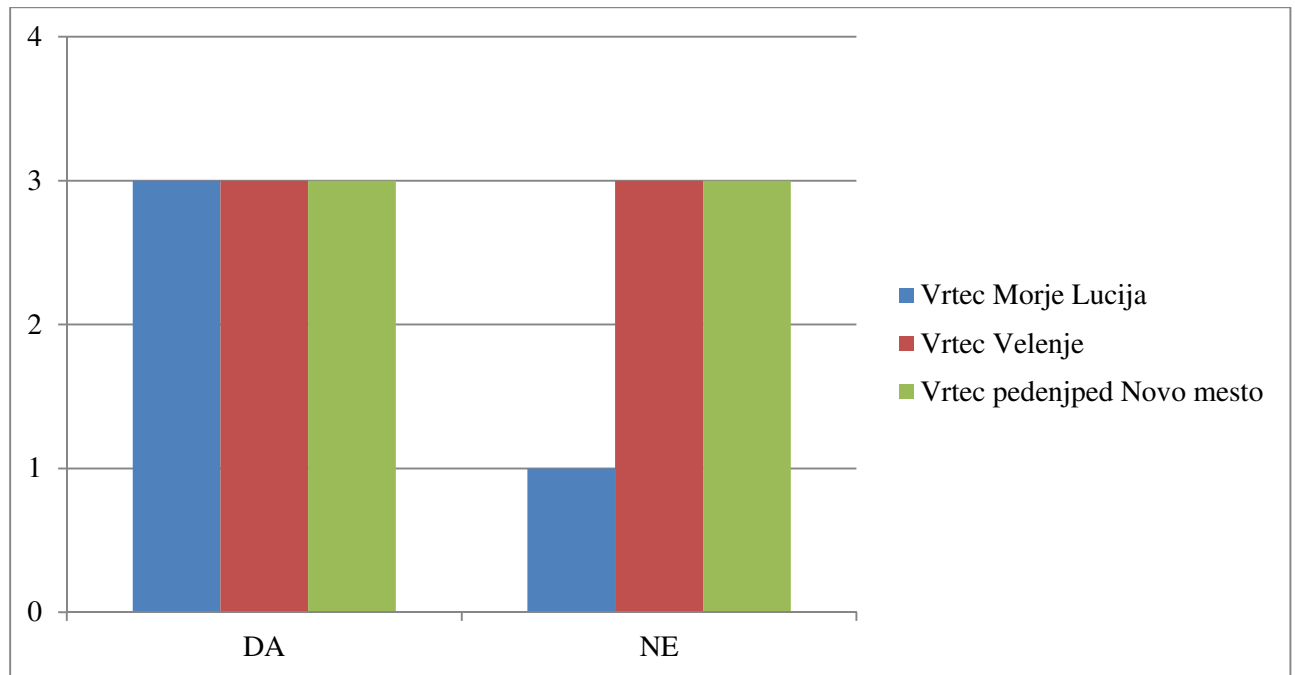
Diagram 24: Starost otrok, pri kateri vzgojiteljji izvajajo načrtovane dejavnosti s področja jezika.

Izmed 10 vzgojiteljev (83,33 %), ki so podali svoje odgovore, 6 vzgojiteljev (60 %) dejavnosti izvaja v drugem starostnem obdobju (od 3 do 6 let), 4 vzgojitelji (40 %) pa dejavnosti izvaja v prvem starostnem obdobju (od 1 leta do 3 let).

Tu so podatki presenetljivi, saj Rajović (2013: 6–8) poudarja, da so otroci že tudi med 2. in 3. letom starosti dovzetni za abstraktne oblike učenja, vendar pa morajo odrasli (v tem primeru vzgojiteljji) dejavnosti izvajati na primeren način.

Vprašanje št. 14

Ali ste se izobraževali na področju nadarjenosti otrok in dela z njimi?

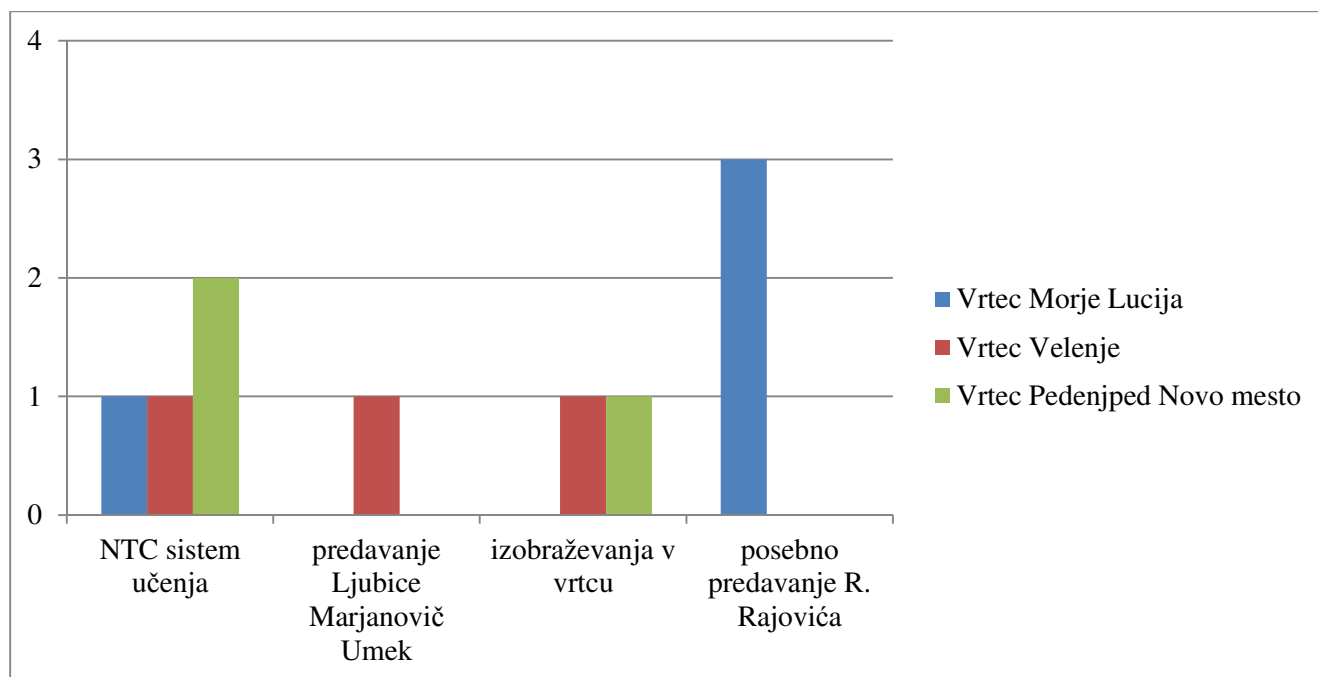
Diagram 25: Izobraževanja vzgojiteljev na področju nadarjenosti otrok.

Izmed 16 vzgojiteljev (88,89 %) je v odgovorih precej malo odstopanj. 9 vzgojiteljev (56,25 %) se je izobraževalo v zvezi z nadarjenostjo predšolskih otrok, kar je nekaj več kot polovica. Poleg tega je vzgojiteljev, ki so se izobraževali enako število med posameznimi vrtci – 3 vzgojitelji v vsakem vrtcu (18,75 %).

Podatki Diagrama 25 so me presenetili, saj je razmerje med vzgojitelji, ki so se izobraževali na področju nadarjenosti otrok precej podobno razmerju vzgojiteljev, ki se niso izobraževali na tem področju (odstopa le Vrtec Morje Lucija). Podatki me presenečajo, saj je na spletu na veliko izobraževanj, kar nekaj tudi s področja nadarjenosti predšolskih otrok.

Vprašanje št. 15

V kakšnem okviru ste se izobraževali na področju nadarjenosti otrok in dela z njimi?

Diagram 26: Vrste izobraževanj na področju nadarjenosti otrok med vzgojitelji.

Izmed 9 vzgojiteljev (77,77 %) so se skupno 4 vzgojitelji (40 %) izobraževali na področju NTC-sistema učenja. Tu so vzgojitelji navedli, da so se v okviru NTC-sistema učenja izobraževali v zvezi z odkrivanjem nadarjenosti pri otrocih in razvijanjem močnih področij teh otrok. Predstavljeni so jim bili primeri dobre prakse, vse skupaj pa je potekalo v okviru predavanj, strokovnih aktivov in branja gradiva.

SKLEP RAZISKAVE

V vrtcih, kjer vzgojitelji delajo po NTC-sistemu učenja, svoje načrtovane dejavnosti opirajo na Kurikulum za vrtce in izhajajo iz NTC-sistema učenja. Poleg tega upoštevajo še interes otrok in izkoriščajo materiale ter prostor, ki ga imajo na voljo.

V vrtcu so v največji meri prepoznani otroci, ki so nadarjeni gibalno, likovno in govorno oz. jezikovno. Njihovo nadarjenost pa so tako vzgojitelji kot tudi starši otrok prepoznali v večini primerov med 1. in 3. letom starosti otroka. To dokazuje teoretično vsebino, ki trdi, da je do 3. leta otrokove starosti najbolj pomembno spremljati razvoj in prepoznati nadarjenost, da imamo dovolj časa za razvijanje otrokovih močnih področij v čim večji meri.

Vzgojitelji jezikovno vrsto nadarjenosti razvijajo v obeh starostnih obdobjih, ker se dejavnosti med obema starostnima obdobjema ne razlikujejo bistveno. Jezikovni nadarjenosti se posvečajo preko dejavnosti, kot so uganke, rimanje, pripovedovanje in obnavljanje, dramatisacija in ugotavljanje začetnih in končnih glasov besed, kar je že velik del dejavnosti predopismenjevanja. Področja nadarjenosti, ki jih razvijajo, niso popolnoma enakomerno zastopana, vendar je tudi vzorec anketiranih vzgojiteljev precej majhen, tako da popolnoma posplošiti niti ne morem.

Sama strokovna usposobljenost vzgojiteljev za delo z nadarjenimi otroki se med vrtci razlikuje zelo minimalno – zelo enakomerno so med anketiranimi vzgojitelji prisotni tisti, ki so se izobraževali in tisti, ki se v zvezi z nadarjenostjo in delom z nadarjenimi otroki niso izobraževali. To kaže na dejstvo, da se vzgojitelji v zvezi z nadarjenostjo še vedno premalo izobražujejo – več je drugih vrst izobraževanj, nadarjenosti se še vedno posvečamo v premajhni meri. Dobro pa je, da so vsi trije vrtci imeli posebna izobraževanja po NTC-sistemu učenja, en vrtec celo izobraževanje z dr. Rankom Rajovičem, ki je utemeljitelj NTC-učenja.

Najbolj opažene značilnosti nadarjenih otrok, ki jih zaznavajo starši, so: širok besednjak otroka, stalna gibalna dejavnost otroka in socialna zrelost – dobro razumevanje z odraslimi. Na področju socialnih spretnosti pa starši opažajo otrokov izjemni smisel za humor ter čustveno odzivnost in občutljivost. Vzgojitelji pa pri nadarjenih otrocih prav tako opažajo širok besednjak ter domiselnost in ustvarjalnost otrok ter radovednost. Na področju socialnih veščin pa vzgojitelji v največji meri izpostavljajo enake značilnosti nadarjenih otrok. Najbolj je opazen izjemni smisel za humor in iskanje družbe starejših prijateljev ter odraslih, s

katerimi se otrok dobro razume. To dokazuje, da so nadarjeni otroci v očeh staršev in vzgojiteljev dobro opazovani in spremljani. To je za otroke dobro, saj jim omogoča nadaljnji razvoj svojih močnih področij v čim večji meri.

V raziskavi me je zanimalo, ali starši določene vrtčevske dejavnosti izvajajo tudi doma s svojimi otroki in v kolikšni meri to počnejo ter katere so te dejavnosti. Rezultati raziskave kažejo na to, da starši v veliki večini res izvajajo vrtčevske dejavnosti doma z otroki. Najbolj izvajane dejavnosti so s področij umetnosti, gibanja in jezika. Starši z otroki izvajajo glasbene vsebine, likovno ustvarjajo in rišejo. Poleg tega berejo in z otroki izvajajo gibalne dejavnosti na prostem. To so hkrati v največji meri opažena področja nadarjenosti otrok s strani vzgojiteljev in staršev otrok.

Menim, da je sodelovanje vzgojiteljev in staršev ključnega pomena za otrokov razvoj in razvijanje močnih področij. Z zgodnjim odkrivanjem nadarjenosti otroka in spremljanjem njegovega razvoja pa otrok s primerno spodbudo lahko razvije svojo nadarjenost preko začrtanih meja.

Z morebitnimi nadaljnjimi raziskavami bi lahko primerjala med seboj dva tipa vrtcev. Kot kontrolni vrtec bi izbrala javni vrtec, ki deluje po Kurikulumu za vrtce, kot eksperimentalni vrtec pa vrtec z NTC-sistemom učenja. Primerjala bi delo z nadarjenimi otroki med obema vrtcema in rezultate dela oziroma napredek nadarjenih otrok istih starosti v času obiskovanja vrtca. S tem bi ugotovila, v kolikšni meri se javni vrtci posvečajo spodbujanju nadarjenosti v primerjavi z NTC-vrtci.

VIRI IN LITERATURA

Angleško-slovenski moderni slovar, (1979). Ljubljana: Cankarjeva založba.

Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji. (2011). Krek, J. in Metljak, M. (ur.). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.

Campbell, B. (1997). *The Naturalist Intelligence*. Pridobljeno: 3. 4. 2014, s <http://education.jhu.edu/PD/newhorizons/strategies/topics/mi/campbell.htm>.

Distin, K. (2006). *Gifted Children: A Guide For Parents And Professionals*. Pridobljeno: 11. 6. 2014, s <http://lib.freescienceengineering.org/view.php?id=657528>.

Ferbežar, I. (2002). *Celovitost nadarjenosti*. Nova Gorica: Educa.

Gardner, H. (1995a). *Razsežnosti uma*. Ljubljana: Tangram.

Gardner, H. (1995b). *Reflections On Multiple Intelligences: Myths And Messages*. Pridobljeno: 3. 4. 2014, s http://ocw.metu.edu.tr/pluginfile.php/9275/mod_resource/content/1/Myths.pdf.

Glogovec, Z. in Žagar, D. (1990). *Nadarjeni otroci v vrtcu*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Gradišek, P. (ur.). (2013). *Spodbudno učno okolje za nadarjene otroke v predšolskem in zgodnješolskem obdobju: zbornik povzetkov*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Horvat, L. (2010). *Socialne in čustvene potrebe verbalno nadarjenih učencev*. V Željznov Seničar, M. (ur.), *Socialne in čustvene potrebe nadarjenih in talentiranih*. Ljubljana: MiB.

Juriševič, M. (2010). *NTC-učenje: spodbujanje razvoja učnih potencialov otrok v predšolskem obdobju*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Klein, B. (2006). *Raising Gifted Kids: Everything You Need To Know To Help Your Exceptional Child Thrive*. Pridobljeno: 20. 3. 2014, s <http://lib.freescienceengineering.org/view.php?id=270912>.

Kurikulum za vrtce (1999). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad Republike Slovenije za šolstvo.

Marjanovič Umek, L. (2010). *Pojmovanje otroka v sociokulturni teoriji Vigotskega*. V Vigotski, *Mišljenje in govor* (str. 373-400). Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Mayer, M. (1997). *The GREENing Of Learning: Using The Eight Intelligence*. Pridobljeno: 3. 4. 2014, s http://www.niu.edu/~carter/courses/526/articles/Meyer_1997.pdf.

Porter, L. (2006). *Twelve Myths Of Gifted Education*. Pridobljeno: 9. 12. 2013, s http://www.louiseporther.com.aupdfstwelve_myths_of_gifted_education_web.pdf.pdf.

Rajović, R. (2013). *Mensa- NTC sistem učenja: IQ otroka – skrb staršev*. Ljubljana: Mensa Slovenija.

Slovar slovenskega knjižnega jezika, (1994). Ljubljana: DZS.

Subotnik F., R., Olszewski - Kubilius, P. in Worrell C., F. (2011). *Rethinking Giftedness And Gifted Education: A Proposed Direction Forward Based On Psychological Science*. Pridobljeno: 12. 6. 2014, s <http://www.apa.org/ed/schools/gifted/rethinking-giftedness.pdf>.

Sutherland, M. (2005). *Gifted and Talented in the Early Years: Practical Activities for Children aged 3 to 5*. London: Paul Chapman Publishing.

PRILOGI

1 ANKETNI VPRAŠALNIK ZA STARŠE

Spoštovani!

Sem Dominika Štular, redna študentka 3. letnika predšolske vzgoje na Pedagoški fakulteti v Ljubljani. Pišem diplomsko delo z naslovom *Ustvarjanje spodbudnega učnega okolja za jezikovno nadarjene otroke v vrtcu*, ki vsebuje tudi raziskavo. Podatke zanjo bom pridobila s tem anketnim vprašalnikom. Vse dobljene informacije bodo uporabljene izključno v raziskovalne namene.

Prosim Vas, da si vzamete 10 minut časa in odgovorite na spodnja vprašanja. Anketni vprašalnik je anonimen.

Hvala!

Dominika Štular

Ljubljana, 29. 10. 2013

ANKETNI VPRAŠALNIK

1. Spol: M   Ž

2. Starost: _____

3. Ime vrtca oz. enote, ki ga obiskuje Vaš otrok: (Zapišite ime vrtca in enote – primer: Vrtec Novo mesto, Enota Pedenjped.)

Ime vrtca: _____   Ime enote: _____

4. Na katerih področjih ste opazili otrokovo nadarjenost?

_____

5. Pri kateri starosti otroka ste prvič opazili njegovo nadarjenost? (Obkrožite.)

- A) Pred prvim letom.
- B) Med prvim in tretjim letom.
- C) Po tretjem letu.
- Č) Ne spomnim se.

6. Ste pri svojem otroku opazili katero izmed naslednjih značilnosti ?

(Obkrožite tisto oz. tiste, ki ste jih zasledili oz. se pogosteje pojavljajo.)

- A) Otrok sprašuje nenavadna vprašanja.
- B) Otrok vztraja – razpravlja o odgovorih.
- C) Otrok zahteva pozornost.
- Č) Otrok pogosto prekinja pogovor.
- D) Otrok ima širok besednjak.
- E) Otrok je samouk pri branju.
- F) Otrok je samosvoj v razmišljanju, je odločen.
- G) Otrok je zelo aktiven, je vedno v gibanju.
- H) Otrok je socialno zrel, dobro se razume z odraslimi.
- I) Otrok ima voditeljske lastnosti.
- J) Otrok je empatičen do drugih.
- K) Otrok preveč premišljuje.
- L) Otrok je predan praktičnemu delu – sam veliko časa izdeluje stvari, riše ...

7. Katere izmed naslednjih značilnosti najpogosteje opazate pri nadarjenih otrocih na področju socialnih spretnosti?

(Obkrožite tisto oz. tiste, ki ste jih zasledili oz. se pogosteje pojavljajo.)

- A) Otrok ima izjemen smisel za humor.
- B) Otrok je močno občutljiv in se močno čustveno odziva.
- C) Otrok zavrača pravila in navodila.
- Č) Otrok išče družbo starejših prijateljev in odraslih.
- D) Otrok ima težnjo po individualnem delu, samostojnih situacijah učenja.
- E) Otrok pronicljivo opazuje drugega.
- F) Otrok je bolj zaprte narave, v tem se razlikuje od drugih ljudi.

8. Ali izvajate katere izmed vrtčevskih dejavnosti tudi doma z otrokom? (Obkrožite.)

DA   NE

(Če ste pri zgornjem vprašanju obkrožili DA, nadaljujte z reševanjem vprašalnika, sicer ste z reševanjem vprašalnika zaključili.)

- 9. Katere izmed vrtčevskih dejavnosti izvajate doma z otrokom? (Zapišite na črto – tiste, ki ste jih izvajali nazadnje, ali pa jih izvajate pogosto.)**

Najlepša hvala za Vaše sodelovanje!

2 ANKETNI VPRAŠALNIK ZA VZGOJITELJE

Spoštovani!

Sem Dominika Štular, redna študentka 3. letnika predšolske vzgoje na Pedagoški fakulteti v Ljubljani. Pišem diplomsko delo z naslovom *Ustvarjanje spodbudnega učnega okolja za jezikovno nadarjene otroke v vrtcu*, ki vsebuje tudi raziskavo. Podatke zanjo bom pridobila s tem anketnim vprašalnikom. Vse dobljene informacije bodo uporabljene izključno v raziskovalne namene.

Prosim Vas, da si vzamete 10 minut časa in odgovorite na spodnja vprašanja. Anketni vprašalnik je anonimen.

Hvala!

Dominika Štular

Ljubljana, 29. 10. 2013

ANKETNI VPRAŠALNIK

1. Spol: M Ž

2. Starost: _____

3. Ime vrtca oz. enote, v kateri ste zaposleni: (Zapišite ime vrtca in enote – primer: Vrtec Novo mesto, Enota Pedenjped.)

Ime vrtca: _____ Ime enote: _____

4. Ali so v oddelku, v katerem ste trenutno na delovnem mestu, vsi otroci prepoznani kot nadarjeni? DA NE

5. Koliko takšnih otrok ste imeli v šolskem letu 2013/2014? _____

(Če ste obkrožili DA, nadaljujte s 6. vprašanjem, sicer nadaljujte z vprašanjem 10.)

6. Katera razvita močna področja* se najpogosteje pojavljajo pri otrocih?

_____

*področja, na katerih imajo otroci nadpovprečno razvite določene sposobnosti

7. Koliko so bili v povprečju stari otroci, ko ste prvič opazili njihova močna področja?

_____

8. Katere izmed naslednjih značilnosti najpogosteje opazate pri nadarjenih otrocih?

(Obkrožite tisto oz. tiste, ki ste jih zasledili oz. se pogosteje pojavljajo.)

- A) Otrok se lahko uči.
- B) Otrok je izviren, domiseln in ustvarjalen.
- C) Otrok je usmerjen k sebi.
- Č) Otrok je radoveden.
- D) Otrok je skeptičen.
- E) Otrok je informiran na nenavadnih področjih.
- F) Otrok je umetniški – ima dober fizični nadzor.
- G) Otrok ima izjemen besednjak (glede na svojo starost), govori tekoče.
- H) Otrok je muzikaličen.
- I) Otrok je neodvisen delavec – večkrat prevzame pobudo.
- J) Otrok dobro presoja, je logičen.
- K) Otrok kaže nenavadno sposobnost opazovanja.

9. Katere izmed naslednjih značilnosti najpogosteje opazate pri nadarjenih otrocih na področju socialnih spretnosti?

(Obkrožite tisto oz. tiste, ki ste jih zasledili oz. se pogosteje pojavljajo.)

- A) Otrok ima izjemen smisel za humor.
- B) Otrok je močno občutljiv in se močno čustveno odziva.
- C) Otrok zavrača pravila in navodila.
- Č) Otrok išče družbo starejših prijateljev in odraslih.
- D) Otrok ima težnjo po individualnem delu, samostojnih situacijah učenja.
- E) Otrok pronicljivo opazuje drugega.
- F) Otrok je bolj zaprte narave, se v tem razlikuje od drugih ljudi.

10. Ali menite, da bi morali biti nadarjeni otroci v zgodnjem otroštvu klasificirani kot nadarjeni?

DA   NE

(Če ste na prejšnje vprašanje odgovorili z DA, potem Vas prosim, da odgovorite na naslednje vprašanje, v nasprotnem primeru vprašanje preskočite.)

11. Prosim, utemeljite svoj odgovor.

---

12. Na kaj se opirate pri načrtovanju dejavnosti? (Obkrožite lahko več odgovorov.)

- A) Na Kurikulum za vrtce.
- B) Na Belo knjigo.
- C) Na sistem učenja NTC (sistem dela z nadarjenimi otroki).
- Č) Nič od naštetega.
- D) Drugo (Napišite na črto.). _____

13. Katere dejavnosti z jezikovnega področja največkrat izvajate z nadarjenimi otroki v vrtcu in v kateri starostni skupini (od 1 leta do 3 let ali od 3 do 6 let)?

---

14. Ste se izobraževali na področju nadarjenosti otrok in dela z njimi? (Obkrožite.)

DA NE

(Če ste pri zgornjem vprašanju obkrožili DA, nadaljujte z reševanjem vprašalnika, sicer ste z reševanjem vprašalnika zaključili.)

15. V kakšnem okviru ste se izobraževali na področju nadarjenosti otrok in dela z njimi?

Najlepša hvala za Vaše sodelovanje!

